КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Архітектурний
(факультет)
Дизайну
(назва випускової кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

на тему:

ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ БУДИНКІВ ДИТИНИ

Міщенко Олена Євгенівна
(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

Київ 2025

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Архітектурний
(факультет)
Дизайну
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри Юлія ТРЕТЯК
„_____” 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
Особливості дизайну інтер’єрів
будинків дитини
(назва)

Здобувач
Міщенко Олена Євгенівна
(прізвище, ім’я та по батькові повністю)
Дизайн
(спеціальність)
Середовищний і промисловий дизайн
(освітня програма)
Група ДНм-24
Керівник Хараборська Ю.О.,
(прізвище та ініціали)
доцент, кан.арх.
(вчене звання, науковий ступінь)
Рецензент
(прізвище та ініціали)
(вчене звання, науковий ступінь)

Ідентичність підтверджую

Я як здобувач вищої освіти КНУБА розумію і підтримую політику закладу з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Київ 2025 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Факультет: архітектурний

Випускова кафедра: Дизайну

Ступінь вищої освіти: магістр

Спеціальність: 022 «Дизайн»

Освітня програма: Середовищний і промисловий дизайн

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Юлія ТРЕТЯК
„_____” 2025 року

З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧА СТУПЕНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

Міщенко Олена Євгенівна
(прізвище, ім’я та по батькові здобувача)

1. Тема роботи Особливості дизайну інтер’єрів будинків дитини
2. затверджена наказом ректора КНУБА № 1753/19/25 від « 16 » 10 2025 року
3. Керівник роботи
   Хараборська Юлія Олександрівна, Доцент, кандидат архітектури
   (прізвище, ім’я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
4. Термін подання здобувачем роботи до захисту
5. Зміст пояснювальної записки за розділами:
   Р. 1. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ БУДИНКІВ ДИТИНИ
   Р. 2. ДОСВІД ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР’ЄРНОГО ПРОСТОРУ БУДИНКІВ ДИТИНИ
   Р. 3. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ ІНТЕР’ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ БУДИНКІВ ДИТИНИ
   Р. 4. ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР’ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ БУДИНКІВ ДИТИНИ
   Р. 5. ДИЗАЙН ЕЛЕМЕНТУ ІНТЕР’ЄРУ БУДИНКУ ДИТИНИ
6. Графічний матеріал за розділами
   Р. 1. Матеріали теоретичної частини наукової роботи
   Р. 2. Матеріали теоретичної частини наукової роботи
   Р. 3. Матеріали теоретичної частини наукової роботи
   Р. 4. Вихідні дані, планування та візуалізації власної розробки інтер’єру
   Р. 5. Креслення та візуалізації власної розробки ліжка
   Консультанти розділів атестаційної випускної роботи

Розділ	це, ініціали та посада консультанта	Перевірив	
		дата	Підпис
Розділ 1	Хараборська Ю.О.		
Розділ 2	Хараборська Ю.О.		
Розділ 3	Хараборська Ю.О.		
Розділ 4	Хараборська Ю.О.		
Розділ 5	Хараборська Ю.О.		

7. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1.	03.10.2025
Розділ 2.	17.10.2025
Розділ 3.	31.10.2025
Розділ 4.	21.11.2025
Розділ 5.	05.12.2025
Остаточне оформлення роботи	10-11.12.2025
Направлення роботи на перевірку на плагіат	20.12.2025
Попередній захист роботи на кафедрі	17.12.2025
Захист роботи перед ЕК	23-24.12.2025

9. Дата видачі завдання 1.09.2024

Керівник _____ Хараборська Ю.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Здобувач Міщенко О.Є.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП……7
РОЗДІЛ І. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ БУДИНКІВ ДИТИНИ……...…12
1.1. Історичні передумови виникнення будинків дитини.……..12
1.2. Теоретичні підходи до дослідження будинків дитини ……...18
Висновки до розділу І……22
РОЗДІЛ ІІ. ДОСВІД ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ БУДИНКІВ ДИТИНИ ТА НОРМАТИВНЕ ПІДГРУНТЯ …..……...24
2.1. Вітчизняний та закордонний досвід проєктування дитячих закладів …….24
2.2. Закордонний досвід проектування дитячих закладів……..……39
2.3. Дослідження існуючої нормативної бази проєктування та оздоблення будівель та приміщень…….……..…56
2.4. Дослідження функціонально-технологічного процесу ……..…62
Висновки до розділу ІІ……...65
РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ БУДИНКІВ ДИТИНИ…….…68
3.1. Методи дослідження формування інтер'єрів будинків дитини …….……68
3.2. Колір та оздоблювальні матеріали, формування естетики середовища будинків дитини…….……...72
3.3. Особливості та умови організації інтер'єрного простору приміщень будинків дитини та їх умеблювання ……..…….80
3.4. Облаштування укриттів для будинків дитини в умовах повномасштабного вторгнення……..86
Висновки до розділу ІІІ……89
РОЗДІЛ ІV. ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ БУДИНКІВ ДИТИНИ ……92
4.1. Вихідні дані. Умови та завдання на проєктування……..92

4.2. Дизайн-концепція формування інтер'єрів приміщень будинків дитини……...……..96
4.3. Планувальне та композиційне вирішення інтер'єрів приміщень будинків дитини…….....99
Висновки до розділу IV……..….107
РОЗДІЛ V. ДИЗАЙН ЕЛЕМЕНТУ ІНТЕР'ЄРУ БУДИНКУ ДИТИНИ…….108
5.1. Функціонально-конструктивна основа елементу інтер'єру……..108
5.2. Композиція та гнучкість форми……...112
Висновки до розділу V……116
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ…….....…….....119
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...123
ДОДАТКИ……...130

ВСТУП

Актуальність теми. Проєктування будинків дитини набуває особливої важливості в умовах війни, коли кількість дітей, що залишилися без батьківської опіки, значно зростає. У цей період з'являється необхідність створювати нові або переобладнувати існуючі установи для тимчасового або постійного перебування дітей. Важливим аспектом є забезпечення безпеки, адже в умовах військових дій будівлі мають бути спроєктовані з урахуванням можливих загроз, таких як обстріли або необхідність швидкої евакуації.

Будинки дитини не тільки забезпечують умови для проживання та розвитку дітей, позбавлених батьківського піклування, але й повинні створювати середовище, яке сприяє їхньому фізичному, емоційному та соціальному розвитку. Особлива увага приділяється дизайну внутрішнього простору, який має бути функціональним, комфортним і затишним.

У процесі проектування особлива увага приділяється методам зонування, які дозволяють чітко розмежувати простори для сну, ігор, навчання, спілкування та терапії. Раціональне планування сприяє формуванню впорядкованого, зручного та інтуїтивно зрозумілого середовища для дітей різного віку.

Постановка проблематики

Проєктування інтер’єрів будинків дитини є складним завданням, яке потребує врахування не лише функціональних вимог, але й психологічних, емоційних та соціальних потреб дітей раннього віку. Особливе значення має створення середовища, яке сприятиме відчуттю безпеки, стабільності та розвитку, адже діти цього віку є вразливою групою та потребують максимально комфортних умов.

Попри наявність нормативної бази та загальних рекомендацій, сучасні підходи до дизайну дитячих установ часто залишаються застарілими, не відповідають новим дослідженням у сфері дитячої психології та ергономіки. Відсутність цілісної системи естетично й функціонально обґрунтованих

рішень призводить до того, що інтер’єри не завжди забезпечують необхідний розвивальний та терапевтичний ефект.

Тому виникає потреба в комплексному переосмисленні підходів до формування інтер’єрів будинків дитини з урахуванням інноваційних матеріалів, кольорових стратегій, принципів сенсорної безпеки та гуманістичних концепцій дизайну. Це дозволить створити середовище, яке позитивно впливає на психологічний стан дітей та сприяє їхньому повноцінному розвитку.

Вибір матеріалів ґрунтується на принципах екологічності, безпечності, довговічності та легкого догляду. Використання теплих кольорів, природних текстур, м’якого освітлення та акустичних рішень допомагає зменшити рівень тривожності та створює відчуття домашнього затишку.

Внутрішній простір цих будинків набуває особливої ролі. Війна завдає глибоких психологічних травм дітям, тому створення комфортного, стабільного й захищеного середовища є критичним для їхнього емоційного відновлення. Внутрішні приміщення повинні відповідати потребам дітей різного віку та включати зони для ігор, навчання, відпочинку і спілкування. Важливим аспектом є ергономічність меблів, кольорова гама інтер'єру та використання природного освітлення, що сприяє створенню позитивної та гармонійної атмосфери. Такий підхід до проєктування не лише забезпечує безпеку й комфорт, але й позитивно впливає на розвиток особистості дитини. Дизайн має забезпечувати місця для індивідуального відпочинку, де діти можуть відчути себе в безпеці, а також сприяти соціалізації через зони для спільних ігор та навчання. Правильно організоване середовище допомагає дітям пережити стрес і тривогу, сприяє їхньому розвитку навіть у складних умовах.

Дизайн інтер’єру будинку дитини має бути не лише функціональним, а й терапевтичним - сприяти соціалізації, розвитку творчих здібностей і формуванню позитивного світосприйняття. В умовах воєнних викликів особливе значення набуває створення гнучкого середовища, здатного

адаптуватися до змін і водночас залишатися джерелом стабільності та підтримки для дітей.

Метою дослідження є створення безпечного, комфортного та психологічно сприятливого середовища для дітей, що залишилися без батьківського піклування. Дослідження передбачає вивчення сучасних архітектурних рішень, дизайну інтер'єру та організаційних підходів, що допомагають адаптувати будинки дитини для задоволення фізичних і емоційних потреб вихованців.

Задачі дослідження :

- Аналіз вимог безпеки в умовах війни. Вивчити особливі вимоги до будинків дитини з точки зору безпеки, зокрема, враховуючи ризики, пов'язані з військовими діями. Це включає розгляд підсилення конструкцій, наявність укриттів або приміщень для тимчасової евакуації, дотримання стандартів цивільного захисту та забезпечення надійних шляхів евакуації.
- Дослідження впливу внутрішнього простору на психологічний стан дітей. Проаналізувати, як різні аспекти інтер'єру (кольорова гама, освітлення, зонування простору) впливають на емоційний стан та психологічне здоров'я дітей. Дослідження включає оцінку значення кольорової палітри, використання природного та штучного освітлення, а також створення «тихих» зон, де діти можуть знайти заспокоєння та приватність.
- Розробка рекомендацій щодо дизайну та організації простору. Визначити ключові архітектурні та дизайнерські рішення, що можуть полегшити адаптацію дітей до нових умов, забезпечити їхню безпеку та створити відчуття затишку. Зокрема, важливим є зонування приміщень для різних видів діяльності (гра, навчання, відпочинок), облаштування місць для індивідуального відпочинку, які допомагають знижувати рівень стресу.
- Огляд сучасних архітектурних підходів та матеріалів. Вивчити сучасні матеріали та технології, які можуть бути використані в будинках дитини для забезпечення комфорту та екологічної безпеки. Наприклад, матеріали з підвищеною звукоізоляцією, екологічно чисті оздоблювальні матеріали, а

також технології, що знижують витрати на енергоносії.

- Визначення ролі соціальних зон для спілкування та колективної діяльності. Оцінити значення наявності зон для групових ігор, спільних навчальних і творчих занять у процесі емоційного відновлення дітей. В умовах психологічних травм, спричинених війною, спільні заходи та можливість комунікації з однолітками стають критично важливими для збереження соціальних навичок і підтримки емоційної стабільності.

Об’єктом дослідження виступають будинки дитини, як соціальні заклади, що надають житло, догляд і соціальну підтримку дітям, які залишилися без батьківської опіки через наслідки військових дій. У центрі уваги – установи, що працюють в умовах підвищених ризиків для фізичної та психологічної безпеки дітей.

Предмет дослідження - особливості організації внутрішнього простору будинків дитини.

Таким чином, у часи війни проєктування будинків дитини стає не лише питанням забезпечення фізичних потреб, але й важливим елементом підтримки психологічного здоров'я дітей, допомагаючи їм впоратися з травмами і знайти опору в умовах кризи.

Наукова новизна:

Отримало подальший розвиток комплексне розуміння принципів формування інтер’єрів будинків дитини, яке поєднує психологічні, ергономічні та естетичні аспекти у єдину систему проєктних рішень. Удосконалено підхід до використання кольору та оздоблювальних матеріалів як інструментів впливу на емоційний стан та розвиток дітей раннього віку. Запропоновано оновлену класифікацію дизайнерських прийомів для створення терапевтичного, сенсорно безпечного середовища на основі сучасних досліджень та нормативних вимог.

Передбачувана практична значимість

Результати роботи можуть бути використані у проєктуванні нових та реконструкції існуючих будинків дитини, створенні методичних рекомендацій

для дизайнерів, архітекторів та виховних установ. Запропоновані принципи дозволяють підвищити якість інтер'єрного середовища, сприяти психологічному комфорту, розвитку та стабілізації емоційного стану дітей. Матеріали дослідження також можуть слугувати основою для подальших наукових розробок у сфері дитячого інституційного дизайну та інтеграції інноваційних рішень у соціальну інфраструктуру.

Апробація результатів роботи: участь у IV Міжнародній науково-практичній конференції «SCIENCE, TECHNOLOGY AND GLOBAL CHALLENGES». ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРІВ БУДИНКІВ ДИТИНИ. 4-6.12.2025, Токіо, Японія. URL: https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-technology-and-global-challenges-4-6-12-2025-tokio-yaponiya-arhiv/
(Додаток 1).

Участь у IV Міжнародній науково-практичній конференції «SCIENCE, TECHNOLOGY AND ART IN GLOBAL CONTEXT». ОСОБЛИВОСТІ ПРОЄКТУВАННЯ МЕБЛЕВИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДЛЯ БУДИНКІВ ДИТИНИ: ФУНКЦІОНАЛЬНІ, ЕРГОНОМІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.
12-14 грудня 2025 року, м. Кембридж, Велика Британія URL: https://naukainfo.com/conference?id=81
(Додаток 2).

РОЗДІЛ І. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ БУДИНКІВ ДИТИНИ

1.1. Історичні передумови виникнення будинків дитини

Історія виникнення будинків дитини тісно пов’язана з розвитком суспільства, системи соціального захисту та ставленням до дитинства як до окремого й важливого етапу життя людини. Протягом тривалого часу діти, які залишалися без батьківського піклування, потребували спеціальних умов для виховання, догляду та соціальної адаптації (Рис.1.1).

"Будинок дитини" як спеціалізована установа для немовлят та дітей раннього віку (зазвичай від народження до 3–4 років, в Україні — до 3-х, а з особливостями розвитку — до 4-х років), що перебуває у віданні органів охорони здоров’я, має свої чіткі історичні корені, які відображають зміни.

Історичні передумови виникнення спеціалізованих установ, відомих як Будинки дитини (для дітей віком до 3–4 років, які залишилися без батьківського піклування), сягають перших років після Жовтневого перевороту 1917 року [1]. До цього часу в Російській імперії функціонували переважно виховні доми та притулки, що фінансувалися благодійними товариствами або церквою [2]. Ці заклади не могли забезпечити належного медичного та гігієнічного догляду, що на тлі високої дитячої смертності та зростаючої безпритульності після Першої світової та Громадянської воєн стало національною катастрофою. Саме тому радянська влада, проголосивши охорону материнства і дитинства (ОМІД) пріоритетом, почала створювати державну систему закладів, які мали б лікувально-профілактичний характер.

Тема виникнення та інституціоналізації Будинків дитини як спеціалізованого медико-педагогічного закладу була ґрунтовно розглянута у статті «Будинок дитини» в Веб-енциклопедії VUE (Велика українська енциклопедія). [3] У цьому енциклопедичному матеріалі становлення цих закладів аналізується з комплексної, історико-правової точки зору. Зокрема, у

статті відзначається ключова роль Декрету РНК УСРР від 1920 року, який заклав правовий фундамент для передачі цих установ під керівництво Народного комісаріату охорони здоров'я (НКОЗ), що стало визначальною ознакою їхньої спеціалізації. Крім того, енциклопедичне джерело чітко визначає двоїсту функцію Будинків дитини, що поєднувала медичну (лікувально-профілактичну) та соціальну (педагогічну та виховну) функції. Також стаття висвітлює хронологічні етапи розвитку, описуючи перехід від тимчасових, напівобладнаних установ до впровадження типового проєктування та стандартизованих санітарних норм. Таким чином, ВУЕ слугує авторитетним джерелом, яке підтверджує, що виникнення Будинків дитини було продиктоване необхідністю інтеграції соціального піклування та педіатричної науки на державному рівні.

Ранні форми опіки (Київська Русь)

На території сучасної України перші форми опіки над сиротами та підкидьками були засновані на християнській доброчинності та допомоги громади [4]:

- **Приймацтво та допомога громади:** У часи Київської Русі князі та релігійні установи, а також громада в цілому, опікувалися нужденними дітьми. Сиріт могли брати на виховання бездітні або малозабезпечені родини (приймацтво).
- **Притулки при церквах і монастирях:** Як і в середньовічній Європі, сироти часто знаходили прихисток при релігійних установах.
- **Божедомки:** Для малюків-підкидьків створювалися притулки при скудельницях (могильниках), які називалися божедомками. Вони діяли на засадах християнського вчення та підпорядковувалися міським громадам. [5]

Особливості інтер’єру та архітектури

Тип приміщень: Притулки часто розміщувалися у пристосованих, неспеціалізованих будівлях (колишні садиби, монастирські приміщення).

Дизайн інтер’єру: На цьому етапі домінував принцип "казарменості" та максимальної місткості. Інтер'єри були функціонально не пристосовані для потреб немовлят:

- Великі, спільні кімнати без зонування.
- Мінімальні санітарно-гігієнічні умови, що призводило до високої дитячої смертності.
- Брак ігрових зон та персонального простору.
- Естетика була відсутня, переважала сувора, сіра палітра та функціональність, орієнтована на персонал, а не на дитину.

Основний фокус: Виживання, а не розвиток.

Притулки та Виховні будинки

З XVIII століття, під впливом європейських тенденцій та у зв'язку зі зростанням міст і соціальних проблем, почали з'являтися більш організовані інституції [2]:

- **Виховні будинки:** У Російській імперії, до складу якої входила більшість українських земель, важливим етапом стало створення **Виховних будинків** (наприклад, Московський, заснований у 1764 р.). Ці заклади призначалися для підкидьків і безпритульних дітей. Їхня діяльність часто була пов'язана із значною смертністю через погані санітарні умови та брак знань про догляд за немовлятами.
- **Зростання кількості притулків:** Протягом **другої половини XIX — початку XX століття** внаслідок швидкої урбанізації та індустріалізації, а також соціальних потрясінь (епідемії, війни), кількість дітей-сиріт і дітей із збіднілих родин, які потребували опіки, різко зросла. З'явилися численні благодійні притулки, які перебували у віданні різних громадських організацій та відомств [6].

Формування системи "Будинків дитини" (Радянський період)

Термін та інституція "Будинок дитини" у сучасному розумінні найбільше пов'язані з радянською системою охорони здоров'я:

- **Постреволюційний період:** Після Жовтневого перевороту і в роки громадянської війни (1917–1921) проблема дитячої безпритульності набула катастрофічних масштабів. Були створені тисячі дитячих будинків, які часто функціонували в непристосованих приміщеннях. [3]
- **Спеціалізація закладів:** У СРСР сформувалася чітка система інституційного догляду, розділена за віком:

1. **Будинки дитини** — для дітей від народження до 3-х років, які перебували під егідою Народного комісаріату охорони здоров'я. Основний акцент робився на медичному догляді та фізичному розвитку.

2**. Дитячі будинки та інтернати** — для дітей старшого віку (Наркомат освіти).

- **Медичний акцент:** На відміну від звичайних дитячих будинків, "Будинки дитини" створювалися як медико-виховні заклади. Керівником був головний лікар, а більшість персоналу складали лікарі, медичні сестри та няні. Це було зумовлено високою вразливістю немовлят та необхідністю забезпечення інтенсивного догляду та лікування. Згодом також з'явилися спеціалізовані Будинки дитини (для дітей з ураженнями ЦНС, слуху, мови тощо).

Архітектура та дизайн інтер'єру почали змінюватися під впливом санітарно-гігієнічних норм та нових медичних знань. [7]

Особливості інтер’єру та архітектури

Типове проєктування: З’явилися типові проєкти спеціалізованих будівель, що передбачали окремі корпуси та чітке функціональне зонування для запобігання поширенню інфекцій.

Внутрішнє зонування: Будинки дитини почали проєктувати за груповим принципом. Кожна група дітей (за віком) мала окремі приміщення:

- **Спальні:** Часто великі кімнати з рядами ліжечок.
- **Ігрові/Групові кімнати**: Спільні простори для денного перебування.
- **Веранди/Солярії:** Важливий архітектурний елемент для

забезпечення доступу до свіжого повітря та сонця (профілактика рахіту).

- **Ізолятори та бокси** – для хворих дітей.

Естетика та матеріали: Переважала мінімалістична та максимально гігієнічна естетика:

- Гладкі, легкомийні поверхні (плитка, олійна фарба) на висоту стін для забезпечення стерильності.
- Переважання білого кольору та світлих тонів для візуального контролю чистоти.
- Суворе дотримання СНіПів (Санітарні норми і правила), які регулювали освітлення, інсоляцію та вентиляцію [7].
- Незважаючи на прогрес у гігієні, інтер'єри залишалися знеособленими та інституційними, нехтуючи потребами дитини в емоційному комфорті та стимуляції.

Рис. 1.1. Трансформування будинків дитини

Сучасні тенденції (Деінституалізація)

З кінця XX століття, на основі досліджень психологів та педіатрів (зокрема про вплив госпіталізму та браку емоційних зв’язків), інституційний догляд, особливо для немовлят, був визнаний неприйнятним. Почався рух за деінституалізацію (ДІ) – перехід від інтернатів до сімейних форм виховання (усиновлення, прийомні сім'ї, ДБСТ). В Україні цей процес активно розпочався після 2017 року [8], [9].

- **Критика інституційного догляду:** Дослідження, що підтверджують негативний вплив інституційного виховання на психосоціальний розвиток дитини (особливо раннього віку), стали головним рушієм реформ.
- **Трансформація:** Метою реформи є заміна інституційного догляду сімейними формами (усиновлення, опіка, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, патронат) або наближеними до сімейних (малі групові будинки).
- **Перепрофілювання:** Будинки дитини підлягають перетворенню на медико-реабілітаційні та паліативні центри, які надаватимуть допомогу дітям із особливими потребами незалежно від їхнього соціального статусу.

Навіть під час перехідного періоду, дизайн приміщень, що залишаються (наприклад, для дітей з інвалідністю, які потребують медичного догляду, або у тимчасових кризових центрах), зазнає кардинальних змін:

Перехід до "сімейного" формату: Принцип великих груп і казарм замінюється на створення малих групових будинків або міні-квартир для 6–10 дітей, що максимально імітує домашнє середовище.

Дизайн, орієнтований на дитину: Інтер’єр стає яскравішим, теплішим і безпечнішим:

- Використання екологічних матеріалів, теплих кольорів, що стимулюють розвиток.
- Створення персоналізованого простору (особисті шафки, куточки, елементи декору).

- Функціональне зонування на активні (ігрові, розвиваючі) та пасивні (спальні, відпочинок) зони.
- Особлива увага до сенсорної стимуляції – використання різних текстур, світла, кольору для розвитку немовлят.

Ця історична ретроспектива підкреслює, що Будинок дитини виник як медично-соціальна відповідь на проблему сирітства та підкидьків, особливо немовлят, але сьогодні ця модель визнана застарілою, що робить ваш проєкт, присвячений створенню оптимального, сімейно-орієнтованого середовища в умовах трансформації, особливо актуальним [10].

1.2. Теоретичні підходи до дослідження будинків дитини

Проєктування будинків для дітей вимагає особливого підходу, що враховує як фізичні, так і емоційні потреби дітей, забезпечує безпеку, комфорт та стимулює їхній розвиток. Специфіка дизайну будинків для дітей має враховувати особливості вікового розвитку, потребу в інклюзивності та безпеці, а також важливість інтерактивних, навчальних та ігрових просторів.

Основні аспекти проектування будинків дитини:

Безпека та ергономіка. Одним із найважливіших аспектів проектування будинків для дітей є безпека. Дизайн має враховувати можливі небезпеки, такі як тупі кути, слизькі поверхні чи небезпечні матеріали. Будинки повинні бути адаптованими для дітей різного віку та фізичних можливостей. Проектування інтер'єрів та екстер'єрів повинно враховувати ергономічні стандарти для безпечного та комфортного перебування дітей, враховуючи як фізичні, так і психологічні потреби [11].

Інклюзивність та адаптивність. Проектування дитячих будинків повинно також враховувати інклюзивність — створення умов для дітей з різними потребами (наприклад, для дітей з інвалідністю). Це включає в себе адаптовані під'їзди, пандуси, легкість переміщення всередині приміщення,

наявність спеціальних кімнат для фізичної реабілітації та зон для творчості і навчання. Архітектура і дизайн повинні включати можливості для розвитку не лише фізичних, а й емоційних, творчих здібностей дітей [12] .

Емоційне і психологічне благополуччя. Важливо, щоб дизайн будинку для дітей був не лише функціональним, але й стимулював емоційне благополуччя. Простори повинні бути створені таким чином, щоб забезпечити комфорт, тишу та емоційну підтримку. У цьому контексті важливі правильні кольорові рішення, природне освітлення, а також продумані зони для відпочинку та творчості (Рис. 1.2) [13] .

Інтерактивність та навчальні простори. Проектування дитячих будинків має включати інтерактивні та навчальні простори. Це можуть бути кімнати для гри, лабораторії для науки, майстерні для творчості. Створення таких просторів допомагає не лише у розвитку фізичних і когнітивних здібностей дітей, а й сприяє соціалізації та розвитку особистості. Важливим є також створення можливостей для групової роботи, яка сприяє розвитку комунікаційних навичок дітей [14] .

Архітектура, орієнтована на природні умови. Врахування природних умов є важливим аспектом у проектуванні будинків для дітей. Це включає використання екологічно чистих матеріалів, створення природних зон для ігор і відпочинку, а також інтеграцію в архітектуру природних ландшафтів (садів, дворів). Крім того, природне освітлення та природна вентиляція сприяють загальному комфортному середовищу для розвитку дітей.

Соціальна адаптація та комунікація. Дитячі будинки мають бути не тільки фізичними просторами для проживання, але й соціальними центрами, де діти можуть навчатися взаємодіяти один з одним. Архітектура таких закладів повинна сприяти соціалізації, через інтеграцію спільних і приватних просторів для дітей і вихователів, де кожна дитина може знайти місце для себе, де їй комфортно [13] .

Проєктування дизайну будинків для дітей є складним і багатоаспектним процесом, який потребує поєднання функціональності, безпеки, емоційної

підтримки та розвитку інклюзивних, освітніх і соціальних просторів. Важливим є створення умов для здорового психоемоційного розвитку дітей та їх соціалізації через відповідно спроектовані інтер'єри і архітектуру.

Рис. 1.2. Фактори, що впливають на психологічний стан дитини у будинку дитини

Останніми роками в Україні зростає увага до реформування системи соціального захисту дітей, включаючи скорочення кількості дитячих будинків і розвиток альтернативних форм виховання, таких як прийомні сім'ї та сімейні будинки. Такі зміни покликані забезпечити дітям більш комфортні умови для розвитку в родинних умовах.

Реформа деіндустріалізації ґрунтується на міжнародних зобов'язаннях України та низці ключових законів, що визначають пріоритет сімейних форм виховання [8] :

Конвенція ООН про права дитини (ратифікована Україною у 1991 р.). Це базовий міжнародний документ, який утверджує право дитини на сім'ю та розвиток [15] .

Сімейний кодекс України (2002 р.). Визначає правові основи сімейних відносин, включаючи усиновлення, опіку, піклування, а також функціонування прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу (ДБСТ) [16] .

Закон України "Про охорону дитинства" (2001 р.). Закріплює основні принципи державної політики у сфері охорони дитинства, зокрема пріоритет сімейного виховання та підтримку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах [17] .

Закон України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" (2005 р.). Цей закон детально регулює різні форми влаштування таких дітей, визначає їхній статус та гарантії [18] .

В Україні в процесі деіндустріацізації було прийнято низку ключових урядових рішень та постанов, які затверджували стратегію деіндустріалізації та конкретні механізми підтримки альтернативних форм виховання, а також фінансування матеріальної бази:

Основні документи, що започаткували і спрямовують реформу:

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2017 № 417-р "Про схвалення Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та плану заходів щодо її реалізації" [8] .

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 564 "Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу" та Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 565 "Про затвердження Положення про прийомну сім'ю" [19] [20] .

На цьому шляху важливою є і підтримка освітніх та реабілітаційних програм, а також покращення матеріальної бази дитячих установ, щоб

забезпечити дітям не лише базову безпеку, але й можливості для творчого і фізичного розвитку.

Висновки до розділу І

Історичний огляд виникнення Будинків дитини свідчить, що ці заклади еволюціонували від примітивних благодійних притулків, де домінувала "казармена" система, до спеціалізованих медико-виховних установ радянського періоду, підпорядкованих охороні здоров’я. Таке підпорядкування сформувало архітектуру та інтер'єр, де головним пріоритетом була стерильність і гігієна (холодні кольори, легкомийні поверхні, функціональне зонування для запобігання інфекціям).

Проте, сучасні психолого-педагогічні дослідження підтвердили шкідливість такого інституційного, знеособленого середовища для повноцінного розвитку дитини раннього віку. Ця історична траєкторія сьогодні призводить до необхідності радикальної зміни дизайнерської парадигми — переходу від медичної інституційності до створення сімейно-орієнтованого, теплого та стимулюючого простору.

Наукові джерела підтверджують важливість комплексного підходу до проктування дитячих будинків, включаючи соціально-психологічні та ергономічні аспекти.

Акцентується увага на необхідності створення середовища, яке сприяє розвитку дитини, зокрема в умовах інклюзивного навчання та підтримки різних типів розвитку (фізичний, інтелектуальний, емоційний). Водночас аналіз наукових робіт свідчить про важливість врахування культурних, екологічних та технологічних факторів при проєктуванні таких установ.

Трансформація системи догляду за дітьми в Україні має чітке законодавче обґрунтування, що робить ваш проєкт не лише теоретично, а й

практично актуальним. Ключовим каталізатором є *Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки (Розпорядження КМУ № 417-р)* [8], яка вимагає скорочення інтернатів та їхнього перепрофілювання у центри соціальної підтримки та реабілітації. Ці законодавчі акти, разом із положеннями Сімейного кодексу про пріоритет сімейного виховання, формують пряму вимогу до перепланування та нового дизайну [16] .

Отже, розробка сучасних інтер'єрів для цих приміщень є прямим інструментом реалізації державної політики з забезпечення права дитини на якісне, наближене до сімейного, середовище.

РОЗДІЛ ІІ. ДОСВІД ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ БУДИНКІВ ДИТИНИ ТА НОРМАТИВНЕ ПІДГРУНТЯ

2.1. Вітчизняний досвід проектування дитячих закладів

В Україні дитячі будинки є важливими установами для підтримки дітей, які, з тої чи іншої причини, залишилися без батьківської опіки. Вони надають тимчасовий чи постійний притулок дітям, що не мають можливості жити в сім'ї через різні обставини, такі як сирітство, насильство або інші складні життєві ситуації. Однак застарілі дитячі будинки не є оптимальним варіантом для розвитку дітей, оскільки такі умови часто не дозволяють дітям розвиватися в повному обсязі, як в умовах сім'ї.

Вітчизняний досвід створення Будинків дитини сформувався переважно у період УРСР, і він є яскравим прикладом того, як функціональні (медичні) вимоги домінували над психоемоційними потребами дитини. Це спадок, який український дизайн інтер'єрів має нині подолати у процесі реформи [21] .

Система Будинків дитини в УРСР була підпорядкована Міністерству охорони здоров'я (МОЗ), що визначило ключові принципи організації простору:

Принцип жорсткого зонування: Інтер'єр був розроблений відповідно до суворих Санітарних норм і правил (СНіПів). Простір ділився на ізольовані блоки: боксова частина (карантин), групові осередки (за віком), медичні кабінети та ізолятори. Це зонування, хоч і було необхідним для боротьби з інфекціями, сприяло фрагментації життєвого досвіду дитини [7] .

Матеріали та кольори: Дизайн був підпорядкований гігієнічній функціональності.

- Стіни часто фарбувалися олійною фарбою або облицьовувалися плиткою на значну висоту.
- Переважали білі, світло-блакитні або блідо-зелені кольори, які створювали відчуття стерильності, але водночас були емоційно холодними та

знеособленими.

- Меблі були мінімалістичними та стандартизованими, часто металевими або дерев’яними, пофарбованими для легкості дезінфекції.

Відсутність стимуляції та приватності: Великі спільні спальні з рядами однотипних ліжечок та стандартизовані ігрові зони виключали можливість персоналізації простору та створення приватних куточків. Такий "казармений" дизайн не сприяв розвитку індивідуальності та формуванню емоційної прив'язаності, що призводило до явища госпіталізму.

Реформа інституційного догляду є стратегічною необхідністю для України, оскільки:

- Вона забезпечує виконання міжнародних зобов'язань (Конвенція ООН про права дитини) щодо пріоритету сімейного виховання.
- Якість середовища безпосередньо впливає на психічне здоров'я та інтелектуальний розвиток дітей, що є інвестицією у людський капітал країни. Трансформація інтер'єру є інструментом терапії проти наслідків інституційного виховання.

Трансформаційні процеси відбуваються нерівномірно і залежать від ресурсів регіонів:

- У великих містах та економічно розвинених громадах (пілотні регіони) Будинки дитини трансформуються у спеціалізовані паліативно-реабілітаційні центри або центри соціальної підтримки. У цих випадках застосовуються передові рішення, що відповідають вимогам інклюзії.
- У менших громадах існує потреба у доступних, але ефективних дизайн-рішеннях для перепрофілювання існуючих, часто застарілих, будівель, що підкреслює актуальність розробки типових гуманізованих проєктів.

Дитячий садок «LeapKids»

Архітектор: Студія ландшафтної архітектури 'KOTSIUBA'.

Рік: 2016 Розташування: Україна, м. Київ, на території ЖК «Новопечерські Липки» (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Генеральний план садочка та фасади «LeapKids» [22]

Дитячий садок «LeapKids» пропонує сучасне та функціональне середовище, яке сприяє всебічному розвитку дітей посилання. Збалансований підхід до організації простору забезпечує комфорт та безпеку, а також надихає дітей на навчання та творчість (рис. 2.2) [22] .

Рис. 2.2. Інтер’єр дитячого садочку «LeapKids» [22]

1. Функціональність:

Простір організовано таким чином, щоб максимально задовольнити потреби дітей різного віку. Зони для ігор, навчання та відпочинку чітко розмежовані, що сприяє організованості та комфортному перебуванню дітей.

2. Предметне середовище:

У закладі використано сучасне обладнання, яке відповідає освітнім стандартам і безпеці. Ігрові елементи відповідають віковим особливостям дітей, а меблі – ергономічні та безпечні.

3. Принципи розташування елементів середовища:

Елементи середовища розміщено з урахуванням логіки дитячого сприйняття.

Простір зоновано на:

- Ігрову зону, де діти розвивають уяву;
- Навчальну зону для розвитку когнітивних навичок;
- Зону відпочинку для відновлення енергії.

4. Матеріали:

Усі матеріали екологічно чисті, гіпоалергенні та відповідають міжнародним стандартам безпеки. Перевага віддається натуральним текстурам – дереву, бавовні тощо.

5. Колористика:

У дизайні використано м'які пастельні відтінки, які сприяють заспокоєнню та гармонійному розвитку. Яскраві акценти є лише у ігрових зонах, щоб стимулювати креативність [23] .

Дитячий будинок “Children of light”

Архітектори: ГАП та склад команди: Гриневич Дмитро, Тетяна Личко

Назва компанії: Архітектурно-будівельне бюро “Grynevich Architects”

Рік: Задум розпочато в 2020 році, а його завершення заплановано до кінця 2025 року.

Розташування: Україна, Київська область.

Дитячий будинок “Children of Light” — це унікальний благодійний проєкт в Україні, створений для забезпечення комфортного та цивілізованого середовища для дітей-сиріт і тих, чиї батьки не можуть забезпечити належний догляд посилання. Проєкт розроблено архітектурно-будівельним бюро “Grynevich Architects” під керівництвом Дмитра Гриневича і Тетяни Личко (рис. 2.3) [24] .

Рис. 2.3. Фасади дитячого будинку “Children of Light”. [24]

1. *Функціональність:*

Простір закладу організовано для задоволення базових потреб дітей у комфорті, навчанні, розвитку та емоційній підтримці. У приміщеннях передбачені зони для відпочинку, ігор, навчання та соціальної взаємодії. Є також спеціальні приміщення для індивідуальної роботи з дітьми (психологічна підтримка, заняття з педагогами).

2. *Предметне середовище:*

Інтер'єр насичений функціональними та безпечними предметами:

- Меблі модульного типу для зручності організації простору.
- Ігрові елементи, що сприяють сенсорному та фізичному розвитку.
- Елементи декору, які формують відчуття затишку, як у домашній обстановці.

3. *Принципи розташування елементів середовища:*

Елементи простору розташовані з урахуванням принципу доступності для дітей різного віку:

- Приміщення розділено для групових і індивідуальних занять.
- Логічне розташування ігрових, освітніх і відпочинкових зон дозволяє дітям легко орієнтуватися.
- Використання відкритих полиць і органайзерів для самостійного доступу до речей.

4. *Матеріали:*

Матеріали переважно натуральні, безпечні та довговічні:

- Дерево, як основа для меблів.
- Тканини (бавовна, льон) для текстилю.
- Покриття підлоги протиковзке та ударостійке, що забезпечує комфорт і безпеку.

5. *Колористика:*

Інтер'єр оформлено у спокійних, нейтральних тонах, які створюють атмосферу довіри та заспокоєння. Для акцентів використовуються м'які

пастельні кольори, що позитивно впливають на емоційний стан дітей. Яскраві елементи додають нотку енергії в ігрових просторах.

Дитячий будинок «Children of Light» забезпечує комфортний та гармонійний простір для розвитку дітей. Використання функціонального дизайну, безпечних матеріалів і продуманої колористики сприяє формуванню почуття захищеності, розвитку творчості та соціальних навичок у дітей. [25]

Hello BABY Children's Center.

Архітектор: SVOYA Studio. Розташування: Україна, м. Дніпро.

Дитячий центр Hello BABY в Дніпрі, Україна, був спроєктований архітектурною студією SVOYA Studio. Центр займає площу 517 м² і розташований на першому поверсі житлового комплексу (рис.2.4). Це простір, орієнтований на розвиток дітей молодшого віку, з акцентом на освіту та творчі заняття [26] .

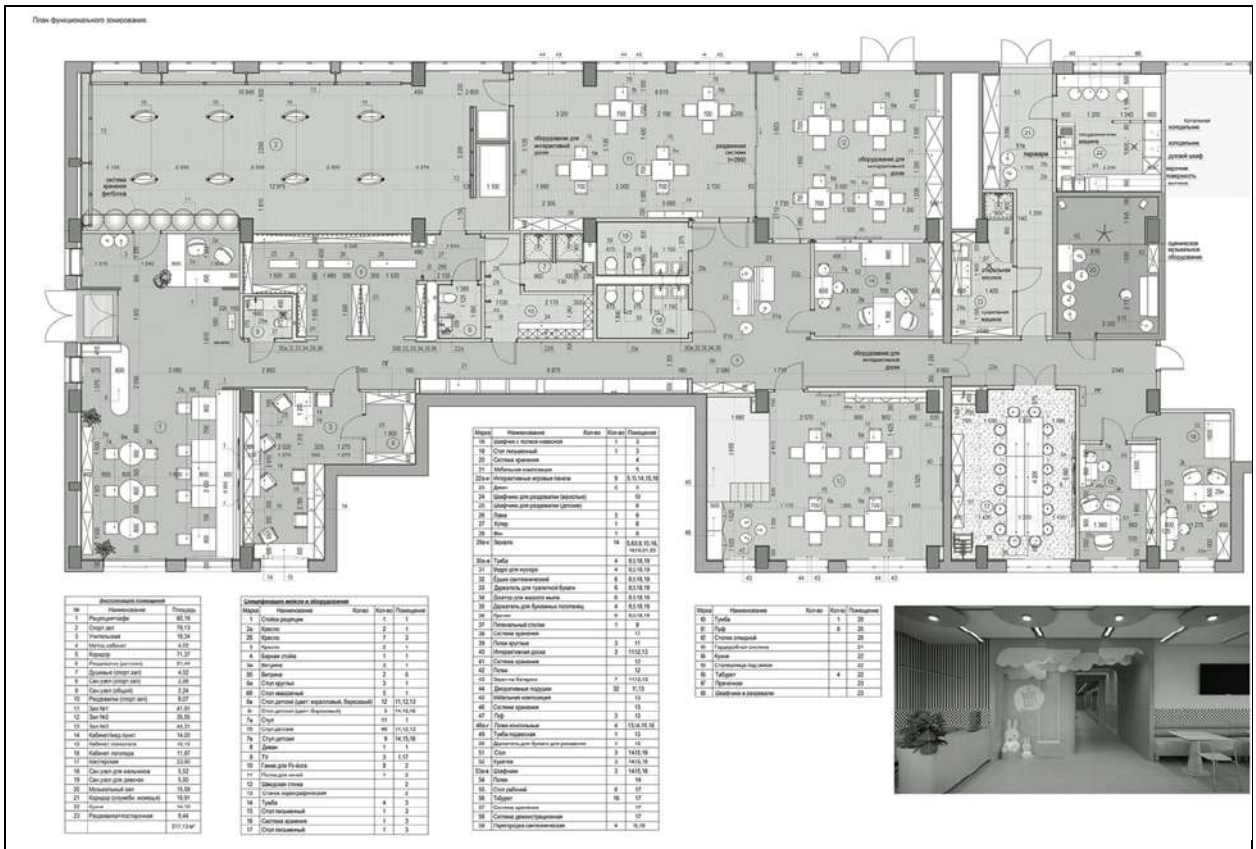

Рис. 2.4. Планування центру Hello BABY Children's Center [26]

1. Функціональність:

Дитячий центр створений для всебічного розвитку дітей різного віку. Організовано зони:

- для ігор (розвиток уяви та моторики);
- для навчання (освітні активності);
- для відпочинку (релаксація та відновлення енергії);
- для занять із батьками (групові заходи).
- Простір адаптований для зручності дітей із різними потребами, забезпечуючи їхню безпеку та комфорт.

2. Предметне середовище:

Центр оснащений сучасними меблями, інтерактивними навчальними матеріалами та ігровим обладнанням. Усі предмети:

- Відповідають віковим особливостям дітей.
- Виконані в мінімалістичному стилі, щоб уникнути перевантаження простору.
- Мають безпечну конструкцію без гострих кутів та дрібних деталей.

3. Принципи розташування елементів середовища:

- Просторість. Максимум вільного місця для рухливих ігор.
- Доступність. Іграшки, матеріали та книги знаходяться на рівні зору дітей.
- Чітке зонування. Логічне поділення простору сприяє орієнтації та підтримує дисципліну.
- Модульність. Меблі легко трансформуються для адаптації під різні активності.

4. Матеріали:

- Основні меблі. Натуральне дерево, ламіновані поверхні, що легко миються.
- Текстиль. Гіпоалергенний, приємний на дотик, легкий у догляді.
- Оздоблення. Екологічно чисті фарби та лак, що не виділяють токсичних речовин.

5.Колористика:

Інтер’єр виконаний у м’яких, теплих тонах (бежевий, світло-жовтий, ніжно-блакитний), які створюють відчуття затишку та спокою (рис. 2.5). Яскраві акценти (наприклад, в іграшках чи настінному декорі) стимулюють цікавість та креативність дітей.

Дитячий центр Hello BABY пропонує сучасний простір, орієнтований на комфорт і розвиток дітей. Завдяки продуманій функціональності, екологічності матеріалів і дружній атмосфері, центр сприяє створенню позитивного емоційного середовища, яке мотивує дітей до навчання та соціалізації [27] .

Рис. 2.5. Інтер’єр Hello BABY Children's Center [26]

Kindergarten Obukhivka

Архітектор: Valentirov & Partners

Розташування: смт. Обухівка, Україна. Рік: 2018

Дитячий садок у смт. Обухівка (Україна), спроектований архітектурною фірмою Valentirov & Partners, був завершений у 2018 році. Цей проект став

своєрідним соціальним експериментом, який мав на меті змінити існуючу архітектурну ситуацію в селищі, яке відзначалося хаотичними будівлями без єдиного стилю. Архітектура нового дитсадка протистоїть старій забудові, пропонуючи сучасний та функціональний підхід (рис. 2.6) [28] .

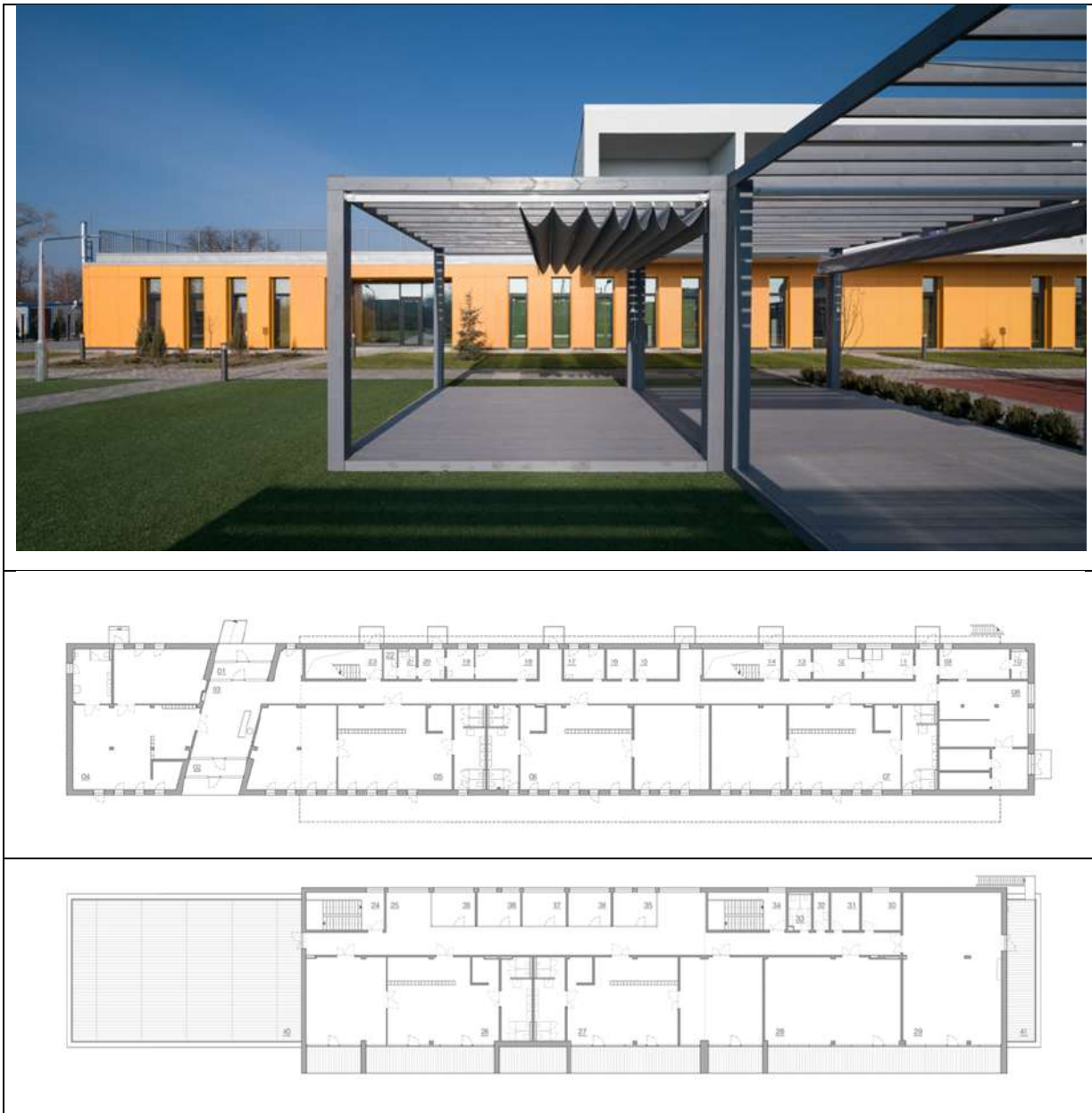

Рис. 2.6. Зовнішній вигляд та планування Kindergarten Obukhivka. [28]

Дитячий садок організований з урахуванням потреб дітей дошкільного віку.

1. Функціональність:

- Різноманітні зони: для ігор, навчання, відпочинку, фізичної активності та творчості.
- Приміщення зручні для дітей різних вікових груп, що дозволяє ефективно організовувати діяльність.
- Забезпечення безпечного середовища з увагою до дрібних деталей (безпечні кути, протиковзке покриття).

2. *Предметне середовище.* Садок обладнаний сучасними навчальними та ігровими матеріалами:

- Меблі адаптовані для дітей, ергономічні, розмір яких відповідає віковим особливостям.
- Розвивальні іграшки сприяють сенсорному, когнітивному та фізичному розвитку.
- Декоративні елементи (постери, настінні аплікації) допомагають створити атмосферу затишку та зацікавленості.

3. Принципи розташування елементів середовища:

- Зонування. Чітке розділення ігрових, освітніх і відпочинкових зон.
- Логіка розташування. Елементи середовища розташовані відповідно до активностей (наприклад, іграшки – у доступній зоні, навчальні матеріали – ближче до столів).
- Простота орієнтації. Створення відкритих просторів для легкого переміщення дітей.
- Гнучкість. Модульні меблі дозволяють швидко адаптувати приміщення для різних активностей.

4. Матеріали:

- Меблі. Натуральне дерево, довговічне, із захисним покриттям, безпечним для дітей.
- Текстиль. Гіпоалергенний, що легко чиститься (бавовна, мікрофібра).

• Підлога. Протиковзке покриття (коркове або гумове), що знижує ризик травмувань.

• Декор. Нетоксичні фарби, натуральні матеріали.

5. Колористика:

• Використання спокійної, гармонійної палітри (бежевий, світло-зелений, пастельні відтінки жовтого та блакитного).

• Яскраві акценти застосовуються в ігрових зонах для стимулювання активності та інтересу.

• Колористика сприяє позитивному емоційному стану та концентрації.

Kindergarten Obukhivka пропонує сучасне, безпечне та комфортне середовище для розвитку дітей. Продумане зонування, екологічність матеріалів і гармонійна кольорова гамма сприяють створенню сприятливих умов для навчання, ігор та соціалізації (рис. 2.7). Інноваційний підхід до облаштування простору робить цей дитячий садок зразковим місцем для дошкільного розвитку [29] .

Рис. 2.7. Інтер’єри Kindergarten Obukhivka. [28]

Таблиця 1. Аналіз вітчизняного досвіду проєктування

Об’єкт	**Розміщення в системі оточення**	**Природні місцеві чинники впливу**	**Загальний вигляд (рис)**	**Соціальний вплив**
Дитячий садок «LeapKids» (Київ)	Розташований у центральній/престижній частині міста, на території житлового комплексу «Новопечерські Липки»	Дерев'яний каркас, великі панорамні вікна, локальні матеріали		Створення преміального освітнього середовища, що задає високий стандарт якості
Дитячий будинок “Children of light” (Київська область)	Розташований у приміській місцевості Київської області, що є типовим для сучасних Дитячих будинків сімейного типу (ДБСТ)	Розміщення передбачає просторі ділянки, близькість до природи		Є ключовим прикладом успішної реформи деінституалізації.
Hello BABY Children's Center (м. Дніпро)	Розташований в районах із високою щільністю населення Дніпра. Є частиною міської інфраструктури послуг для малюків.	Проєкт SVOYA Studio демонструє орієнтацію на природні матеріали та кольори (дерево, м’які палітри).		Забезпечення високоякісних послуг раннього розвитку та реабілітації для малюків у регіоні.
Kindergarten Obukhivka (смт. Обухівка, Дніпропетровська обл.)	Розташований як центральний соціальний об'єкт селищної громади.	Акцент на просторі та контактах із сільською природою/ландшафтом.		Відновлення та модернізація соціальної інфраструктури на рівні територіальної громади.

Таблиця 2. Особливості вітчизняного досвіду будинків дитини.

Особливості вітчизняного досвіду	**Приклади успішних проєктів**	**Проблеми та виклики**	**Перспективи розвитку**
Географічні особливості: Історичне розміщення старих інституцій у віддалених, ізольованих зонах (поза межами міст) через санітарні норми. Сучасний тренд - інтеграція у житлову забудову або концентрація у великих містах (центри раннього розвитку).	Приватні інноваційні центри (Місто): Головна перевага — високий бюджет та дизайнерська сміливість. Інтер'єри демонструють максимальний рівень дитиноцентризму, застосування екологічних матеріалів, вбудованих ігрових конструкцій та передових технологій для розвитку.	Архітектурний бар'єр: Складна і вартісна реконструкція/ перепрофілювання морально та фізично застарілих типових будівель, що були розраховані на інші нормативи та функції.	Стратегічна перспектива: Завершення реформи деіндустріалізації через повне перепрофілювання старих Будинків дитини на центри соціальної підтримки, раннього втручання та паліативного догляду, що вимагає глибокої зміни інтер'єру та функціоналу.
Історична спадщина: Домінування медико-гігієнічної естетики та необхідність реконструкції типових "казармених"	Дитячі будинки сімейного типу (ДБСТ) (За містом): Головна перевага — імітація сімейного середовища. Проєкти акцентують на просторі, приватних спальнях, спільних кухнях-вітальнях, а також на контакті з природним	Фінансова нерівномірність: Залежність темпів реформи ДІ від регіонального бюджету та донорської допомоги, що створює велику різницю в якості	Дизайнерська перспектива: Розробка нових типових проєктів гуманізованого житла для ДБСТ та малих групових будинків, які легко масштабуються та адаптуються до

будівель (архітектурний спадок УРСР).	ландшафтом для терапії та розвитку.	середовища між областями.	різних ландшафтів і потреб громад.
Економічні фактори: Нерівномірність фінансування реформи деіндустріалізації. Успішні проєкти часто фінансуються міжнародними фондами або приватним капіталом; державне фінансування часто обмежується ремонтом, а не глибокою реконструкцією.	Муніципальні центри (Громада/Селище): Головна перевага — соціальна доступність та інклюзія. Проєкти є прикладами успішного відновлення інфраструктури, де якість архітектури та інклюзивність (пандуси, широкі коридори, доступне обладнання) стають новим стандартом для малих громад.	Кадрова невідповідність: Брак фахівців (дизайнерів, архітекторів, будівельників), які мають спеціалізовані знання у проєктуванні інклюзивного, сенсорно-збагаченого середовища для дітей раннього віку.	Технологічна перспектива: Впровадження smart-технологій, екологічних та безпечних матеріалів, а також модульних систем в інтер'єрі для забезпечення гнучкості простору та його відповідності потребам інклюзії та реабілітації.

Історичний досвід функціонування Будинків дитини залишив спадок у вигляді архітектурно-дизайнерських рішень, що характеризуються візуальною холодністю.

Саме тут і полягає місія сучасного дизайну: перетворити цей застарілий інституційний візуал на комфортне, сімейно-орієнтоване середовище (Рис. 2.8). Потенціал трансформації полягає у створенні сенсорно-збагаченого простору — застосуванні теплої, дитиноцентричної палітри, використанні натуральних матеріалів, а також у функціональній реконфігурації для імітації домашнього життя (малі групи, зони приватності). Таким чином, сучасний

дизайн інтер'єру є не просто ремонтом, а ключовим інструментом соціальної терапії, який забезпечує дітям раннього віку право на здорове та візуально привабливе оточення.

Рис. 2.8. Особливості сучасного проєктування. Український досвід.

2.2. Закордонний досвід проектування дитячих закладів

Закордонний досвід створення та розвитку будинків дитини демонструє глибоку трансформацію підходів до виховання, догляду й архітектурного проєктування дитячих установ (Рис. 2.16). Якщо у XX столітті такі заклади виконували переважно функцію ізоляції дітей-сиріт і забезпечення їх базових потреб, то сьогодні у більшості розвинених країн спостерігається відхід від інституційної моделі догляду на користь сімейно орієнтованої та інтеграційної системи. Архітектура будинків дитини зазнала суттєвих змін, орієнтуючись не лише на фізичний комфорт, а й на психологічну безпеку, розвиток соціальних навичок і відчуття належності до спільноти.

У країнах Північної Європи, таких як Данія, Швеція, Норвегія, будинки дитини майже повністю трансформувалися у малі сімейні будинки або фостерні центри. Основна ідея полягає у тому, щоб кожна дитина проживала у середовищі, максимально наближеному до домашнього. Замість великих інтернатів будуються невеликі будинки, де проживають 6–10 дітей під наглядом вихователів, які виконують роль наставників чи «псевдобатьків». Простір таких закладів спроєктований за принципом домашнього затишку: теплі кольори, натуральні матеріали, відсутність стерильної атмосфери лікарняного типу. У таких країнах ключовим стає не масштаб закладу, а індивідуалізація простору — кожна дитина має свою кімнату або особисту зону, де відчуває себе у безпеці [30] .

У Німеччині та Нідерландах архітектура дитячих будинків поєднує соціальну інтеграцію з екологічними підходами. Важливою тенденцією стало створення «відкритих будинків» — установ, що не ізолюють дітей від громади, а навпаки, мають спільні простори з навколишнім середовищем: відкриті двори, навчальні майстерні, спортивні зали, які відвідують також місцеві діти. Це сприяє соціалізації вихованців і зменшує стигму, пов’язану з перебуванням у державному закладі. Архітектура таких об’єктів зазвичай модульна та енергоефективна, з широким використанням денного світла, екоізоляційних матеріалів, природної вентиляції [31] .

У США і Канаді реформування системи дитячих будинків відбулося ще в 1980–1990-х роках. Традиційні інтернати поступово зникли, поступившись місцем груповим домам — невеликим будинкам на 8–12 осіб, інтегрованим у житлові квартали. Тут діти живуть під опікою соціальних працівників у звичайних житлових будинках, що дозволяє їм відчувати себе частиною суспільства. У дизайні таких об’єктів основну увагу приділяють адаптивності простору, доступності для дітей з інвалідністю, створенню зон для спільної діяльності, а також індивідуальних зон відпочинку. Особлива увага приділяється психологічному дизайну: уникненню великих холів, довгих коридорів, симетрії, що асоціюється з інституційністю. Натомість

переважають затишні, асиметричні форми, теплі кольори, меблі на людський зріст [31] .

В Японії сучасні дитячі центри відзначаються надзвичайно уважним ставленням до простору і природних чинників. Будівлі спроєктовані таким чином, щоб максимально використовувати природне освітлення, мати прямий вихід на подвір'я, де діти можуть взаємодіяти з природою. Архітектори приділяють увагу сенсорному досвіду — дерево, текстиль, папір, вода — усе це допомагає створити терапевтичний ефект середовища. У проєктуванні широко застосовуються принципи біофільного дизайну, що доведено позитивно впливає на емоційний стан дітей, які пережили травматичний досвід. [31]

За типологією, у сучасній світовій практиці розрізняють три основні типи будинків дитини:

Малі сімейні будинки (Family-type homes) — найпоширеніша модель у Скандинавії та Західній Європі. Їх перевага — тепла атмосфера, індивідуальний підхід, можливість формування «домашніх» відносин.

Групові будинки (Group homes) — характерні для США, Канади, Великої Британії; забезпечують структурований догляд у невеликих групах, поєднуючи контроль і свободу.

Реабілітаційно-освітні центри (Care and Learning Centers) — використовуються в Японії, Південній Кореї, Німеччині; інтегрують психологічну підтримку, освіту, мистецькі та спортивні програми.

Дитячі будинки « SOS Children's Village In Djibouti»

Архітектор: Urko Sanchez Architects. Рік: 2014

Розташування: Таджура, Джібуті

Цей проект представлений у багатьох країнах, зокрема в Україні, Німеччині, Австрії, Польщі та інших. «SOS Children's Villages» працює за принципом створення сімейного середовища для дітей, де використовуються будинки котеджного типу. Дизайн і архітектура спрямовані на забезпечення

домашньої атмосфери, з поділом на невеликі групи, що імітують сімейну структуру.

Дитяче селище SOS в Джибуті — це гуманітарний проект, спрямований на підтримку вразливих дітей у регіоні. Селище розташоване в Таджурі, у посушливій місцевості з екстремальними кліматичними умовами, і використовує унікальну типологію "медіна", що є традиційним плануванням для таких громад. Це проект, який адаптовано до суворого клімату і кочової культури місцевих жителів (рис. 2.9) [32] .

Рис. 2.9. Дитяче містечко «SOS Children's Villages» [32]

1. *Функціональність:*

Дитяче село створене для забезпечення не лише житлових потреб дітей, а й їхнього емоційного, освітнього та соціального розвитку. Простір включає:

- Житлові будинки, що імітують домашню обстановку.
- Зони для навчання та творчих занять.
- Загальні простори для спільної соціальної взаємодії.
- Медичні та адміністративні приміщення для підтримки дітей.
- Обладнані території для ігор і фізичної активності.

2. *Предметне середовище:*

Середовище орієнтоване на комфорт і розвиток дітей різного віку:

- У житлових приміщеннях встановлено функціональні меблі, адаптовані для дитячих потреб.

- Навчальні зони забезпечені сучасними засобами освіти та розвивальними іграшками.
- Простір для ігор включає натуральні матеріали та елементи, що сприяють сенсорному розвитку.
- Декор у загальних зонах сприяє формуванню відчуття затишку та безпеки.

3. Принципи розташування елементів середовища:

- Зонування. Простір поділений на житлові, навчальні та відпочинкові частини, що сприяє організованості.
- Доступність. Усі приміщення облаштовані так, щоб навіть найменші діти могли користуватися предметами інтер'єру.
- Соціальна інтеграція. Простори для колективних заходів розташовані в центрі села, що сприяє комунікації.
- Природний зв'язок. Територія спроектована так, щоб максимально використовувати природне освітлення та вентиляцію.

4. Матеріали:

- Використовуються екологічно чисті, міцні та безпечні матеріали, що підходять для клімату Джибуті.
- Натуральне дерево для меблів і текстиль із натуральних волокон забезпечують комфорт і тривалу експлуатацію.
- Покриття підлоги стійке до зносу, із протиковзкими властивостями.
- В оздобленні застосовані фарби на водній основі, що не виділяють токсичних речовин.

5. Колористика:

- Палітра інтер'єру складається з природних відтінків (пісочний, зелений, блакитний), які гармонійно поєднуються з навколишнім середовищем.
- Яскраві елементи використовуються для акцентів, переважно в ігрових і навчальних просторах, щоб стимулювати творчість.
- Колористика сприяє психологічному комфорту та відчуттю безпеки.

SOS Children's Village in Djibouti пропонує добре організоване, безпечне та надихаюче середовище, яке підтримує повноцінний розвиток дітей. Продумане планування та екологічно чисті матеріали забезпечують довговічність і комфорт. Поєднання функціональності, доступності та гармонійного дизайну сприяє фізичному, емоційному та соціальному благополуччю дітей (рис.2.10) [32] .

Рис. 2.10. Екстер'єр та інтер'єр «SOS Children's Village In Djibouti» [32]

"Village d'Enfants" у Франції.

"Village d'Enfants" — це проект дитячого селища SOS, розташований у Франції, який створений для надання безпечного та підтримуючого середовища для дітей, які потребують допомоги. Селище складається з кількох сімейних будинків, що дозволяють дітям жити в менших, сімейних умовах, а не в великих інституційних приміщеннях (рис. 2.11). Такий підхід сприяє створенню відчуття приналежності та стабільності для дітей, особливо для тих, хто пережив труднощі або травми [33] .

1. Функціональність:

Village d'Enfants – це простір, орієнтований на забезпечення дітей комфортними умовами для проживання, навчання, розвитку та соціалізації.

Його структура включає:

- Житлові будинки, спроєктовані для створення домашньої атмосфери.
- Спільні простори для ігор, дозвілля та колективних заходів.
- Освітні приміщення та зони для творчого розвитку.

• Рекреаційні зони на свіжому повітрі з елементами фізичної активності.

2. *Предметне середовище.* Середовище відповідає принципам безпеки, комфорту та розвитку:

• Меблі зручні та адаптовані до потреб дітей різного віку.

• Оснащення включає ігрові та навчальні матеріали, що сприяють розумовому та творчому розвитку.

• Особлива увага приділяється створенню затишної атмосфери через використання м'якого освітлення, домашнього текстилю та декоративних елементів.

• Усі простори організовані так, щоб сприяти соціальній інтеграції дітей.

Рис. 2.11. "Village d'Enfants" у Франції. [33]

3. Принципи розташування елементів середовища:

• Домашній підхід. Житлові будинки групуються невеликими спільнотами, створюючи відчуття сімейної близькості.

• Зонування. Простір поділений на житлову, освітню та ігрову зони, що забезпечує легку орієнтацію.

• Центральність. Спільні простори розташовані в центрі, що сприяє інтеграції та активній комунікації між дітьми.

• Природність. Територія села максимально інтегрована в природне середовище, що забезпечує контакт із природою.

4. Матеріали:

• Меблі. Виготовлені з натурального дерева або довговічних матеріалів, безпечних для дітей.

• Оздоблення. Використовуються екологічно чисті фарби та матеріали, що відповідають сучасним стандартам.

• Текстиль. Натуральні тканини для забезпечення комфорту.

• Підлога. Протиковзкі поверхні, що легко чистяться.

5. Колористика:

• Інтер'єр витриманий у теплих, спокійних тонах (бежевий, кремовий, пастельні кольори), які створюють відчуття затишку.

• У навчальних та ігрових зонах використані яскраві акценти для стимулювання творчого мислення.

• Колористика враховує гармонію з навколишнім середовищем, створюючи єдність із природою.

Village d'Enfants у Франції – це зразковий приклад сучасного простору для дітей, який поєднує функціональність, екологічність і естетичну гармонію. Завдяки продуманому плануванню та використанню якісних матеріалів, село забезпечує комфортні умови для життя, розвитку й соціалізації дітей [34] .

Школа "New Nordic School By the Sea" Гельсінкі, Фінляндія.

Архітектор: Fyra. Розташування: Helsinki, Finlande. Рік: 2021

Новітня Нордична Школа біля моря (New Nordic School By the Sea) — це дитячий садок, інтегрований у кампус Supercell's Wood City у Гельсінкі, Фінляндія. Проєкт, розроблений фінською студією Fyra, фокусується на зв'язку з природою, морем і принципах сталого розвитку [35].

1. *Функціональність:*

Ця школа створена для підтримки сучасного підходу до освіти з акцентом на інтеграцію природи, індивідуальний розвиток і творчість учнів. Простір забезпечує:

- Класи-трансформери для різних освітніх форматів (групові, індивідуальні, інтерактивні).
- Зони для творчості, інновацій і практичних занять.
- Рекреаційні простори для відпочинку та соціалізації учнів.
- Відкриті майданчики та спортивні зони на свіжому повітрі.

2. *Предметне середовище:*

Школа організована з урахуванням принципів скандинавського дизайну, який поєднує функціональність і естетику:

- Меблі мінімалістичні, але ергономічні, створені для адаптації до різних потреб учнів.
- Оснащення включає інтерактивні дошки, мобільні робочі станції та модульні меблі.
- У бібліотеці та зонах для самостійного навчання – комфортні сидіння й природне освітлення.
- Ігрові зони виконані з акцентом на безпеку й стимулювання моторики та уяви.

3. Принципи розташування елементів середовища:

- Відкритість і доступність. Простори створені так, щоб учні могли легко пересуватися між зонами навчання, відпочинку й творчості.
- Зонування. Чітке поділення на освітні, творчі й відпочинкові простори.
- Природна інтеграція. Школа розташована біля моря, і використання панорамних вікон дозволяє максимально інтегрувати природний ландшафт.
- Гнучкість. Простори легко трансформуються під різні види діяльності.

4. Матеріали:

- Основні матеріали - дерево, скло та метал, що відповідають принципам екологічності та довговічності.

• Покриття підлоги – натуральне дерево або коркове покриття, що забезпечує тепло й комфорт.

• Використовуються екологічно чисті фарби й обробки, які не виділяють шкідливих речовин.

• Текстиль із натуральних або перероблених матеріалів, що відповідає екотрендам.

5. Колористика:

• Основна палітра: природні кольори – відтінки дерева, бежевий, білий, ніжно-блакитний.

• Для акцентів використовуються яскраві деталі (наприклад, меблі або декоративні елементи), що додають динаміки.

• Спокійні, світлі кольори сприяють концентрації, а яскраві акценти стимулюють творчість (рис. 2.12).

Рис.2.12. Інтер’єри New Nordic School By the Sea [35]

New Nordic School By the Sea – це зразковий освітній простір, де акцент зроблено на гармонію з природою, екологічність і комфорт. Сучасний дизайн, що базується на принципах скандинавської естетики, сприяє не лише навчальному процесу, а й загальному благополуччю учнів. Функціональність і гнучкість середовища роблять школу ідеальним місцем для розвитку творчості, знань і соціальних навичок [36] .

Дитячий садок CIFI Rencent Group CYF Kindergarten.

Розташування: м. Циндао, Китай. Архітектор: студія MOD-Design. Рік: 2020.

Проєкт використовує концепцію «королівства маленьких людей», створюючи всередині простору атмосферу лісового племені. Тут є будиночки на деревах різних розмірів, дитячі ігрові зони та відкриті майданчики, які стимулюють рухливість та уяву. Приміщення наповнене природними кольорами із включенням білого, що підкреслює безпечність та легкість простору [37].

1. *Функціональність:*

CIFI Rencent Group CYF Kindergarten орієнтований на гармонійний розвиток дітей із використанням сучасних підходів до освіти та виховання. Простір забезпечує:

- Зони для навчання, інтерактивних і творчих занять.
- Ігрові простори для фізичної активності та соціальної взаємодії.
- Місця для відпочинку й релаксації.
- Простори для групової роботи з педагогами й батьками.
- Відкриті майданчики для ігор на свіжому повітрі.

2. *Предметне середовище:*

Середовище садка адаптоване для різних вікових груп і створює атмосферу безпеки, комфорту та стимулює розвиток:

- Меблі функціональні, ергономічні, із закругленими кутами для безпеки.
- Інтерактивні навчальні засоби, зокрема дошки, планшети, проектори.

• Іграшки та обладнання сприяють сенсорному, моторному та когнітивному розвитку.

• Декоративні елементи підсилюють естетику та мотиваційно впливають на дітей.

3. Принципи розташування елементів середовища:

• Зонування. Простір поділений на ігрові, навчальні та відпочинкові зони, кожна з яких має свій чіткий функціонал.

• Доступність. Усі матеріали й елементи середовища розташовані на рівні доступу дітей.

• Гнучкість. Меблі та обладнання легко трансформуються, дозволяючи адаптувати простір під різні види активностей.

• Зв'язок із природою. Територія садка спроєктована так, щоб інтегрувати природні елементи (вікна з видом на зелень, доступ до природного світла).

4. Матеріали:

• Основні матеріали. Натуральне дерево, стійкий до зносу пластик, текстиль із гіпоалергенних волокон.

• Підлога. Покриття з натурального дерева або ПВХ з протиковзкими властивостями.

• Фарби та обробка. Екологічно чисті, нетоксичні матеріали.

• Обладнання. Безпечне та довговічне, сертифіковане для використання в дитячих установах.

5. Колористика:

• Основна палітра: світлі нейтральні відтінки (бежевий, білий, пастельні тони).

• Яскраві акценти в меблях, іграшках і настінному декорі для стимулювання інтересу й активності.

• Палітра спрямована на створення позитивної атмосфери, сприятливої для навчання та відпочинку (рис. 2.13).

Рис. 2.13. Інтер’єри CIFI Rencent Group CYF Kindergarten [37]

CIFI Rencent Group CYF Kindergarten забезпечує сучасний простір, орієнтований на розвиток, комфорт і безпеку дітей. Функціональність, екологічність і гармонійна колористика сприяють створенню сприятливих умов для навчання, ігор та творчості. Цей дитячий садок є прикладом балансу між інноваційністю та турботою про дитину.

Дитячий садок Kinderhaus St. Elisabeth.

Архітектор: Schleicher Ragaller. Розташування: Штутгарт. Рік: 2017

Цей проєкт є прикладом гармонійного поєднання історичних будівель і сучасної архітектури (рис. 2.14). Дитячий садок, створений архітекторами Schleicher Ragaller, розташований у густо забудованому кварталі в західній частині Штутгарта. Він об’єднує три існуючі будівлі, збудовані у XX столітті, з новою центральною спорудою, яка виконує функцію сполучного фойє [38] .

1. Функціональність:

Kinderhaus St. Elisabeth розроблений для всебічного розвитку дітей, з акцентом на навчання, гру та духовне збагачення. Простір забезпечує:

- Освітні класи для групових і індивідуальних занять.
- Ігрові простори з інтерактивними та фізичними активностями.
- Місця для відпочинку та релаксації, включно зі спокійними зонами для сну.
- Приміщення для проведення культурних і духовних заходів.
- Відкриті ігрові майданчики на свіжому повітрі.

Рис. 2.14. Зовнішній вигляд Kinderhaus St. Elisabeth [39]

2. Предметне середовище:

Середовище садка орієнтоване на безпеку, комфорт і розвиток, з урахуванням вікових особливостей:

- Меблі: Ергономічні та багатофункціональні, адаптовані до дитячого зросту.
- Обладнання: Сенсорні панелі, інтерактивні дошки, матеріали для творчості.
- Ігрові зони: Оснащені природними матеріалами та іграшками, що сприяють пізнанню світу.
- Декор: Зображення та символи, які відображають релігійні цінності та естетику духовності.

3. Принципи розташування елементів середовища:

- Чітке зонування: Навчальні, ігрові, творчі та рекреаційні зони розділені для ефективного використання простору.
- Центральний акцент: Приміщення для духовних активностей розташовані в центрі, що підкреслює важливість морального виховання.
- Доступність: Усі елементи розташовані так, щоб діти могли легко до них дістатися.
- Зв’язок із природою: Великі вікна та доступ до зовнішніх майданчиків створюють гармонію із зовнішнім середовищем.

4. Матеріали:

- Меблі та обладнання. Використовуються екологічні матеріали, такі як дерево та натуральний текстиль.
- Оздоблення. Фарби на водній основі, що не викликають алергічних реакцій.
- Ігрове обладнання. Безпечне, сертифіковане для використання дітьми.
- Підлога. Натуральні покриття або протиковзкі поверхні для безпеки.

5. Колористика:

- Основні кольори – теплі та природні (бежевий, світло-коричневий, пастельні тони), що створюють затишок.
- Яскраві акценти (червоний, зелений) використовуються в ігрових зонах, щоб стимулювати активність і творчість.
- У духовних зонах застосовуються спокійні кольори (блакитний, білий) для налаштування на зосередженість і спокій (рис. 2.15).

Kinderhaus St. Elisabeth є сучасним і водночас традиційним дитячим садком, що об'єднує функціональність і духовні цінності. Простір забезпечує розвиток, комфорт і безпеку дітей, сприяє гармонійному поєднанню гри, навчання та морального виховання. Використання екологічних матеріалів і гармонійної колористики робить цей садок прикладом продуманого дизайну для дітей.

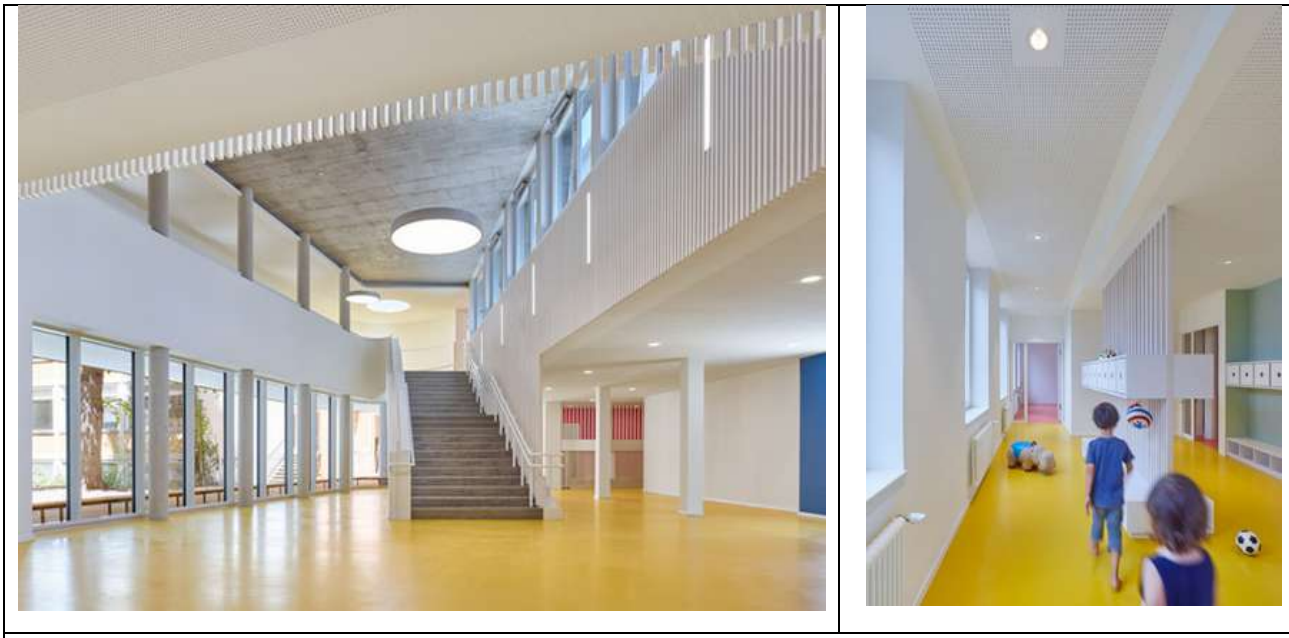

Рис. 2.15. Інтер’єри Kinderhaus St. Elisabeth [38]

Рис. 2.16. Особливості сучасного проєктування. Закордонний досвід.

Таблиця 3. Особливості закордонного досвіду проектування будинків дитини

Принципи проєктування	**Приклади успішних проєктів**	**Технології та матеріали**	**Переваги**
Травмоінформований дизайн: Створення середовища, яке мінімізує тривожність та стрес, застосовуючи м'які, природні кольори, заспокійливі текстури та передбачуване планування простору.	Нідерланди: Акцент на деінституалізації та розвитку фостерних (прийомних) сімей. Дизайнерський фокус на будівництві або адаптації існуючих житлових будинків під малі сімейні групи.	Натуральні та екологічні матеріали: Широке використання дерева, пробки, натурального текстилю та гіпоалергенних фарб для створення здорового мікроклімату та сенсорного комфорту.	Емоційна безпека та прив'язаність: Створення інтер'єру, що сприяє індивідуальній увазі (завдяки малим групам) та формуванню міцних емоційних зв'язків з вихователями (ефект "батьківської фігури").
Принцип резиденційності (Small Group Home): Проєктування малих, автономних житлових одиниць (на 6–10 дітей), які максимально імітують звичайний будинок або квартиру, включно з повноцінною кухнею-вітальнею.	Скандинавські країни (Швеція, Норвегія): Пріоритет безпеки, екологічності та контакту з природою. Проєкти інтегровані в громаду, часто з використанням модульних дерев'яних конструкцій та терапевтичних садів.	Smart-технології для безпеки: Інтелектуальні системи освітлення (що імітують природне світло), неінвазивні системи моніторингу та вентиляції з контролем якості повітря.	Соціальна інтеграція: Розміщення у звичайних житлових кварталах та дизайн, не відмінний від домашнього, сприяють нормалізації життя дитини та її інтеграції у громаду.
Універсальний та Інклюзивний дизайн:	Німеччина (Модель "Jugendhilfe"):	Модульність та гнучкість:	Стимулювання розвитку та

Інтеграція доступності для дітей з особливими потребами (пандуси, тактильні елементи, гнучке обладнання) у загальну естетику з метою соціалізації.	Широке застосування сімейних груп та комунального догляду. Дизайн спрямований на самостійність та розвиток навичок (зони для індивідуального навчання, майстерні).	Застосування пересувних перегородок, модульних меблів та трансформованих просторів, які можуть швидко адаптуватися під зміну віку або потреб групи (від ігрової до навчальної зони).	самостійності: Забезпечення персонального простору (окрема спальня) та зон, що розвивають життєві навички (кухні, пральні), на противагу інституційному утриманню.

2.3. Дослідження існуючої нормативної бази проєктування та оздоблення будівель та приміщень

Проєктування дитячих будинків, садочків, шкіл та інших установ в Україні регулюється низкою державних стандартів і нормативних актів. Ці нормативи встановлюють вимоги до безпеки, комфорту, ергономіки, санітарних та технічних умов, які повинні бути враховані при проектуванні та оздобленні будівель, де перебувають діти.

ДБН В.2.2-10:2018 "Будинки і споруди. Заклади освіти" [39].

Це основний нормативний акт, що визначає вимоги до проектування будівель та споруд для навчальних закладів, дитячих садків та інших установ для дітей. Основні вимоги включають:

- Забезпечення безпеки дітей, зокрема стосовно захисту від пожежі та наявність аварійних виходів.
- Оптимізація внутрішнього простору, в тому числі забезпечення комфортного освітлення, вентиляції, акустики та температурного режиму.

- Використання матеріалів, що не містять шкідливих для здоров'я речовин і мають позитивний вплив на психоемоційний стан дітей.
- Організація зон для відпочинку, ігор та розвитку дітей.

ДБН В.2.3-5:2018 "Інженерне обладнання будівель і споруд. Системи вентиляції та кондиціонування повітря[40].

Цей норматив регулює вимоги до вентиляційних та систем кондиціонування у будівлях для дітей. Однією з важливих вимог є створення сприятливого мікроклімату для дітей, зокрема належної вентиляції та контролю за температурним режимом.

ДБН В.2.2-9:2018 "Будівлі і споруди. Проєктування дитячих будинків та інтернатів" [41].

Встановлює специфічні вимоги для проектування будинків, де перебувають діти-сироти або діти, які потребують соціальної підтримки. Основними аспектами є:

- Просторова організація, яка сприяє розвитку дітей, зокрема забезпечення зон для індивідуальних та колективних занять.
- Створення зручних та безпечних умов для перебування дітей різного віку.
- Особлива увага до зручності розташування кімнат для персоналу та дітей, забезпечення приватності для кожної дитини.

Ергономічні вимоги та дизайн

Ергономічні вимоги та дизайн інтер’єрів будинків дитини мають визначальний вплив на комфорт, безпеку та розвиток вихованців. Простір повинен бути організований так, щоб відповідати фізичним можливостям дітей, забезпечувати зручність під час навчання, ігор та відпочинку, а також підтримувати формування правильних рухових звичок і психологічний комфорт. Розташування меблів і обладнання планується з урахуванням антропометричних даних різних вікових груп: висота столів, стільців і полиць відповідає фізичним можливостям дітей, меблі мають бути безпечними,

стійкими та зручними для користування, з заокругленими кутами та без гострих елементів, які можуть травмувати дитину.

Велике значення має організація простору з урахуванням вільного пересування дітей і зонування різних видів діяльності. Проходи мають бути достатньо широкими, а підлога — безпечною та комфортною для руху. Особливу увагу приділено створенню особистого простору кожної дитини, адже навіть у груповому середовищі малюк має відчувати власну зону, де він може відпочити або займатися індивідуальною діяльністю, не заважаючи іншим.

Колір та стиль інтер'єру виконують не тільки естетичну функцію, а й сприяють емоційному та пізнавальному розвитку. Теплі і пастельні тони створюють відчуття затишку та безпеки, яскраві акценти стимулюють цікавість і активність, а кольорове зонування допомагає дітям орієнтуватися в приміщенні і формувати просторові навички. Освітлення організовується з урахуванням природного світла, яке позитивно впливає на настрій та біоритм дітей, та штучного освітлення, що забезпечує достатній рівень світла в навчальних та ігрових зонах, не створюючи сліпучих відблисків і дискомфорту.

Не менш важливим є акустичний комфорт. Використання звукопоглинальних матеріалів допомагає знизити шумове навантаження і створює сприятливі умови для концентрації, ігор та відпочинку. Матеріали, що застосовуються у приміщеннях, повинні бути екологічно безпечними, стійкими до зносу, легкими у догляді та приємними на дотик. Сучасний підхід до дизайну дитячих закладів передбачає гнучкість простору. Трансформовані меблі, мобільні перегородки та модульні ігрові елементи дозволяють адаптувати приміщення під різні вікові групи і види діяльності, забезпечуючи одночасно комфорт, безпеку та розвиток дітей. Таким чином, ергономічний дизайн інтер'єру будинків дитини формує середовище, у якому кожна дитина відчуває себе захищеною, має власний особистий простір і може гармонійно розвиватися як фізично, так і емоційно.

Крім того, в умовах воєнного часу проєктування будинків дитини враховує технології подвійного призначення — легке перепланування приміщень для використання як тимчасових укриттів або зон безпеки. У таких приміщеннях також застосовуються негорючі матеріали, підсилені конструкції, безпечне освітлення та кольорові рішення, які допомагають знизити рівень тривожності.

Інклюзивність та доступність

У процесі проектування також важливим аспектом є забезпечення доступності та інклюзивності, що регулюється:

ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення" [12]

Відповідно до цього нормативу, приміщення повинні бути доступними для дітей з обмеженими можливостями. Це включає облаштування пандусів, ліфтів, спеціальних санітарних кімнат, а також ергономічне розташування меблів.

Матеріали для оздоблення та декорування приміщень

Матеріали, що застосовуються для оздоблення та декорування приміщень будинків дитини, відіграють надзвичайно важливу роль у створенні безпечного, комфортного та естетично привабливого середовища. Вибір таких матеріалів визначається не лише естетичними та функціональними вимогами, а й суворими санітарними та гігієнічними нормами. Основною вимогою є екологічна безпека матеріалів: вони не повинні виділяти токсичних речовин чи шкідливих летких сполук, що можуть негативно впливати на здоров’я дітей, а також повинні бути вогнестійкими для зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій.

Важливою характеристикою матеріалів є їхня міцність і зносостійкість. Оздоблення підлоги, стін та меблів у дитячих закладах повинно витримувати активну експлуатацію, зберігати первинний вигляд протягом тривалого часу та бути стійким до механічних пошкоджень. Це дозволяє підтримувати

належний санітарний стан приміщень без частих ремонтів, що створює стабільне та безпечне середовище для дітей.

Простота догляду за матеріалами. Поверхні, що легко очищуються і не накопичують пилу, сприяють високим санітарним і гігієнічним стандартам, знижують ризик розповсюдження алергенів та мікроорганізмів і полегшують роботу персоналу закладу. При цьому матеріали мають бути приємними на дотик і тактильно різноманітними, щоб створювати сприятливу для розвитку дітей середу.

Правильний вибір оздоблювальних матеріалів поєднує екологічну безпеку, довговічність та гігієнічність, одночасно забезпечуючи естетичне та комфортне середовище для малюків, де вони можуть безпечно навчатися, гратися і розвиватися.

У сучасній практиці все більшого поширення набуває використання інноваційних матеріалів: антивандальних шпалер, перфорованих акустичних панелей, антибактеріальних фарб, покриттів із фотокаталітичним очищенням повітря, а також підлог із системами підігріву, що регулюють температуру в залежності від пори року.

ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» [42]

Проектування будинків дитини повинно забезпечувати високий рівень протипожежної безпеки, оскільки ці заклади є приміщеннями підвищеної соціальної відповідальності через перебування дітей. ДБН визначає основні вимоги щодо вибору будівельних та оздоблювальних матеріалів, планування приміщень, обладнання протипожежними засобами та організації евакуаційних шляхів.

Дотримання вимог ДБН дозволяє створити середовище, яке знижує ризики виникнення пожежі та забезпечує безпеку дітей і персоналу закладу, одночасно інтегруючи протипожежні заходи у загальну концепцію ергономічного та безпечного інтер’єру.

Санітарні норми та правила (СанПіН).

Наказ від 20.02.2013 № 144 Про затвердження Державних санітарних норм та правил Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів [43]

Цей норматив регулює санітарно-гігієнічні вимоги до умов перебування дітей у навчальних закладах та дитячих установах. Зокрема:

- Визначені норми щодо площі на одну дитину в групах, класах, кімнатах для сну.
- Вимоги до рівня шуму, освітленості, чистоти повітря та вологості.
- Особливі вимоги до оздоблення приміщень, зокрема щодо вибору матеріалів, які мають бути безпечними для здоров'я дітей.

Він також визначає:

- Розташування і кількість санітарних кімнат, забезпечення гігієнічних умов для дітей.
- Пожежну безпеку, включаючи наявність вогнегасників, евакуаційних виходів, вогнестійких матеріалів.

Згідно з Державними санітарними нормами та правилами, встановлюються чіткі вимоги до розмірів приміщень на одну дитину. Зокрема, площа класів, навчальних кабінетів і лабораторій проєктуються з розрахунку від 2,4 м² до 3,5 м² на одного учня, залежно від профілю школи: для дітей з розумовими порушеннями — 2,4 м², для дітей зі зниженим зором, глухих або з опорно-руховими порушеннями — до 3,5 м².

Щодо спальних приміщень, нормативи передбачають: для шкіл-інтернатів (шкіл інших профілів) спальня повинна мати не менше 5,0 м² на одну дитину, а для дитячих закладів, де перебувають діти на візках (з порушеннями опорно-рухового апарату), норма зростає до 6,0 м² на одну дитину.

Також встановлено вимоги до рекреаційних (відпочинкових) зон: площа рекреаційних приміщень повинна бути 1,2 м² на одну дитину, а для дітей з опорно-руховими порушеннями — 1,4 м² на особу [43] .

Нормативна база проєктування дитячих будинків в Україні забезпечує високі вимоги до безпеки, ергономіки, екологічності та інклюзивності. Поряд із загальними стандартами будівельних норм та санітарних вимог, існують спеціальні нормативи, що регулюють проєктування приміщень для дітей з особливими потребами. Врахування цих вимог на етапах проектування є основою для створення комфортного, безпечного та розвиваючого середовища для дітей.

2.4 Дослідження функціонально-технологічного процесу

Проєктування та організація функціонально-технологічних процесів в приміщеннях дитячих будинків включає багато важливих аспектів, які забезпечують комфорт, безпеку та ефективність функціонування таких закладів. Розглянемо, які основні процеси відбуваються в цих приміщеннях і як вони повинні бути організовані.

1. Процес адаптації дітей та організація побуту

У дитячих будинках значну роль відіграє організація процесів адаптації дітей до нових умов [44]. Це охоплює:

- Розміщення дітей у кімнатах. Приміщення мають бути зручними, розділеними на зони для сну, відпочинку та ігор. Важливо, щоб діти мали достатньо особистого простору, але й могли взаємодіяти з іншими дітьми в загальних зонах.
- Інтер'єр і меблі. Усі меблі повинні бути ергономічними та безпечними для дітей. Спеціальні ліжка, шафи, столи та стільці адаптовані під фізичні потреби дітей.

• Розклад та режим дня. Дуже важливо правильно організувати побутові процеси, такі як прийом їжі, ігри, навчання, відпочинок. Важливе значення має продумана система, що забезпечує оптимальну послідовність і тривалість цих процесів для психологічного комфорту дітей.

2. Процес харчування та організація їдальні

Одним з ключових процесів є забезпечення правильного харчування дітей. У дитячих будинках зазвичай є спеціалізовані приміщення — їдальні або кухні, де:

• Процес приготування їжі. Організація кухні в дитячих будинках вимагає високих санітарних стандартів та ефективної технології приготування їжі. Процес включає складання меню, приготування їжі, роздачу і зберігання продуктів.

• Режим харчування. Дітям надаються кілька прийомів їжі на день, включаючи сніданок, обід, вечерю та перекуси. Організація харчування має враховувати особливості харчових потреб дітей різного віку, включаючи дієтичні вимоги.

3. Гігієнічні та санітарні процеси

Під підтримкою чистоти та порядку в дитячому будинку розуміється:

• Прибирання приміщень. Всі приміщення повинні регулярно очищатися від пилу, бруду та шкідливих мікроорганізмів. Для цього в будинках можуть бути спеціально відведені кімнати для зберігання інвентарю для прибирання, а також пральні приміщення для прання одягу та постільної білизни.

• Технології підтримки санітарії. Це включає систему вентиляції, водопостачання та водовідведення, які повинні відповідати стандартам безпеки та гігієни.

4. Навчальні процеси та організація приміщень для навчання

Важливою частиною функціонально-технологічного процесу є організація приміщень для навчання:

- Кабінети для навчання та ігор. Ці приміщення повинні бути оснащені відповідно до вікових груп і мати зручне освітлення та температурний режим. Використання спеціальних навчальних матеріалів та засобів для розвитку дітей (іграшки, навчальні матеріали) повинно бути правильно організоване.
- Ігрові зони. Окремі зони для активних ігор, які сприяють розвитку фізичних навичок дітей, повинні бути безпечними та спроектованими таким чином, щоб уникнути травм.

5. Процес фізичного розвитку та активностей

Приміщення дитячого будинку повинні включати спеціалізовані зони для фізичних вправ і рухових ігор. До таких процесів належать:

- Фізкультурні зали. Місця для організації спортивних занять, де діти можуть активно проводити час, займатися фізкультурою і розвивати фізичні навички.
- Технології безпеки в зонах активних ігор. Всі зони для фізичних активностей повинні мати відповідне покриття (наприклад, гумове покриття для захисту від травм) і бути оснащені спеціальними спортивними снарядами, що відповідають вимогам безпеки.

6. Процес соціалізації та психологічного розвитку

Особливу увагу необхідно приділити процесу соціалізації дітей у дитячому будинку, адже це важлива складова їхнього розвитку:

- Групові заняття та активності. Простори для колективних занять, творчих майстерень, концертних залів і кімнат для спільних ігор повинні бути організовані для того, щоб діти мали змогу взаємодіяти і розвивати свої соціальні навички.
- Психологічна підтримка. У дитячих будинках часто працюють психологи, які допомагають дітям адаптуватися до нових умов, а також проводять індивідуальні заняття для емоційної підтримки дітей. Для цього повинні бути передбачені спеціальні психологічні кабінети.

Процес проєктування та організації функціонально-технологічних процесів у приміщеннях будинків для дітей включає ряд аспектів, що забезпечують ефективність, безпеку та розвиток дітей. Важливими складовими є забезпечення комфортних умов для сну та відпочинку, організація навчального процесу, створення безпечних зон для активних ігор та фізичного розвитку. Крім того, врахування психологічних потреб дітей, створення умов для соціалізації та інклюзивності є ключовими питаннями при проєктуванні таких закладів.

Висновки до розділу ІІ

Аналіз вітчизняного та закордонного досвіду проєктування інтер'єрного простору будинків дитини дає змогу простежити еволюцію підходів до створення середовищ, орієнтованих на розвиток, безпеку та психологічний комфорт дітей. У сучасних умовах дизайн дитячих закладів уже не зводиться до формального забезпечення функцій проживання чи догляду. Його сутність полягає у формуванні простору, який сприяє реабілітації, соціалізації та вихованню гармонійної особистості.

Вітчизняна практика ще зберігає риси інституційності — дитячі будинки часто функціонують у приміщеннях застарілого типу, адаптованих до нових потреб без урахування сучасних ергономічних, психологічних і соціальних стандартів[45]. Проте в Україні спостерігаються позитивні тенденції — реалізація інноваційних приватних і державних проєктів, у яких простір формується за принципом домашнього середовища. Прикладами цього є дитячі садки нового типу («LeapKids», «Hello Baby»), а також соціальні ініціативи на кшталт «Children of Light», що поєднують освітню, терапевтичну та соціальну функції. Такі об'єкти враховують природне освітлення, екологічні матеріали, поділ простору на активні та спокійні зони, що позитивно впливає на емоційний стан дітей.

Закордонний досвід демонструє більш системний і глибокий підхід до трансформації дитячих установ. У країнах Скандинавії, Західної Європи та Північної Америки спостерігається повна деінституалізація моделі — великі інтернати поступилися місцем малим сімейним будинкам і груповим центрам. У таких просторах головним є не контроль, а відчуття дому: невеликі групи дітей живуть у теплій, «некоридорній» архітектурі, де є місце для індивідуального спілкування, гри, навчання і відпочинку. Дизайн спрямований на створення безпечного, терапевтичного середовища — з м'яким світлом, природними матеріалами, адаптованими меблями та інтеграцією природи у внутрішній простір.

Найбільш прогресивні тенденції у сфері проєктування дитячих будинків пов'язані з використанням принципів біофільного та емоційно-орієнтованого дизайну. У закладах Японії, Норвегії чи Нідерландів інтер'єр будується як середовище сприйняття — де простір стає елементом виховання, розвитку сенсорного досвіду, навчання співіснуванню з природою. Важливим напрямом є й інтеграція таких закладів у структуру громади: будинки дитини все частіше мають відкриті громадські зони, де відбуваються спільні заняття, гуртки, мистецькі заходи, що допомагають дітям соціалізуватись і долати психологічні бар'єри.

Порівняльний аналіз свідчить, що основні принципи проєктування сучасних будинків дитини — це гуманізація простору, психологічна безпека, доступність, адаптивність, екологічність і соціальна інтеграція. Нормативне підґрунтя у більшості країн Європи ґрунтується на стандартах дитячої архітектури, орієнтованих на принципи Конвенції ООН про права дитини, де середовище розглядається не лише як функціональний простір, а як чинник формування особистості. Таким чином, закордонний досвід демонструє, що ефективний будинок дитини — це не інтернат і не просто притулок, а модель маленької спільноти, у якій дитина відчуває стабільність, турботу й можливість розвиватися. Для України цей підхід може стати ключем до створення нової типології дитячих будинків — таких, що поєднують соціальну

функцію із сучасними принципами дизайну середовища, особливо в умовах воєнного часу, коли психологічна підтримка й відчуття безпеки набувають особливого значення.

Отже, досвід вітчизняних і зарубіжних практик свідчить: проєктування будинків дитини має ґрунтуватися на міждисциплінарному підході, який поєднує архітектуру, психологію, педагогіку та соціальну роботу. Саме такий підхід дозволяє створити простір, де дитина не просто живе — а зростає, відновлюється і вчиться довіряти світу знову.

Функціонально-технологічні процеси в будинках для дітей охоплюють всі аспекти організації побуту. Від того, наскільки ефективно організовані ці процеси, залежить не лише фізичний комфорт, а й психологічне благополуччя дітей. Важливими є належна організація харчування, системи вентиляції, збереження чистоти, а також спеціалізовані зони для розвитку та соціалізації. Інтеграція технологічних інновацій, таких як енергозберігаючі системи та інклюзивні архітектурні рішення, дозволяє значно покращити якість життя в дитячих будинках.

На основі аналізу вітчизняного та міжнародного досвіду, нормативної бази та функціональних процесів можна стверджувати, що проєктування будинків для дітей вимагає комплексного підходу, який включає архітектурні, соціальні та технологічні аспекти для досягнення оптимальних умов для розвитку дітей.

РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ БУДИНКІВ ДИТИНИ

3.1. Методи дослідження формування інтер'єрів будинків дитини

Формування інтер'єрного середовища закладів для дітей — таких як будинки дитини — вимагає комплексного підходу, що поєднує архітектурно-дизайнерські рішення з соціальними, психологічними й педагогічними факторами. У межах дипломного проєкту важливо чітко окреслити методичну базу дослідження: які способи збору інформації, аналізу й інтерпретації даних використовуватимуться для проєктування інтер'єру, орієнтованого на потреби дітей. Нижче викладено опис ключових методів, їхня релевантність до теми та особливості застосування у контексті будинків дитини.

Методика дослідження інтер'єрів включає кілька взаємодоповнюючих підходів. Першим кроком є огляд літератури та нормативно-правового підґрунтя, що дозволяє визначити сучасні тенденції, стандарти, приклади закордонної та вітчизняної практики в дизайні закладів для дітей. Наприклад, книга «Research Methods for Interior Design: Applying Interiority» розглядає різноманітні методи дослідження в інтер'єрному дизайні: опитування, спостереження, інтерв'ю, змішані методи [46] .

Далі застосовується якісний метод дослідження — спостереження за середовищем, інтерв'ю чи фокус-групи з дітьми, вихователями чи персоналом; а також кількісний метод — анкетування, опитування, вимірювальні дані (наприклад, рівень освітленості, акустики, площі на дитину). У практиці дослідження дитячих будинків було доведено, що залучення самих мешканців до дизайну підвищує відчуття належності до простору.

Прикладом якісного дослідження є звіт «Designing with Care: Interior Design and Residential Child Care», де застосовано такі інструменти: опитування соціальних працівників та дизайнерів; післяексплуатаційне

оцінювання (post-occupancy evaluation) із залученням дітей і персоналу; аналіз документації [47] .

Для інтер'єру будинків дитини особливо релевантним є метод візуальної етнографії – це фото- чи відеоспостереження, коли простір досліджується за допомогою фотографій, відеозаписів, картування маршрутів руху дітей, зон неспокою чи активності. Цей підхід дозволяє ідентифікувати сценарії використання простору, які можуть бути неусвідомлені або не задокументовані анкетами.

Окремо слід виділити метод участі користувачів (participatory design research) - коли самі діти або вихователі беруть участь у формуванні проекту: обирають кольорову палітру, меблі, зонування, декор. Це дає два ефекти: дизайн стає більш адаптованим до реальних потреб і підвищується відповідальність за середовище. Приклад: дослідження, у якому молоді мешканці дитячого будинку у Великій Британії самостійно брали участь у виборі кольорів і меблів — позитивно вплинуло на настрій і поведінку. (Рис.3.1)

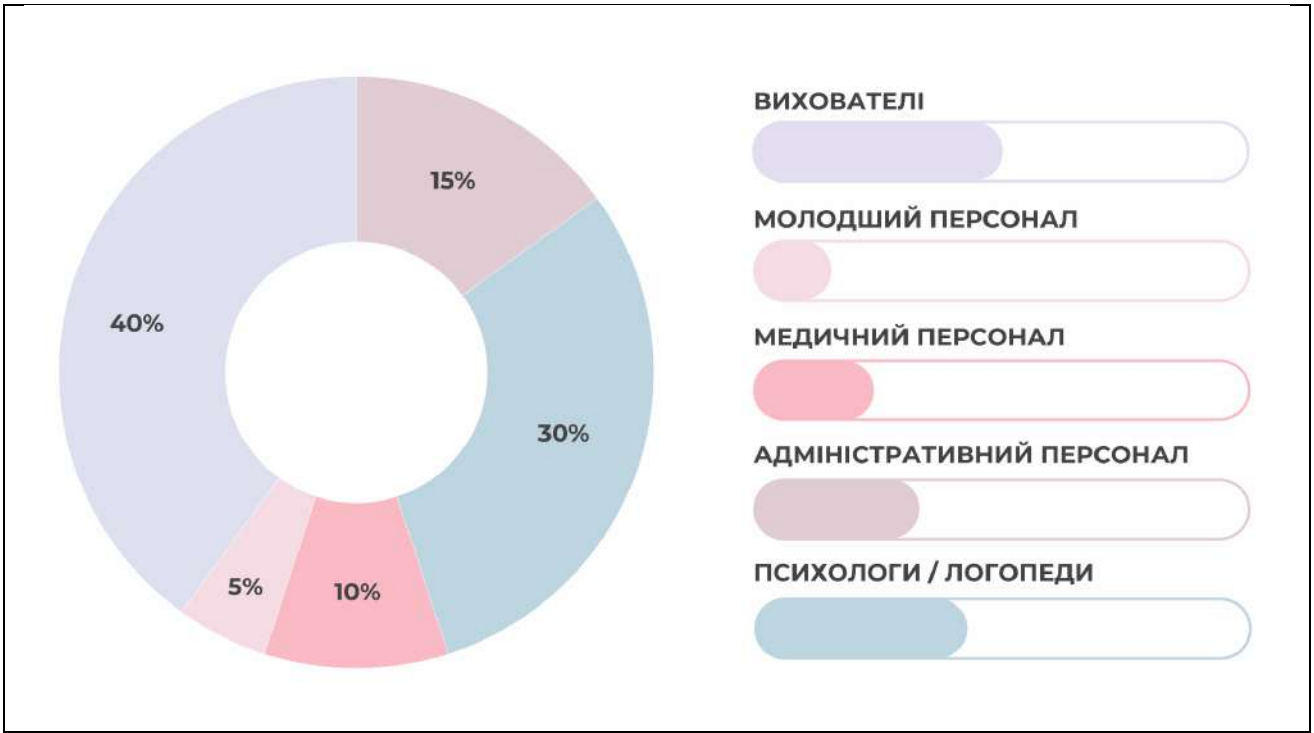

Рис. 3.1. Співвідношення персоналу у будинках дитини

Крім того, важливим є застосування післяексплуатаційного оцінювання (Post-Occupancy Evaluation, POE) — аналізу того, як простір використовується дітьми після введення в експлуатацію: чи відповідає дизайн очікуванням, чи діти відчувають комфорт, безпеку, чи є проблеми з маршрутизацією, освітленням, акустикою. Це дозволяє коригувати проєкт-документацію, враховувати реальні сценарії життєдіяльності.

У практиці досліджень також застосовують анкети та опитувальники для дітей старшого віку, персоналу, батьків-опікунів з метою понять критерії комфорту, безпеки, відчуття «дому». При цьому використовуються адаптовані формати (піктограми, емоджі) для дітей молодшого віку. Наприклад, дослідження кольорових переваг дітей у консультаційних приміщеннях.

Останнім методом є аналіз документації й архівів проектів — огляд креслень, планувань, фото до/після ремонтів, бюджетів, специфікацій матеріалів. Це дає змогу простежити еволюцію проєкту, прийнятих рішень та їхньої ефективності.

У сукупності ці методи утворюють систему дослідження, яка дозволяє комплексно підходити до проєктування інтер'єрів будинків дитини. Спочатку - аналіз літератури і стандартів; потім - первинні дослідження (спостереження, інтерв'ю, опитування); далі - проєктування з участю користувачів; нарешті - введення в експлуатацію з оцінкою результатів. Такий підхід забезпечує дизайн-середовище, що не просто відповідає функціональним вимогам, а сприяє емоційному благополуччю дітей, їхній соціальній адаптації та відчуттю безпеки.

Таблиця 4. Методи які можуть бути застосовані для дослідження інтер'єрів будинків дитини

Літературний огляд	**Емпіричні дослідження**	**Методи аналізу даних**	**Спеціалізовані методи**
Аналіз наукових джерел.	Спостереження за використанням простору.	Тематичний аналіз Виокремлення основних тем і	Метод участі користувачів

Вивчення праць із психології дитячого розвитку, архітектури та дизайну середовища, закордонних і вітчизняних публікацій.	Візуальне вивчення поведінки дітей у різних функціональних зонах (ігрова, спальня, їдальня, рекреація).	закономірностей із результатів спостережень, інтерв'ю та анкет.	(Participatory Design) Залучення дітей і персоналу до процесу проєктування, вибору кольорів, меблів, зонування.
Аналіз нормативних документів. Ознайомлення з ДБН В.2.2-9:2018, стандартами безпечності, ергономіки, освітлення, акустики для дитячих закладів. [40]	Інтерв'ю та анкетування. Опитування вихователів, персоналу, дітей (у спрощеній формі) щодо зручності, кольорових переваг, атмосфери.	Порівняльно-графічний метод Візуалізація результатів у схемах і діаграмах для виявлення переваг і недоліків інтер'єрних рішень.	Ергономічний аналіз Визначення відповідності меблів, проходів, зонування віковим та антропометричним особливостям дітей.
Порівняльний аналіз закордонного досвіду. Огляд тенденцій у проєктуванні дитячих будинків у країнах Скандинавії, Нідерландах, Японії, Великій Британії.	Фото- та відеофіксація (візуальна етнографія) Фіксація середовища для подальшого аналізу ергономічності, композиційної структури, освітлення, кольорової гами.	Післяексплуатаційне оцінювання (Post-Occupancy Evaluation) Аналіз ефективності простору після введення в експлуатацію: рівень комфорту, функціональність, емоційне сприйняття.	Візуальне моделювання (3D-моделювання, колажування) Створення візуальних моделей інтер'єру для оцінки естетики, масштабу, колористики, освітлення.

3.2. Колір та оздоблювальні матеріали, формування естетики середовища будинків дитини

У процесі проєктування інтер'єрів закладів для дітей — таких як дома дитини, дитячі будинки, групи з проживання — питання кольору та оздоблювальних матеріалів набувають особливого значення. Адже середовище, в якому дитина проводить значну частину свого часу, має не лише відповідати функціональним, санітарним та безпековим вимогам, але й бути емоційно-підтримуючим, стимулюючим до розвитку, зручним і «домашнім». У цьому контексті дизайн середовища стає не просто фоном, а активним чинником розвитку, комфорту та психологічної адаптації дитини.

Значення кольору в інтер'єрі для дітей

Кольори — це один з найпотужніших засобів впливу на сприйняття простору, настрій, поведінку й емоційний стан дітей. Дослідження в галузі дизайну середовища для раннього дитинства свідчать, що застосування кольору має багатовимірний ефект: він може сприяти орієнтації, розмежуванню функціональних зон, стимулювати або навпаки заспокоювати дитину. Наприклад, у роботі Use of Color in Child Care Environments: Application of Color for Wayfinding and Space Definition in Alabama Child Care Environments (Read, 2003) досліджено 101 дитячий заклад в Алабамі: було виявлено, що кольором позначали зовнішні фасади, акцентні зони всередині, однак більшість приміщень мали нейтральні базові кольори (білий, слонова кістка, сірий) [48] .

Інші дослідження звертають увагу на вплив кольору й текстури на розвиток дітей: так, у дослідженні Impact of Visual Color and Texture on Infant Well-Being and Development: A Case Study of Interior Design of Care Centers зазначено, що яскраві кольори вуличних і внутрішніх стін у поєднанні з м'якими текстурами можуть позитивно впливати на креативність і емоційне благополуччя дітей [49] .

Із погляду психології кольору, деякі тенденції такі:

- холодні кольори (блакитний, зелений) сприяють заспокоєнню, концентрації, відчуттю стабільності;
- теплі кольори (жовтий, помаранчевий, червоний) — підвищують енергію, стимулюють рухливість, креативність, але можуть бути надмірно активізуючими;
- нейтральні фони (білий, слонова кістка, сірий) часто використовуються як база, але великою проблемою є монотонність і низьке стимулювання, що може призвести до емоційної пасивності [50] .

Саме тому рекомендації для дитячих закладів такі: використовувати теплі або природні нейтральні фони, але додавати акцентні кольори в зоні ігор, розвитку, переходів, використовувати кольорові маркери для орієнтації (way-finding) і зонування. Наприклад, один колір вказує на ігрову зону, інший — на зону спокою; або колірні акценти допомагають дітям знайти свою групу чи куточок.

Оздоблювальні матеріали та текстури - вплив на середовище

Не менш важливим за колір є вибір оздоблювальних матеріалів і текстур у приміщеннях. Діти дуже чутливі до сенсорного середовища: до того, як матеріал відчувається на дотик, як відблискує світло, як реагує на поштовхи, чи є звукопоглинання, якість повітря і тепло. Тому дизайн інтер’єру будинків дитини повинен враховувати всі ці аспекти.

По-перше, м’які, матові, природні текстури (наприклад, дерево, пробка, фетр-панелі, текстильні вставки) допомагають створити відчуття затишку й комфортного середовища, знижують рівень шуму, гасить відблиски. По-друге, матеріали повинні бути безпечними — нетоксичними, з низьким рівнем летких органічних сполук, легко очищуваними, стійкими до пошкоджень та регулярного чищення. По-третє, матеріали мають відповідати віковій групі: в групах молодшого віку важлива м’яка підлога або покриття, відсутність гострих кутів, акценти приземного рівня, обраний текстиль чи покриття мають витримувати активність дітей.

Естетика середовища формується не лише кольором або матеріалом окремо, а поєднанням: як вступає світло (природне чи штучне), як матеріал реагує на це світло, як відблиск чи тінь впливає на форму; як текстура підкреслює глибину і обсяг; як матеріал відповідає функції. Наприклад, у зонах спокою важливий контроль блиску, звукопоглинання, м'які матеріали; у зонах ігор — більш міцні, кольорові, з можливістю легкої заміни або оновлення.

Деякі сучасні дослідження також підкреслюють вплив текстури в ранньому віці: наприклад, стаття «The Importance of Textures» пояснює, як текстури допомагають у розвитку дрібної моторики, пізнавальних навичок і дослідження світу дітьми [51]. Тоді як дослідження «Tactile sensory experiences» розповідає, як саме «тактильний досвід» (гру з різними поверхнями — шорсткими, гладкими, м'якими тощо) може змінювати поведінку, настрій та сприйняття простору дитиною. Наприклад, зазначається, що через тактильні поверхні діти можуть розширювати свій словниковий запас («грубий», «шовковий», «жорсткий» і т. д.) і краще усвідомлювати, як матеріали впливають на їхні відчуття [52] .

Експлуатаційно-гігієнічні властивості поверхонь

При виборі оздоблювальних матеріалів для інтер'єрів будинків дитини особлива увага приділяється експлуатаційно-гігієнічним властивостям поверхонь. Одні з найцінніших – це здатність матеріалів легко очищатися від пилу, бруду, залишків їжі, а також можливість регулярного вологого прибирання з використанням миючих та дезінфікуючих засобів. Це критично важливо в дитячих закладах, оскільки підтримання високого рівня чистоти безпосередньо впливає на здоров'я дітей, профілактику інфекцій та комфорт перебування.

По-перше, поверхні стін, підлоги, меблів і дверей повинні бути гладкими, непористими або мати щільну, герметичну обробку. Такі поверхні не "вбирають" рідину чи мікроорганізми, що значно спрощує їхнє очищення і

дезінфекцію. Наприклад, за гігієнічними нормами (ДСанПіН) полімерні та полімервмісні матеріали (ламінат, пластики, плівки) широко використовуються для оздоблення, оскільки вони відповідають вимогам щодо безпеки, стійкості до хімікатів, а також легко піддаються вологому прибиранню [53] .

По-друге, варто уникати складної архітектурної обробки, рифлених або різьблених деталей, карнизів, виступів — усе це створює “укриті” місця, де накопичується пил, бруд, мікроорганізми, і їх важче очищати. Наприклад, згідно з гігієнічними рекомендаціями, “зайві архітектурні деталі (барельєфи, рифлені стелі)” слід мінімізувати, щоб зменшити зону, яку не можна добре вимити.

Також важлива вогнестійкість матеріалів. У дитячих закладах оздоблення має бути безпечним: матеріали, які використовуються, не повинні видавати токсичні пари при потенційному загорянні і повинні мати відповідні сертифікати пожежної безпеки.

Механічна міцність: поверхні повинні витримувати інтенсивну експлуатацію, удари, подряпини, адже діти активно рухаються, використовуючи меблі й предмети інтер’єру у грі й навчанні. Матеріали повинні бути зносостійкими, щоб не пошкоджуватися при частому контакті, і щоб їх не доводилось часто замінювати, що може створити додаткові витрати й ризики.

Також слід передбачити хімічну стійкість — матеріали повинні витримувати вплив миючих засобів, не руйнуватися під дією дезінфекторів, не змінювати колір або структуру. Це дозволяє безпечно проводити дезінфекцію без шкоди для оздоблення.

Ще один важливий критерій — антибактеріальні властивості або покриття, які можуть знижувати адгезію мікроорганізмів. Сучасні покриття (лаки, фарби, плівки) можуть бути модифіковані таким чином, щоб мікроби та бактерії не так активно осідали або їх можна було легше змивати.

Не менш важливою є простота дизайну: матеріали та оздоблення повинні бути не просто гігієнічними, але й естетично привабливими. Гладкі, світлі поверхні легше читати, вони виглядають більш чистими, а їхнє очищення візуально контролюється – це підвищує стандарт сприйняття чистоти.

Формування естетики середовища будинку дитини

Естетика середовища — це комплексне поняття, яке включає кольорову палітру, вибір матеріалів, форму і організацію простору, освітлення, текстуру поверхонь, аксесуари, меблі, деталі декору. У контексті будинку дитини особливо важливі такі аспекти:

Розуміння контексту і вікової групи. Діти різного віку реагують по-різному на кольори, матеріали, масштаб простору. Наприклад, молодші діти (до 3 років) потребують спокійніших, захищених кольорів; старші діти можуть бути більш відкриті до контрастних акцентів і стимуляції.

Зонування через колір і матеріал. Інтер'єр поділяється на зони: ігрова, навчальна, відпочинку, їдальні, медична. Кожна зона має свій характер. Матеріали можуть підкреслювати роль зони: наприклад, підлога із м'яким покриттям, текстильні панелі у зоні спокою; тверді, легко очищувані покриття - у зонах переміщення, їдальні.

Гармонійність і впізнаваність. Простір має бути впізнаваним і передбачуваним: кольорові елементи допомагають дітям орієнтуватись; повторювані візуальні мотиви створюють почуття належності. Дослідження показують, що кольорові акценти можуть використовуватись як навігаційні маркери. (посилання)

Емоційний комфорт і ідентичність. Матеріали та кольори мають не просто бути «красивими», а бути сенсорною підтримкою: допомагати знижувати тривогу, створювати відчуття «дому», сприяти швидкої адаптації дитини у закладі (Рис. 3.2.) .

Рис. 3.2. Типові емоційні стани дітей у перші 3 місяці перебування в будинку дитини

Наприклад, дерево або теплі відтінки замість холодного бетону; текстиль на стінах, куточки затишку, підсвічування, що створює м'яке освітлення. Варто пам'ятати, що діти в таких закладах можуть опинитись через травмуючі події. Отже вся обстановка має ніби говорити дитині, що вона у безпеці (Рис. 3.3.) .

Рис. 3.3. Причини потрапляння дітей у заклад

Стійкість та оновлюваність. Для дитячих будинків важливо, щоб декоративні елементи і матеріали легко оновлювались: кольорові панелі можуть змінюватися, зони рости з дітьми, матеріали витримували активне використання.

Врахування специфічних потреб. У сучасному світі часто враховуються потреби дітей, які пережили травму, а також умови нестабільності (наприклад, воєнного часу): тут важливі кольори, які не надто стимулюють, але підтримують спокій; матеріали, що легко очищуються й швидко замінюються; простори, які можуть виконувати кілька функцій. Важливо класифікувати будинки дитини за цими параметрами, адже вони мають значний вплив на подальший інтер'єр закладу (Рис. 3.4.) .

Рис. 3.4. Класифікація будинків дитини за призначенням та розташуванням

Таблиця 5 Рекомендації щодо оздоблення інтер'єрів

Елемент інтер'єру	**Рекомендації щодо кольору**	**Рекомендації щодо матеріалів**	**Очікуваний психологічний або функціональний ефект**
Стіни	Базові — світлі теплі відтінки (молочний, бежевий, світло-жовтий); акцентні — м'які пастелі або природні кольори (зелений, небесно-блакитний, персиковий).	Екологічні фарби на водній основі, без запаху, з низьким рівнем VOC; можливе застосування текстильних або акустичних панелей.	Зорове розширення простору, створення затишку, зниження зорового навантаження.

Підлога	Нейтральна палітра (світло-сірий, натуральне дерево, теплий беж); у зонах ігор — кольорові вставки або малюнки для орієнтації.	Безпечне, антиковзне, ударопоглинальне покриття (вініл, гумове, лінолеум, пробка); легке у догляді.	Безпека, легкість прибирання, комфорт при русі, створення тактильно приємного середовища.
Стеля	Світлі нейтральні тони, можлива гра кольору в дитячих групах через світлові елементи.	Матова фарба або натяжні екологічні стелі, світлові панелі для рівномірного освітлення.	Відчуття легкості, підвищення рівня освітленості, уникнення відблисків.
Меблі	Поєднання нейтральних і акцентних кольорів, щоб уникати візуального перевантаження.	Натуральне дерево або ламіновані поверхні без формальдегідів; заокруглені кути, стійкі до пошкоджень.	Формування дружнього та безпечного простору, розвиток самостійності дітей.
Текстиль (штори, м'які елементи)	М'які природні кольори, що гармонують із загальною палітрою.	Натуральні тканини (бавовна, льон, гіпоалергенні суміші), що легко перуться, мають пиловідштовхувальні властивості.	Покращення акустики, створення домашньої атмосфери, регулювання освітлення.
Освітлення	Теплі нейтральні відтінки (3000–4000 К); у зонах активності — більш яскраве, у спальнях — приглушене.	Світлодіодні системи з можливістю регулювання інтенсивності; дифузори для м'якого світла.	Зниження зорової втоми, підтримання природного біоритму, створення відчуття комфорту.
Декор та аксесуари	Використання природних кольорів, пастельних акцентів, художніх елементів (ілюстрації, графіка).	Натуральні або безпечні синтетичні матеріали, що не накопичують пил; змінні панелі чи постери.	Стимулювання уяви, розвиток естетичного смаку, відчуття «домашності».
Сенсорні елементи	Гармонійна колірна палітра без надмірної яскравості.	Тактильні панелі, м'які поверхні, інтерактивні стіни.	Сенсорна стимуляція, розвиток моторики, зменшення тривожності.
Зони відпочинку / сну	Пастельні, заспокійливі тони (м'ятний, пісочний, світло-блакитний, кремовий).	М'які матеріали, шумоізоляційні панелі, антибактеріальні покриття.	Створення середовища для розслаблення, безпеки та психологічного відновлення.

Формування естетики середовища будинків дитини — це складний міждисциплінарний процес, що поєднує архітектуру, психологію, матеріалознавство, дизайн і педагогіку. Колір і оздоблювальні матеріали відіграють ключову роль у створенні середовища, яке не просто функціонує, але виховує, підтримує і захищає. Урахування вікових особливостей, потреб дітей, сенсорних характеристик, умов експлуатації й можливості адаптації середовища є обов'язковими. Інвестиція у правильну кольорову палітру, матеріали та текстури — це інвестиція у добробут, розвиток та безпеку дітей.

3.3 Особливості та умови організації інтер'єрного простору приміщень будинків дитини та їх умеблювання

Організація інтер'єрного простору будинків дитини передбачає раціональне й продумане формування середовищ, у яких діти перебувають протягом дня. Простір традиційно складається з кількох функціональних зон, і кожна з них має свої вимоги щодо планування, освітлення, меблювання та кольорових рішень.

Першим елементом є вхідна група та коридори, які виконують не лише комунікаційну, а й організаційну функцію. Вони повинні бути достатньо широкими для безпечного пересування вихованців і персоналу, не захаращені меблями чи декоративними конструкціями. У цій зоні доречно передбачати низькі шафки або індивідуальні осередки для верхнього одягу, виконані з матеріалів, що легко миються. Освітлення має бути рівномірним, а кольори — стриманими, щоб уникнути надмірної стимуляції.

Навчальна зона в будинках дитини також має бути організована з урахуванням дитячих потреб у концентрації, зоровому комфорті та особистому простору. Тут важливо забезпечити дітям індивідуальні робочі місця. Навіть невеликі позначення — стікер на столі, пуф власного кольору чи персональна тумбочка — мають велике психологічне значення. Особисті предмети дозволяють дитині відчувати стабільність і належність до середовища, що позитивно впливає на розвиток самоідентичності.

Далі розташовується ігрова або групова кімната, яка є основним простором активного перебування дітей. Вона повинна бути відкритою, легко трансформованою та не перевантаженою меблями, щоб забезпечити вільне переміщення та можливість проведення різних видів діяльності. Меблі в цій зоні повинні бути модульними, мобільними та відповідати віковим параметрам дітей. Особливо важливим є створення невеликих "острівців" для різних видів діяльності — куточок творчості, зона читання, простір для моторних ігор. При цьому дизайнер має враховувати сучасні тенденції —

використання натуральних матеріалів, мінімалістичні форми, тактильні поверхні — але поєднувати їх із класичними елементами затишку, як-от теплі текстильні акценти чи дерев'яні меблеві вставки.

Окрему увагу слід приділити спальним кімнатам. Вони повинні створювати відчуття спокою та безпеки, тому рекомендується використовувати приглушені кольори та мінімум декоративних елементів. Ліжка можуть мати індивідуальні маркування чи різнокольорову постільну білизну, щоб діти легко знаходили своє місце й відчували особисту приналежність. Розташування меблів має забезпечувати вільний доступ до кожного ліжка та достатню відстань між ними згідно з санітарними нормами.

Санітарно-побутові приміщення облаштовуються з урахуванням автономності дітей: низькі умивальники, безпечні змішувачі, протиковзкі покриття. Важливо передбачити місця для індивідуальних гігієнічних наборів — це не лише полегшує догляд, а й формує навички самообслуговування.

Загалом інтер’єр будинку дитини має бути легким для орієнтації, без надмірної кількості перегородок чи великогабаритних елементів. Простір повинен залишатися відкритим, повітряним та логічно організованим, щоб стимулювати активність, але водночас створювати відчуття затишку й структурованості. Особливе місце в цьому займають індивідуальні елементи — власний стіл, пуф, полиця, тумбочка або інший персоналізований об’єкт, який допомагає дитині відчувати себе впевнено в колективному середовищі. (Рис. 3.5)

Рис. 3.5. Схема планувальної структури групи

Чинники, що впливають на дизайн інтер'єру будинків дитини (Рис.3.8)

Проєктування інтер'єру будинків дитини визначається комплексом чинників, які впливають на функціонування простору, безпечність середовища, психологічний комфорт вихованців та відповідність закладу педагогічним завданням. Умовно вони поділяються на загальні та спеціальні.

Рис. 3.7. Чинники, що впливають на дизайн інтер'єру будинків дитини

Загальні чинники

Функціональне призначення будинку дитини безпосередньо визначає структуру та характер інтер'єру. На відміну від звичайних дитсадків, такі заклади виконують одночасно побутову, освітню, виховну й медико-реабілітаційну функції. Це означає, що інтер'єр повинен передбачати: групові та ігрові кімнати; спальні; навчальні зони; медичні кабінети; приміщення для фізичної терапії; харчоблок та пральню.

Архітектура будівлі визначає розміщення основних приміщень, природне освітлення, можливість трансформації простору. У старих будівлях характерні вузькі коридори, які потребують світлих тонів та додаткового

освітлення. Нові будівлі дозволяють передбачати відкриті групові простори та широкі рекреації. До прикладу, у приміщеннях із низькими стелями небажано застосовувати масивні світильники та темні стелі — це створюватиме тиск і тривожність.

Дизайн повинен відповідати нормам безпеки, тобто у будинках дитини є деякі основні вимоги: виключення гострих кутів у меблях; застосування негорючих або важкогорючих матеріалів (клас Г1–Г2); протиковзкі підлогові покриття у вологих зонах; обмеження доступу до сходів, технічних приміщень, вікон. До прикладу, для дітей віком до 3 років небажано розташовувати групові кімнати на другому поверсі — допускається лише при наявності евакуаційних сходів зовнішнього типу та постійного контролю персоналу.

Якісне освітлення — один із ключових чинників у формуванні простору. Воно впливає на зорове навантаження, активність та емоційний стан дитини. Коефіцієнт природної освітленості має відповідати ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення»[54]; освітлення повинно бути рівномірним, без різких контрастів; лампи холодного білого спектра в ігрових кімнатах небажані — вони викликають збудження і швидку втому. Варто зазначити, що зона ігор повинна бути яскраво освітленою, а зона сну — мати приглушене тепле світло.

Вік визначає масштабність меблів, функцію простору та рівень безпеки. Для дітей до трьох років небажані сходи навіть у вигляді двоступінчастих подіумів. Меблі повинні бути максимально стійкими, висотою до 28–32 см. Габаритні меблі, такі як шафи, мають фіксуватися до стін, а також простір повинен мати мінімум дрібних деталей.

Психологія сприйняття.

Діти по-іншому реагують на масштаб, колір, форму та звук. Яскраві кольори в зайвій кількості викликають перенавантаження нервової системи. Простір, перевантажений предметами, створює відчуття хаосу. Повторювані

форми та "м’які" об’єми (заокруглені меблі) заспокоюють. У кімнатах тривалого перебування небажано застосовувати червоний і фіолетовий як домінантні кольори — вони підвищують рівень тривожності у дітей 3–4 років, а зелено-блакитні гами навпаки рекомендовані для ігрових і навчальних просторів (Рис. 3.8).

Педагогічні принципи.

Інтер’єр має відповідати меті виховання та методиці, яку застосовує заклад. За методикою Монтессорі — меблі низькі, все в межах досяжності дитини, за традиційною державною програмою — чіткий поділ зон: навчання, відпочинок, гра, реабілітаційні заклади — спеціальні сенсорні кімнати з м’яким освітленням та безпечними текстурами.

Методи виховання і режим дня

Простір повинен підлаштовуватися під структурований розпорядок:

- Якщо діти проводять багато часу на підлозі — обираються теплі покриття з підвищеною амортизацією;
- Якщо виховна програма містить музичні чи рухові заняття — передбачаються мобільні меблі;
- Якщо заклад орієнтований на інтеграцію дітей з інвалідністю — ширші проходи, меблі на коліщатах, регульовані столи, відсутність порогів.

Меблі в дитячих закладах повинні проектуватися як частина робочої системи — вони щодня піддаються інтенсивній експлуатації, вимагають регулярного очищення, мають гарантувати безпеку й допомагати формуванню відчуття «свого місця» у дитини. Тому при виборі слід оцінювати не лише форму й колір, а технічні характеристики, простоту обслуговування, можливість ремонту й вимоги до кріплення.

Найважливіше — меблі не повинні перевертатись. Це стосується шаф, комодів, стелажів, телевізійних тумб тощо. У закладах потрібно віддавати перевагу моделям, які відповідають сучасним стандартам стабільності для дитячих установ, а також передбачати анкерне кріплення до стін. Додатково

рекомендується використовувати меблі з низьким центром тяжіння для молодших вікових груп. Великі шафи для зберігання одягу й білизни повинні мати заводські анкерні кріплення; у спальнях — віддавати перевагу вбудованим шафам або шафам з низькою висотою полиць. Недотримання стабільності — одна з найсерйозніших причин травм у дітей.

Вся меблева поверхня, яка контактує з дітьми або персоналом, має бути непористою або мати довговічний захисний шар (лак, ламінат, ПВХ-плівка), щоб витримувати вологе прибирання, з дезінфектантами. Дерев'яні масиви — хороші з естетики, але повинні мати захисне покриття, яке дозволяє регулярно мити та, при потребі, відновлювати (шліфування + новий лак). Рекомендації виробників меблів для дитячих закладів описують щоденний догляд (мийка м'яким миючим розчином) і періодичне технічне обслуговування.

Меблі мають бути адаптовані під зріст дітей або мати регульовану висоту сидінь та столів. Наявність декількох розмірних рядів або регульованих столів дозволяє обслуговувати різні вікові групи без компромісів щодо постави і зорового навантаження. ДБН В.2.2-10:2018 "Будинки і споруди. Заклади освіти" описують габарити стільців і столів для освітніх закладів — саме їх варто брати за основу [39] .

Кути, фасони і фурнітура — мінімізуємо ризики травм. Всі кромки мають бути заокруглені (радіус 5–10 мм або більше), ручки — плоскі або вбудовані, без виступаючих елементів. Механізми закривання дверей/шухляд повинні мати демпфери (soft-close) або обмежувачі, щоб уникнути прищемлення пальців. Петлі — приховані, якщо можливо; видимі металеві елементи — відсутні або заглушені.

Меблі повинні дозволяти швидко змінювати конфігурацію приміщення: мобільні шафки на коліщатках з фіксаторами, складані столики, модулі для зонування. Це дозволяє адаптувати кімнату під різні сценарії: заняття, ігри, святкування, евакуацію. При цьому коліщатка мають бути блокувальні, а рухомі конструкції — легкі для персоналу.

Рис. 3.8. Особливості формування дизайну інтер'єрів будинків дитини

Полички і тумбочки повинні давати можливість персоналізації (стікер з ім'ям дитини, різнокольорові іграшки, своя постільна білизна). Одночасно потрібно уникати відкритих високих полиць, які можуть привертати дітей та бути причиною витягування предметів. Іншими словами, персональна територія має бути доступна, але безпечна. Для кожної дитинини важливо мати щось своє — своя низька тумбочка з дверцятами та вішаком на рівні плечей, зверху — місце для іграшки/фото. Це дуже важливо з точки зору емоційного стану дитини.

3.4. Облаштування укриттів для будинків дитини в умовах повномасштабного вторгнення

Окремо слід відмітити особливості пов'язані з сьогоденням, а саме з вторгненням та воєнними діями.

ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» — основний чинний документ, який визначає вимоги до проєктування і облаштування захисних споруд (сховищ, протирадіаційних укриттів, споруд подвійного

призначення). У ДБН прописані вимоги до конструкції, інженерних систем (електроживлення, водопостачання, каналізація, вентиляція з фільтрацією), площі на одну особу у приміщенні тощо [55] .

Методичні та практичні рекомендації Міністерства освіти, ДСНС та МОЗ щодо облаштування укриттів у закладах освіти (накази/рекомендації / публікації МОН, ДСНС) — містять конкретні вимоги для закладів освіти [58].

Основні технічні вимоги та числові параметри

Площа на одну особу. Мінімальна нормативна площа в укритті — 0,6 м² на одну особу (як «технічний» мінімум). Однак для закладів освіти і дитячих установ фахівці рекомендують збільшити до ~1,0 м² на дитину, щоб забезпечити мінімальний комфорт (особливо для маленьких дітей і сплячих змін) [55] .

Кількість виходів. Якщо укриття розраховане на понад 50 осіб, має бути щонайменше два виходи [55] .

Тривалість автономного перебування: найпростіші укриття мають забезпечувати безпечне перебування мінімум 48 годин (раціон, вода, базові умови, базова гігієна). Це закладено у практичних рекомендаціях щодо комплектування сховищ.

Вентиляція й фільтрація: ДБН вимагає проєктувати систему вентиляції з двома режимами — режим I (чиста/проста вентиляція) і режим II (фільтровентиляція); для укриттів передбачені автономні фільтруючі установки або канали з можливістю фільтрації повітря. Для малих укриттів (до 50 осіб) вимоги до природної вентиляції можуть відрізнятися, але сучасні ДБН акцентують на наявності фільтрувальної системи [55]. Інші інженерні вимоги: автономне електроживлення (джерело/акумулятори), запас питної води, системи освітлення (аварійне), каналізація або відведення стічних вод (або тимчасові санітарні рішення), вогнестійкі двері/герметичні двері у разі протирадіаційного захисту.

Керівництво закладу має забезпечити доступ до найближчого укриття в межах допустимої пішохідної дистанції (300 / 500 м, див. вище) і попередньо

визначені маршрути до нього. Маршрути мають бути позначені, без перешкод і триматися розрахункового часу переходу з урахуванням віку дітей.

Діти мають регулярно відпрацьовувати процедуру переміщення в укриття (репетиції) — для дошкільнят це повинно проходити у спокійному, пояснювальному форматі. Нус і МОН рекомендують робити «прогулянки до укриття» і тренування пересування, щоб не було паніки в реальній ситуації [57] .

Укриття у будинку дитини повинно бути адаптоване саме під потреби малих дітей: наявність місць для сну, індивідуальних речей, пеленальних/медичних зон, м’якого освітлення та можливостей для ігор/саморегуляції в межах обмеженого простору.

Що до зонування простору:

Вхідна зона вона ж роздягальня — місце для тимчасового зняття верхнього одягу. Повинні бути продумані підставки/гачки на дитячому рівні та окремі марковані місця для особистих речей.

Основне приміщення (місця для сидіння/лежання) — організувати місця так, щоб кожна дитина мала виділений сектор (квадрант) зі своєю постіллю/карематом/матрацом; при можливості — особисті невеликі полиці або підвісні кишені для невеликих речей. Використовувати маркування кольором/стікером.

Медичний куточок — стіл для першої допомоги, місце з аптечкою, одноразові пеленальні підкладки; можливість тимчасової ізоляції хворого.

Дитячий куточок / зона релаксації — невеликі м’які подіуми, сенсорні м'які панелі чи тактильні елементи (але пожежносертифіковані), щоб діти могли заспокоїтися.

Туалет / санітарні зони — якщо немає повноцінної системи каналізації — тимчасові санітарні рішення (контейнери, одноразові системи) та обладнання для гігієни рук. Для довготривалого перебування (48 годин) необхідно мати продуману схему збору й утилізації відходів.

Інтер’єр укриття має створювати атмосферу спокою, захищеності та передбачуваності, оскільки діти, особливо дошкільного віку, гостро реагують на стресові ситуації. Простір повинен бути організований так, щоб навіть у надзвичайних умовах дитина почувалась у контрольованому та зрозумілому оточенні.

Для укриттів у дитячих установах рекомендуються м’які, пастельні та теплі відтінки, які знижують рівень тривожності. Важливо уникати агресивних та контрастних кольорів (червоний, чорний, кислотні відтінки), які можуть стимулювати надмірне збудження або підвищувати тривожність. Для зонування можна використовувати невеликі кольорові маркери — наприклад, різні пастельні відтінки для ігрової та спальної зони.

М’які меблі мають бути з матеріалів, які легко мити та дезінфікувати. Також бажано передбачити зону відпочинку, де діти можуть прилягти під час тривалого перебування — м’які мати, легкі ковдри в індивідуальних пакетах.

Освітлення повинно бути м’яким, рівномірним, без мерехтіння — бажано світлодіодні лампи з теплим або нейтральним світлом. На стінах можна розмістити спокійні настінні ілюстрації, тваринок чи природні мотиви у пастельних тонах. Обов’язково — куточок емоційної підтримки: книжки-картинки, антистрес-іграшки, сенсорні предмети. Для маленьких дітей варто створити міні-зони для гри, але без дрібних предметів.

Інтер’єр має бути максимально далеким від «підвального» образу: світлі стіни, порядок, чистота, індивідуальні речі дітей — усе це допомагає зменшити страх і створити відчуття контролю.

Висновки до Розділу ІІІ.

Формування інтер’єру будинків дитини спирається на поєднання архітектурного, ергономічного, психологічного та педагогічного підходів. Аналіз нормативної бази, спостереження за поведінкою дітей у середовищі, вивчення міжнародного досвіду та принципів розвитку раннього дитинства

дозволяють створювати простір, що враховує як фізіологічні, так і емоційні потреби малюків.

Було визначено важливу роль колористики та оздоблювальних матеріалів. Використання спокійних природних відтінків, екологічно безпечних та легких у догляді матеріалів сприяє формуванню позитивного емоційного фону, мінімізує сенсорне перевантаження та забезпечує санітарно-гігієнічну стабільність середовища. Колір і текстура виступають не лише декоративними елементами, а й інструментом психологічного регулювання поведінки та організації простору.

Окрема увага приділялася особливостям організації інтер'єрного простору будинків дитини. Приміщення мають бути чітко структуровані за функціональними зонами: вхідною, ігровою, побутовою, гігієнічною, спальними блоками та кімнатами для персоналу. Обов'язковою є мінімізація візуального та меблевого перевантаження, забезпечення логічної навігації та можливість персоналізації простору дитини за допомогою власних маркерів — індивідуальних столиків, тумбочок, кольорових позначень чи текстильних елементів. Такі рішення підтримують почуття стабільності та формують відчуття власного безпечного куточка.

Важливим аспектом стало вивчення особливостей облаштування укриттів для будинків дитини в умовах повномасштабного вторгнення. Аналіз ДБН та чинних рекомендацій показав, що укриття для дітей повинні бути доступними, адаптованими для швидкої евакуації, ергономічними, оснащеними вентиляцією, санітарними умовами, автономним освітленням та засобами комунікації. Було визначено вимоги до інтер'єру таких просторів — використання спокійних кольорів, м'якого дифузного світла, мінімуму твердих елементів, а також розміщення ігрових й заспокійливих матеріалів, що допомагають знизити рівень тривоги у дітей під час перебування в укритті. Це питання стало невід'ємною частиною сучасного українського дизайну інтер'єру соціальних об'єктів та потребує особливої уваги на етапі проєктування.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що дизайн інтер’єрів будинків дитини — це комплексна система, де кожен компонент виконує важливу педагогічну, емоційну та функціональну роль. Успішне формування такого середовища базується на наукових даних, нормативних вимогах та розумінні специфіки розвитку дітей раннього віку. Особливі умови військового часу додали до цієї системи нові вимоги — потребу у створенні безпечних, психологічно комфортних і доступних укриттів. Усі розглянуті чинники у своїй сукупності формують інтер’єрне середовище, яке не лише забезпечує базові потреби дітей, але й сприяє їхньому гармонійному розвитку, стабільності та відчуттю захищеності.

РОЗДІЛ IV. ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ПРОЄКТУВАННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ПРИМІЩЕНЬ БУДИНКІВ ДИТИНИ

4.1. Вихідні дані. Умови та завдання на проєктування.

В межах розробки дизайн-проєкту в центральній частині Києва, на вулиці Діловій (Рис. 4.1.), неподалік від торгового центру «Олімпійський» було взято проект дитячого садочку [60].

Таке розташування є вдалим з точки зору транспортної доступності, міської інфраструктури та безпеки. Центр міста забезпечує швидкий доступ до медичних, соціальних та освітніх закладів, що є важливою умовою для функціонування будинку дитини. Близькість громадського транспорту полегшує логістику для персоналу та відвідувачів, а сформоване оточення житлової та комерційної забудови створює комфортне й зрозуміле міське середовище.

Рис. 4.1. Ситуаційна схема розміщення будинку дитини

Первинна типологія будівлі - дитячий садок - була обрана через її функціональну придатність до потреб будинку дитини: просторі групові кімнати, наявність ізольованих зон, зручні шляхи евакуації, можливість

організації спальних, ігрових та допоміжних приміщень. Структура будівлі дозволяє адаптувати простір із застосуванням сучасних засобів і прийомів інтер'єрного проєктування, враховуючи особливості перебування дітей раннього віку, забезпечення безпеки, комфорту та емоційного благополуччя.

Таким чином, вибір локації та вихідної будівлі створює сприятливі умови для розроблення інтер'єрних рішень, спрямованих на формування гармонійного, безпечного та функціонального середовища будинку дитини.

Генеральний план (Рис.4.2) території будинку дитини сформовано з урахуванням функціонального поділу простору, безпеки пересування, нормативних вимог та комфортного середовища для вихованців. Центральним елементом композиції є основна будівля (1), навколо якої організовані всі допоміжні та рекреаційні зони.

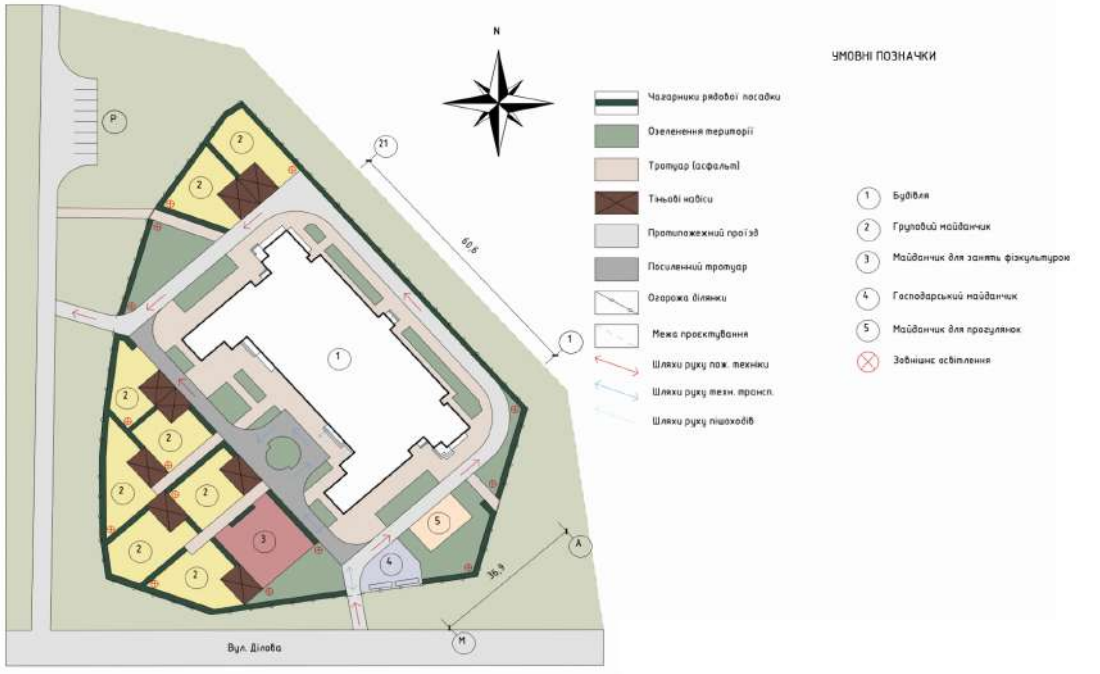

Рис. 4.2. Схема генерального плану будинку дитини

По периметру ділянки передбачено озеленення — газон, рядові посадки чагарників та живопліт, що виконує роль природного бар'єра та покращує екологічний стан території. Ділянка має чітко визначену огорожу, а також окреслені межі проєктування.

З обох боків будівлі розташовані групові майданчики (2), зоновані відповідно до кількості груп. Кожен майданчик обладнаний тіньовими навісами, що забезпечують комфортне перебування дітей на свіжому повітрі в різні пори дня. Покриття майданчиків передбачене безпечне, антиковзке, а виходи з будівлі організовані таким чином, щоб забезпечити швидкий доступ на територію групових зон.

Південна частина ділянки відведена під майданчик для занять фізкультурою (3), який має збільшену площу та розташований на достатній відстані від будівлі для забезпечення безпечного проведення активних ігор. Поруч знаходиться господарський майданчик (4), ізольований від дитячих зон і розміщений ближче до в'їзду для технічного обслуговування.

На території також розташований майданчик для прогулянок (5) — універсальна рекреаційна зона, що може використовуватися дітьми різних вікових категорій під наглядом персоналу.

Транспортні та пішохідні шляхи логічно розмежовані. Передбачено окремі маршрути руху пожежної техніки, технічного транспорту та пішоходів. Під'їзди до будівлі виконані із посиленим покриттям, що дає можливість забезпечити безперешкодний доступ спеціальних служб. На території розміщено зовнішнє освітлення, яке гарантує безпеку та комфорт пересування у вечірній час.

Загалом генеральний план передбачає гармонійне поєднання функціональних, рекреаційних і технічних зон, спрямоване на забезпечення сприятливих умов для перебування дітей, безпечної експлуатації території та ефективної організації внутрішніх і зовнішніх процесів.

Архітектурне рішення будинку дитини базується на принципах функціональності, безбар'єрності та створення комфортного, емоційно дружнього середовища для дітей раннього віку. Об'ємно-просторова композиція будівлі має лаконічну, сучасну форму з чітким поділом на функціональні блоки та акцентованими входами.

Будівля виконана у два поверхи, що забезпечує оптимальне зонування внутрішніх приміщень та зручну логістику для персоналу. Архітектура вирізняється поєднанням простих геометричних форм, гармонійних пропорцій та сучасної стилістики. У фасадних рішеннях використано спокійну світлу кольорову гамму, яку доповнюють акцентні елементи теплого теракотового та оранжевого відтінків. Це дозволяє будівлі виглядати дружньо, сучасно та водночас підкреслює її соціальну функцію.

Фасади формуються за рахунок комбінації різних фактур: гладкі світлі поверхні поєднані з фрагментами облицювання під цеглу — це створює візуальний ритм та надає об’єкту індивідуальності (Рис. 4.3). Горизонтальні та вертикальні композиційні акценти підсилюють пластичність фасаду та виділяють основні функціональні зони. Вхідні групи підкреслені консолями та кольоровими рамами, що покращує орієнтацію на території та забезпечує виразність архітектурного образу.

Рис. 4.3. Зовнішній вигляд будинку дитини [58]

Важливою складовою є поєднання будівлі з ландшафтом: озеленені ділянки, декоративні кущі, низькі дерева та квітучі рослини формують комфортне зовнішнє середовище та м’яко інтегрують будівлю в довколишній простір. Архітектурні рішення продумані так, щоб фасади будівлі гармоніювали з природним оточенням та створювали позитивний емоційний фон для вихованців.

Основною метою проєкту є розробка комплексного дизайн-проєкту інтер'єрів будинку дитини, спрямованого на створення безпечного, комфортного та емоційно підтримувального середовища для дітей раннього віку. Дизайн-рішення повинні не лише відповідати функціональним та ергономічним вимогам, а й забезпечувати позитивний вплив на психоемоційний стан вихованців, сприяти їхньому розвитку та адаптації.

Таким чином, проєкт поєднує в собі комплексне просторове планування, стильове рішення інтер'єрів та індивідуальну розробку меблевого елементу як невід'ємної частини цілісного дизайнерського підходу.

4.2. Дизайн-концепція формування інтер'єрів приміщень будинків дитини.

Дизайн-концепція інтер'єрів будинку дитини ґрунтується на ідеї створення середовища, яке підтримує ранній розвиток, формує відчуття безпеки та стимулює пізнавальну активність через природні образи та м'яку емоційну атмосферу (Рис. 4.4). При формуванні стилістики основним джерелом натхнення стала естетика природного ландшафту, зокрема образи лісу, дерева, пагорбів, органічних форм та пастельних природних відтінків. Цей підхід дозволяє створити інтер'єри, що одночасно виглядають затишними, теплими і сприяють формуванню психоемоційного комфорту у дітей віком 0–3 років.

Дизайн-концепція полягає у створенні ігрового, терапевтичного та водночас функціонального простору, де кожен елемент має не лише декоративну, але й практичну цінність. Основний образ інтер'єрів — м'який казковий ліс, у якому дитина відчуває себе вільно, безпечно та природно. Стилістика включає елементи, що нагадують дерева, галявини, будиночки, пагорби й інші природні мотиви, які легко інтегруються у середовище дитячих просторів. Такий підхід поєднує емоційну затишність і практичну організацію

простору: м’які форми, природні відтінки й якісні довговічні матеріали створюють атмосферу «дому» і водночас відповідають вимогам дитячого закладу.

Рис. 4.4. Клаузура

Перед початком проєктування було ретельно вивчено ключові аспекти:

— особливості розвитку дітей раннього віку;

— психологічний вплив кольору та світла;

— норми безпеки, ергономіки та меблювання;

— необхідність безбар’єрності та свободи пересування;

— комфорт персоналу та оптимізація внутрішньої логістики.

На основі цього була сформована концепція інтер’єрів, орієнтована на сенсорний комфорт, максимальну природність середовища та мінімізацію візуальних подразників.

Композиційно інтер’єр спроектовано як простір «островів активностей» в межах відкритої кімнати: центральна вільна площа для рухливих ігор, навколо — вбудовані стелажі, навчальна група з фронтальною панеллю та спальна ніша. Структуру підкреслюють архітектурні акценти: композиційне дерево в центрі ігрової, хвилеподібні стелі над басейном, ніші-будиночки для

рольових ігор. Ці архітектурні прийоми формують природні орієнтири, допомагають дітям швидко орієнтуватися в просторі і сприяють самостійності (дитина інтуїтивно розуміє: тут — гра, тут — навчання, тут — сон).

Функціональна організація простору підтримується меблевими прийомами й адаптивними рішеннями. Мобільні перегородки і модулі дозволяють швидко трансформувати зони під різні види активності: ранкові кола, заняття, рухливі ігри, підготовку до сну. Вбудовані місця для зберігання — полиці, ніші під сидіннями — служать для ротації дидактичних матеріалів, що сприяє організації навчального процесу та підтримує порядок. Логіка розміщення (вхід до класної через роздягальню/буфет, доступ із класної до ігрової, з ігрової — до спальні та санвузлів) мінімізує перехресні потоки і забезпечує нагляд персоналу при паралельних процесах.

Матеріали підібрано за критеріями екологічності, тактильної приємності та безпечності. Основу складають: натуральне дерево та шпони світлих порід — для створення відчуття тепла і природності; еко-панелі та акустичні м’які модулі — для зниження шуму, що є важливим у середовищі маленьких дітей; безпечні лакофарбові матеріали з низьким рівнем емісії; ударостійкі й вологостійкі покриття у зонах активного пересування; м’які текстильні елементи (килимові вставки, сидіння, пуфи), які одночасно виконують роль тактильного й ігрового середовища.

Матеріальність інтер’єру спрямована на те, щоб дитина могла взаємодіяти з різними природними текстурами, не наражаючись на ризики травмування або алергічних реакцій.

Кольорова гамма — пастельна, природно-спокійна, з домінуванням бежевих, теплих деревних, світло-зелених, та інших м’яких відтінків. Ці кольори асоціюються з природою, не перевантажують нервову систему маленьких дітей і створюють м’яку, затишну атмосферу. Яскраві акценти використовуються мінімально — лише для позначення зон активності, адаптації уваги та підкреслення окремих елементів інтер’єру. Вибір кольорової гами та матеріалів є не просто естетичним рішенням, а

продуманою складовою психологічного комфорту, що сприяє гармонійному сприйняттю простору дітьми.

Декор в інтер'єрі відіграє навчальну та емоційну роль. Він не є формальною прикрасою, а продовжує основну концепцію «лісового середовища». Серед ключових декоративних елементів: об'ємні «дерева», які поєднують функцію декору та місць для сидіння; м'які фігури та тематичні будиночки; стінові панелі з природними мотивами; інтерактивні зони, що стимулюють гру та творчість. Декор допомагає формувати зрозумілу дітям середу, сприяє полегшенню адаптації, розвитку сенсорики та фантазії.

4.3. Планувальне та композиційне вирішення інтер'єрів будинків дитини.

Планувальна організація блоку будинку дитини базується на коридорній структурі, що чітко простежується на плані поверху (Рис. 4.5). Основний поздовжній коридор забезпечує зручні та прямі комунікації між усіма функціональними приміщеннями: груповим блоком, спальними кімнатами, допоміжними приміщеннями та басейном. Такий тип планувальної побудови дозволяє компактно розмістити всі необхідні простори та забезпечити логічну і зрозумілу схему руху дітей і персоналу.

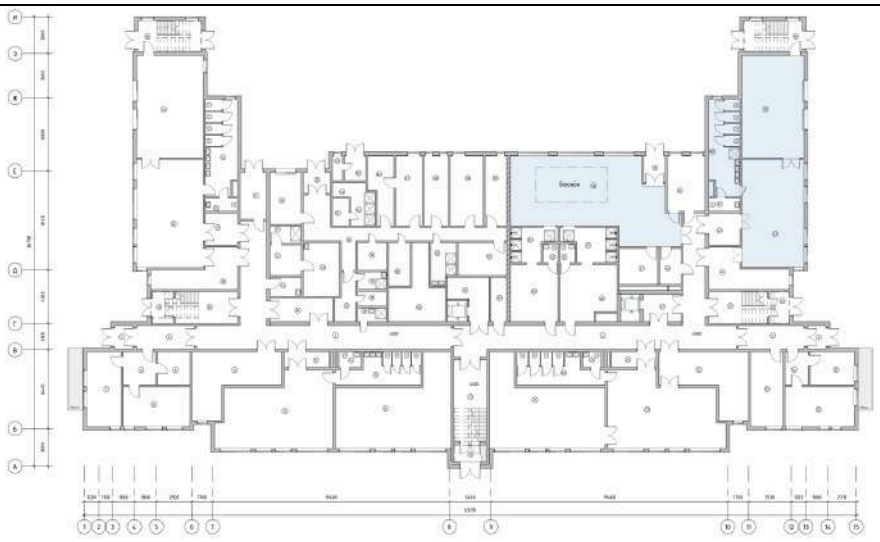

Рис. 4.5. Планування першого поверху будинку дитини [58]

Планувальна схема групового блоку передбачає послідовний, логічний рух від входу до всіх життєво необхідних приміщень дітей (Рис. 4.6). Потрапляючи до блоку будинку дитини, ми спочатку потрапляємо у вестибюль із подальшим переходом у центральний коридор, уздовж якого розміщені всі функціональні кімнати. Вхід до класної кімнати організовано з двох сторін — через роздягальню та через буфетну зону. Це рішення зумовлене віковою групою дітей: саме в класній кімнаті вони приймають їжу. З класної кімнати передбачено прямий прохід до ігрової кімнати, яка є наступним логічним етапом їхньої активності. Ігрова кімната має два виходи: один — до спальні, другий — до санвузлів. Доступ до санітарного вузла за нормами повинен бути максимально вільним і не перегородженим меблями чи іграшками, оскільки діти можуть користуватися ним уночі або коли вихователь зайнятий іншою дитиною. У спальній кімнаті передбачено окреме ліжко для вихователя, що дозволяє забезпечити постійний нагляд, а для кожної дитини організовано власний індивідуальний комплект: ліжко, килимок, вішалка та невелика поличка для особистих речей. Із спальні існує також вихід до евакуаційних сходів, що є обов’язковою вимогою безпеки.

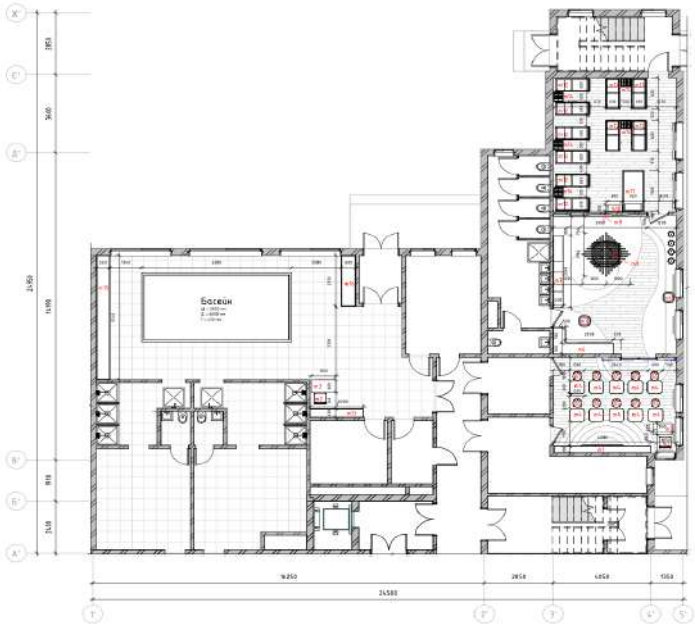

Рис. 4.6. Планування частини будинку дитини

Для проєктної розробки були обрані два основні приміщення — групове приміщення та приміщення басейну, як найбільш показові з точки зору формування інтер'єру, естетики, функціональності та безпеки.

Згідно з початковим плануванням, група складалася з двох основних зон — ігрової кімнати та спальні. Під час розробки інтер'єрної концепції було прийнято рішення функціонально розширити цей блок, додавши третю повноцінну зону — навчальне приміщення. Створення додаткової кімнати дало змогу чітко розділити простори за їхньою функцією та навантаженням і збалансувати денний режим дітей.

На плані, що ігрова кімната займає центральну частину групового приміщення і є найбільш відкритою та гнучкою за своєю структурою (Рис. 4.6). В інтер'єрі використані тематичні елементи — стилізоване дерево, інтегровані стелажі, ігрові ніші різної форми.

Простір обладнаний м'якими зонами, спортивними елементами, мобільними іграшками. Практично весь меблевий ряд є вбудованим — це демонструють розгортки з точним розташуванням полиць, закруглених елементів, ніш та шаф. Такі рішення підвищують безпеку та забезпечують охайний вигляд приміщення. Його загальні розміри складають 6430 × 5100 мм, що дозволяє створити простору центральну зону для активних ігор, а також кілька периферійних мікрозон: для читання, конструктивних ігор та сенсорної діяльності. В центрі кімнати передбачено місце для композиційного дерева — декоративно-функціонального елемента, що визначає композицію приміщення та водночас виконує роль навігаційного фокуса. Лінійні розміри ігрової зони дають змогу розміщувати м'які модулі, гойдалки, кругові килимки та інші елементи рухового розвитку, не створюючи небезпечних скупчень (Рис. 4.7).

Рис. 4.7. Візуалізація приміщення ігрової кімнати

Навчальне приміщення розташоване праворуч від входу в груповий блок, поруч з ігровою кімнатою та має прямий доступ з групи. У ньому організована фронтальна композиція: на розгортках видно інтерактивну панель, розташовану на центральній стіні, а перед нею — столи і стільці для дітей. Приміщення має велике природне освітлення завдяки панорамним вікнам (Рис. 4.8). Меблі виконані з натурального дерева та мають закруглені форми, що відповідає вимогам дитячої безпеки. Відкрита система полиць дозволяє зручно зберігати навчальні матеріали, книги та дидактику.

Рис. 4.8. Візуалізація приміщення ігрової кімнати

Приміщення має розміри 4440х5100мм, що дає можливість розмістити 10 індивідуальних робочих місць для дітей (Рис. 4.9). Пропорції приміщення

дозволяють зонувати його на фронтальну частину з навчальною панеллю та робочою зоною столів, а також залишити достатньо місця для пересування вихователя. Висота стін і розміщення меблів враховують доступність для дітей раннього віку: шафи та полиці переважно низькі, відкриті та облаштовані таким чином, щоб діти могли самостійно брати й складати матеріали .

Рис. 4.9. Візуалізація приміщення навчальної кімнати

З ігрової кімнати передбачено два ключових виходи: один до спальної кімнати, інший — до санвузлів. Така планувальна логіка створює безпечно контрольований трикутник щоденних потреб дитини — «гра — сон — санітарні процедури», а також мінімізує перетин потоків персоналу й дітей. Шлях до санвузлів не перетинається з зонами зберігання іграшок і проходить лінією, що є принциповим уночі або під час денного сну, коли діти можуть пересуватися напівсонними. Сам санвузол має достатню площу для розміщення декількох дитячих унітазів і умивальників з урахуванням норм висоти та дистанцій між приладами.

Спальна кімната відокремлена від активних зон і забезпечує спокійну атмосферу для відпочинку дітей. На плані розміщення меблів показано ритмічне розташування ліжок у формі будиночків, що створює відчуття

приватності й водночас підтримує загальну стилістику групи. Візуалізації демонструють використання пастельної гами, м’яких форм і декоративних елементів у вигляді хмаринок та стилізованих дерев (Рис. 4.10). Завдяки цьому спальня виглядає затишною, ненав’язливою та сприятливою для сну.

Рис. 4.10. Візуалізація приміщення спальної кімнати

Приміщення має розміри 6160 × 5100 мм, що дозволяє розмістити індивідуальні дитячі ліжка з комфортними відстанями між ними (не менше 500–600 мм), а також окреме штатне ліжко для вихователя. Уздовж стін передбачено місця для зберігання індивідуальних речей кожної дитини: персональні полички, невеликі шафки і килимки. Із спальні є безпосередній вихід до евакуаційних сходів, розміщених у правій частині плану. Це рішення гарантує швидку й безпечну евакуацію дітей під час ночівлі або денного сну, коли вони перебувають окремо від загальної групи.

Усі приміщення групи об’єднані спільними принципами композиції: плавні заокруглення елементів, повторювані мотиви дерева, м’які природні кольори, приховане або лінійне світлодіодне освітлення по периметру. На розгортках видно, що висотні рішення узгоджені між собою і підтримують цілісність інтер’єру.

Басейн є окремим функціональним блоком і має власну простору залу. Площа басейну є значною, що дає можливість вільно розміщувати як чашу басейну, так і допоміжні приміщення. Усередині основного залу знаходиться

чаша розміром 6 000 × 3 000 мм і глибиною 450 мм, що відповідає вимогам для занять із маленькими дітьми, де важлива саме можливість безпечного перебування у воді, а не плавання на довгі дистанції. Широкі проходи навколо чаші (від 1300 до 2080 мм) забезпечують безперешкодне пересування вихователів та нагляд за дітьми, а також відповідають нормам евакуації та санітарного догляду. План демонструє чітке розташування зони для переодягання, технічних шаф і приміщень обслуговування.

Санвузли для відвідувачів басейну розташовані у центральній частині лівого блоку та мають симетричну структуру з індивідуальними кабінами, умивальниками та роздягальними нішами, що дозволяє організувати рух дітей групами. Кімнати персоналу й допоміжні побутові приміщення розташовані поруч і мають площі, достатні для компактного зберігання обладнання та доглядових матеріалів.

Візуалізація приміщення басейну підтверджує сценографічний підхід до оформлення простору: вздовж однієї стіни розміщено великі панорамні вікна, які забезпечують природне освітлення і візуальний зв’язок з зовнішнім середовищем (Рис. 4.11).

Рис. 4.11. Візуалізація приміщення басейну

На протилежній стіні розташована велика декоративна композиція з зображенням китів. Це панно використовується як ключовий акцент і підтримує тематику водного середовища. Стеля виконана в техніці хвилеподібних панелей, що створює ефект руху та підсилює стилістику

простору. На візуалізаціях чітко видно, що ці панелі також виконують акустичну функцію, зменшуючи рівень луни у великому приміщенні.

Уздовж довгої стіни на гачках розташовані дитячі халати та взуття, що відповідає вимогам організації підготовчої зони перед водними процедурами. Покриття підлоги виконане з антиковзного матеріалу, що забезпечує додаткову безпеку.

Загалом інтер'єр басейну побудований на поєднанні холодних відтінків синього та білого, що створює відчуття чистоти та простору, а також підкреслює водну тематику.

У всіх приміщеннях групової кімнати простежується єдина композиційна логіка. Усі елементи інтер'єру мають плавні форми, відсутні гострі кути та незахищені конструкції, що повністю відповідає вимогам до безпечних просторів для дітей. Висотні рішення перегородок, дверей та обладнання на аксонометричних схемах підтверджують реальність монтажу та відповідність нормативам (Рис. 4.12).

Завдяки додатковому зонуванню група стала більш функціональною: окремі зони дозволяють розмежувати активну, навчальну та релаксаційну діяльність дітей протягом дня, що позитивно впливає на організацію режиму та комфорт перебування.

1	Фарба інтер'єрна Sniezka Eko акрилова (біла)	Матова, водостійка, без запаху	40 л	Польща	
2	Фарба інтер'єрна Caparol Premium Clean E.L.F. (беж.)	Матова, водостійка, без запаху (бежева)	55 л	Німеччина	
3	Фарба Feidal Innen Basisfarbe	Матова, водостійка, без запаху (помаранчева)	15 л	Україна	
4	Плитка керамічна Marazzi Crogiolo Mflk Luz Rosa Lux	Матова, не ковзка рожева 100*300 мм	13 м²	Італія	
5	Плитка керамічна Mainzu Jungle Marine	Матова, не ковзка блакитна 100*300 мм	13 м²	Італія	
6	Декоративний розпис	Акрилові фарби, лак без запаху	23 м²	Україна	
7	Декоративний розпис	Акрилові фарби, лак без запаху	42 м²	Україна	
8	Декоративний розпис	Акрилові фарби, лак без запаху	16 м²	Україна	
9	Декоративний розпис	Акрилові фарби, лак без запаху	13 м²	Україна	
10	Вінілова наліпка на стіну (мірило зросту)	Антивандальна, легко знімається, матова	1 шт.	Україна	
11	Настінна дошка Masterkidz Stem	ЛДСП 22 мм 800 x 800 мм	1 шт.	Польща	

Рис. 4.12. Матеріали, використані для облицювання групової зони

Висновки до розділу IV.

Аналіз вихідних даних дав змогу чітко окреслити вимоги до площ, розміщення групових приміщень, допоміжних зон, санітарних вузлів та оздоровчого блоку. Було визначено основні функціональні сценарії перебування дітей у будівлі та маршрути їх переміщення протягом дня. Це стало базою для формування адекватного просторового ритму та логіку з'єднання приміщень між собою.

На основі зібраних даних було розроблено дизайн-концепцію, що ґрунтується на принципах природності, м'якої образності та емоційного комфорту. Кольорова палітра, побудована на приглушених відтінках зеленого, бежевого й теплого дерева, формує спокійну атмосферу, сприятливу для психоемоційного розвитку дітей. Візуальні акценти у вигляді стилізованих дерев, плавних форм та природних мотивів забезпечують пізнавальність і водночас ненав'язливість середовища. Обрана концепція дозволяє інтегрувати навчальні, ігрові та побутові процеси в єдиний естетично та психологічно цілісний простір, який працює на розвиток дитини.

Чітка структура групового блоку, поділ на функціональні зони, правильна орієнтація меблів та забезпечення візуального контролю дозволяють вихователям ефективно організовувати процес догляду, а дітям — почуватися захищено та вільно.

Таким чином, виконана робота доводить, що комплексне проєктування інтер'єру будинку дитини потребує синтезу архітектурно-планувальних, ергономічних і художньо-естетичних засобів. Кожне рішення — від вибору кольорової гами до організації функціональних блоків — покликане забезпечити розвиток у безпечному й психологічно комфортному середовищі. Сформовані в цьому розділі концептуальні та просторові підходи створюють основу для повноцінної реалізації інтер'єру будинку дитини як сучасного, доступного й орієнтованого на потреби наймолодших користувачів простору.

РОЗДІЛ V. ДИЗАЙН ЕЛЕМЕНТУ ІНТЕР'ЄРУ БУДИНКУ ДИТИНИ

5.1. Функціонально-конструктивна основа елементу інтер'єру

Основна ідея проєкту полягає в створенні безпечного, багатофункціонального та естетично привабливого модульного ліжка у формі будиночка, яке гармонійно інтегрується в інтер'єр будинку дитини, забезпечує комфортний простір для сну та ігор, сприяє соціалізації та емоційному розвантаженню дитини (Рис. 5.1). Ідея не обмежується лише фізичною функцією — вона передбачає створення «затишного острівця» для дитини, який одночасно виконує роль ліжка, ігрової ніші, місця для зберігання речей і елементу просторової орієнтації в кімнаті. Такий модуль покликаний створювати відчуття власного простору навіть там, де умови проживання колективні; він має підтримувати ритуали укладання і допомагати дітям відчувати безпеку та контроль над оточенням.

Рис. 5.1. 3Д-зображення дитячого ліжка

Важливими факторами при розробці такого елементу є безпека, ергономіка, довговічність, гігієнічність, модульність та простота

обслуговування. Безпека визначає вибір конструктивних рішень: відсутність гострих кутів, надійні фіксатори, вибір матеріалів без шкідливих випарів і міцність, що витримує навантаження в кілька разів більше від розрахункового. Ергономіка вимагає оптимального підходу до висоти спального місця, глибини бокових бортиків, розташування полиць і ручок таким чином, щоб дитина могла самостійно лягати й вставати, а персонал — зручно заправляти ліжко чи діставати речі. Довговічність і гігієнічність визначаються вибором матеріалів, захисними покриттями та можливістю швидкої заміни елементів і мийки текстилю. Такі ліжка при транспортуванні та ремонті можуть легко розбиратись і збиратись.

Розробка такого елементу меблів починається з чіткої формулювання функціонального призначення: для якого віку розраховане ліжко, скільки місць воно має обслуговувати, чи передбачено використання одночасно для сну й ігор, чи має воно додаткові функції (вбудовані місця для зберігання, освітлення, елементи для сенсорної стимуляції). Далі фіксуються обмеження приміщення: габарити кімнати, розташування розеток, дверей і вікон, вимоги пожежної безпеки та санітарні норми. Після цього формується естетична концепція: які кольори, текстури та декоративні елементи відповідають потребам дітей різного віку й специфіці закладу; чи використовуються теми (ліс, море, космос) для розвитку уяви; як забезпечити, щоб зовнішній вигляд ліжка був універсальним і не нав’язувався культурними стереотипами.

Функція елементу — забезпечити безпечне спальне місце, одночасно виконуючи роль ігрової оболонки, місця для зберігання та елементу зонування простору. Він розрахований передусім на дітей дошкільного віку (до 3-4 років), але може мати варіанти адаптації для дітей молодшої школи через зміну матрацу та декоративних елементів. Основні характеристики, якими він має володіти, включають: габаритні розміри, що відповідають анатомо-фізіологічним показникам дітей; конструктивну міцність із запасом на динамічні навантаження; поверхні, стійкі до вологи та прості в обробці; легко замінні текстильні елементи; інтегровані системи кріплення для безпечного

з’єднання модулів; а також сертифіковані матеріали, що не виділяють шкідливих речовин.

Зовнішній вигляд має бути продуманим з точки зору психолого-естетичного впливу: форми — м’які, обтічні, без гострих кутів; кольори — пастельні, доброзичливі, при цьому контрастні елементи використовуються для стимуляції уваги та орієнтування. Важливо, щоб декоративні елементи були знімними або змінними — щоб оновлювати вигляд без заміни конструкції. Також варто передбачити можливість персоналізації: кишені для малюнків, кріплення для підсвітки, шторки для створення «нічної» атмосфери, штофні або текстильні акценти, які легко прати. У конструктивному плані слід уникати складних важкодоступних вузлів, застосувати стандартизовані з’єднання, що дозволяють швидко розібрати або наростити модуль. Важливо передбачити вентиляцію під матрацом, захист від затискання пальців і засувки, які неможливо відкрити дитиною без допомоги дорослого.

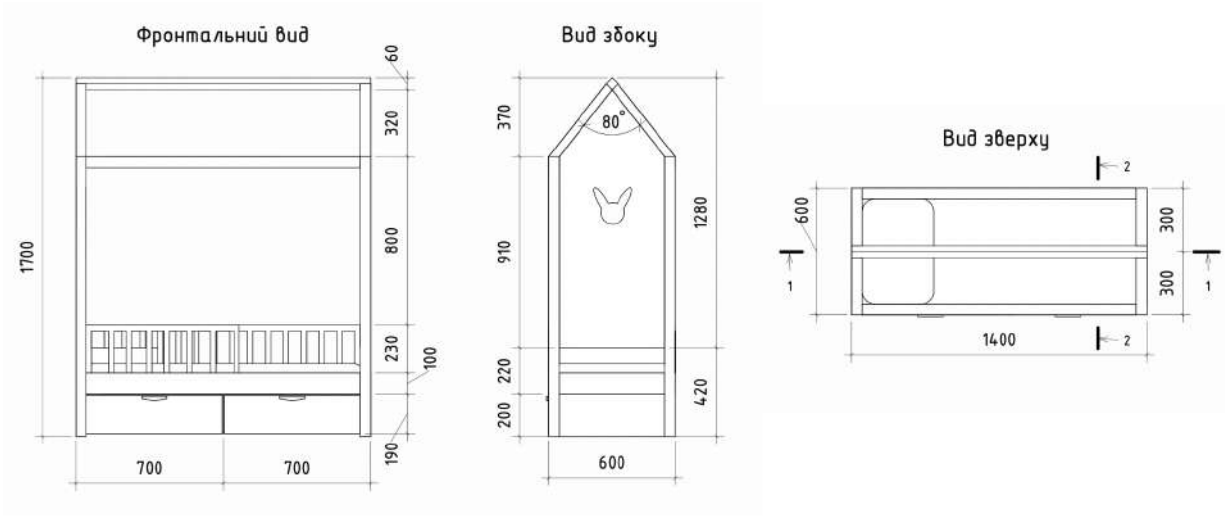

Рис. 5.2. Креслення дитячого ліжка

Розміри та складові частини модульного ліжка-будиночку складають 1400 х 600 мм. Висота становить 1700 мм, що дозволяє встановлювати підвісні іграшки (Рис. 5.2). Конструкція складається з основи дерев’яної основи під матрац, бортів, вертикальних стояків рами, консолі-даху (що утворює форму

будиночка), елементів фіксації (болти, конфірмати, шканти, металеві куточки), декоративного текстилю (шторки, навіси). Матеріали включають високоякісну деревину, фанеру вологостійку для основи, ламелі з буку для пружності, нетоксичні лако-фарбові покриття на водній основі. У місцях кріплення використовуються металічні елементи для підвищення міцності, а текстиль — зйомний і може пратися при температурі, що відповідає санітарним нормам.

Процес розробки описується послідовно й системно, починаючи з визначення призначення. На етапі визначення призначення формуються цілі проєкту: забезпечення сну, ігор, комфорту й адаптації до закладу. Паралельно збирається інформація про користувачів: їхній вік, звички, потреби у розвитку і безпеці. Наступний етап — вибір місця розташування і врахування умов приміщення: аналізуються планування кімнат будинку дитини, пропонуються оптимальні позиції для модулів з урахуванням потоків дітей і співробітників, доступу до природного світла і пожежних шляхів. Розробка концепції включає створення ескізів і 3D-моделей, прорахунок конструктивних вузлів, підбір матеріалів і кольорів, а також ергономічні розрахунки. На цьому етапі проводяться консультації з педагогами, психологами та закладними фахівцями для узгодження функцій, що впливають на поведінку дитини.

Далі слідує виготовлення прототипу: створюється тестовий зразок у натуральну величину або в масштабі 1:1, який підлягає випробуванням на міцність, стійкість, гігієнічність і зручність експлуатації. Проводяться польові випробування в умовах закладу з участю користувачів і персоналу для виявлення ергономічних та функціональних недоліків. Після корекції проєктної документації відбувається серійне виробництво з урахуванням технологічних вимог, контролю якості та сертифікації. Також важливий етап інструктажу персоналу будинку дитини щодо експлуатації та догляду, а також документування графіків технічного обслуговування та заміни текстилю. У проєкті необхідно передбачити можливість ремонту та модернізації:

стандартизовані деталі полегшують запасне постачання і продовжують термін служби меблів.

На завершення варто підкреслити, що задля покращення інтер’єру будинку дитини було створено саме таке ліжко-домик, оскільки воно поєднує в собі функціональність і роль арт-об’єкта, створює мікросередовище безпеки та затишку, сприяє розвитку уяви та самостійності дітей, одночасно вирішуючи питання гігієни, довговічності і простоти обслуговування. Реалізація цього елементу інтер’єру дозволяє перетворити стандартний житловий простір закладу на дружнє та повністю адаптоване до потреб дітей середовище, де фізичний комфорт тісно переплітається з психологічним благополуччям.

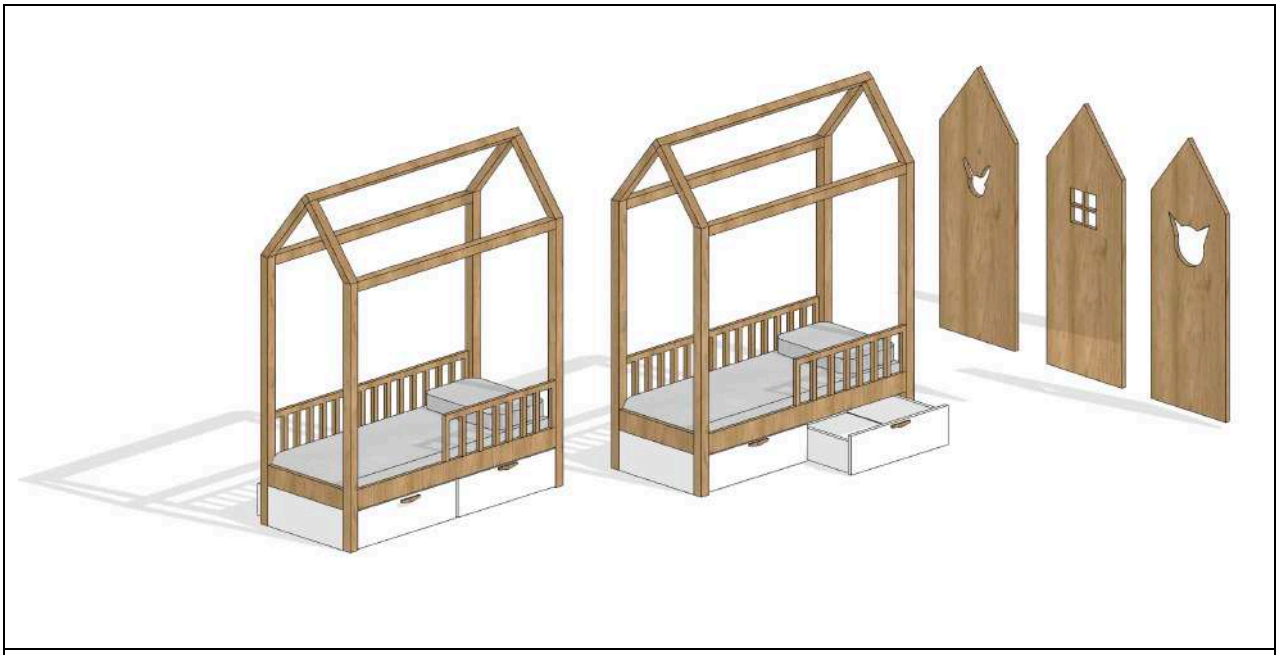

Рис. 5.3. Аксонометрія дитячого ліжка

5.2. Композиція та гнучкість форми

Композиція та гнучкість форми модульного ліжка-будиночка розглядаються як ключові характеристики, які визначають його здатність органічно інтегруватися в найрізноманітніші просторові умови будинку дитини. Форма конструкції свідомо проектується як простий архітип — каркас

у вигляді умовного «будиночка» з м’якими обтічними елементами, що поєднує ортогональні й похилі площини. Така основна геометрія дає дві взаємопов’язані переваги: по-перш, чітка архітектоніка створює впізнавану силуетну форму, яка легко читається в просторі й стає орієнтиром для дітей; по-друге, простота геометрії робить конструкцію вкрай гнучкою з точки зору масштабування, перестановки та комбінування модулів у різних конфігураціях залежно від розмірів і планування приміщення.

Композиція елементів ліжка — це мистецтво створення цілісного й гармонійного образу, коли кожен конструктивний елемент (рама, бортики, дах-консоль, текстильний навіс, полиці) працює не ізольовано, а у взаємодії з іншими, посилюючи загальне сприйняття. У практичному виконанні це означає, що товщина й пропорції стояків, висота спального простору, висота даху та співвідношення прозорих і закритих поверхонь продумані так, щоб у центрі композиції залишалося «місце для дитини» — приватна ніша, яка водночас залишається візуально спряженою з навколишнім простором. Декоративні та функціональні елементи (наприклад, вбудована поличка або кишеня для книжок) інтегровані в композицію так, щоб їхня присутність підсилювала образ будиночка, а не руйнувала його, тобто вони вбудовані за принципом «форма — функція», коли естетика витікає з потреби.

Гнучкість форми проявляється в кількох аспектах. По-перше, модульність дозволяє об’єднувати кілька одиниць для створення лінійних рядів або ізольованих острівців: у великому приміщенні ліжка можуть ставитися групами для створення «вулиць будиночків», зменшених просторах — поодинці біля стіни або в центрі кімнати для зонування.

По-друге, форма допускає варіації за висотою даху і глибиною ніші, що дає можливість адаптувати ліжко під різні вікові групи та функціональні сценарії: низький дах і глибока ніша для тихого сну малюків, вищий дах з відкритим простором для старших дітей, де ліжко одночасно функціонує як ігрова платформа. По-третє, декоративні елементи, текстиль і світлові вставки

можна міняти без втручання в основну конструкцію, що забезпечує швидку адаптацію до естетичних запитів та сезонних змін.

Переваги такої композиції також простежуються в ергономіці й експлуатації. Чітка архітектурна форма дозволяє оптимально розмістити зони доступу персоналу для прибирання й медичного догляду, передбачити безпечні проходи між рядами ліжок, а також передбачити точкові місця кріплення для дитячих іграшок чи освітлення. Візуально форма будиночка утворює сприятливе середовище для дітей: вона розділяє простір на «своє» і «чужа» зона, допомагає встановленню режиму та ритуалів (підготовка до сну, улюблені іграшки в особистій кишені), і водночас не створює відчуття ізоляції завдяки відкритій нижній частині або світлим текстильним шторам, що легко відкидаються.

Як елемент навколишнього середовища ліжко-будиночок поводиться дуже коректно: завдяки помірним розмірам і чистим формам воно не навантажує простір візуально, а навпаки, задає гармонійний ритм. У відкритих просторах будинку дитини кілька таких модулів формують масштабну, але впорядковану структуру, яка допомагає дорослим контролювати простір і одночасно не створює відчуття хаосу. Матеріали та кольори підібрані так, щоб поєднуватися з існуючими інтер'єрними рішеннями — натуральні деревні фактури, пастельні або приглушені відтінки у поєднанні з яскравими акцентами для індивідуальних модулів. При правильному розташуванні модулі не конкурують із загальною архітектурною складовою приміщення, а доповнюють її, створюючи відчуття цілісної системи меблювання.

Однак така форма має і певні обмеження. Простота архітипу «будиночка» може обмежувати можливості для дуже неординарних просторових рішень: наприклад, у приміщеннях з нестандартною висотою стелі або вузьких проходах, конфігурація даху та бічних стояків може вимагати індивідуальної адаптації або зменшення габаритів. Також модуль з відкритим дахом і боковими прорізами може бути менш ефективним у планувальних рішеннях, де потрібне суворе зонування шуму або сувора

ізоляція від світла; у таких випадках потрібно передбачати додаткові засоби — щільні штори, шумопоглинаючі вставки або змінні панелі. Конструктивні обмеження торкаються й логістики: для транспортування і установки наявність збірних вузлів і стандартизованих кріплень є необхідністю, але іноді збільшують час монтажу на місці в порівнянні з простими рішеннями «одного блоку». Нарешті, універсальна форма може потребувати культурних або контекстних налаштувань: що для однієї групи дітей виглядає привабливо і стимулююче, для іншої — може виявитися занадто ігровим або навпаки — нудним; тому важлива можливість персоналізації зовнішнього вигляду.

Колір і м’які матеріали грають окрему, надзвичайно вагому роль у композиції та персоналізації ліжка. Тканини, шторки, м’які накладки на поручні та декоративні подушки мають бути вибрані не лише за технічними характеристиками (зносостійкість, можливість прання, антиалергенність), але й за їхнім психологічним впливом. Ідеєю проєкту є надання кожній дитині можливості мати «свій» колір або принт — індивідуальний акцент, який робить ліжко по-справжньому «власним». Така персоналізація впливає на відчуття власності, безпеки та самоідентифікації: коли у кожної дитини своя кольорова маркування або улюблений принт на навісах і подушках, це полегшує соціальні взаємодії, адаптацію та ритуал укладання. Поверхні текстилю можуть бути змінними: наприклад, навіски на липучках або застібках, знімні чохли на подушках, що дозволяють легко оновити вигляд при зміні потреб або для святкових заходів. При цьому важливо, щоб палітра кольорів відповідала загальним принципам колористики інтер’єру закладу: базові, спокійні тони для основи і кілька наборів яскравих індивідуальних акцентів для персоналізації.

Окрім того, необхідно врахувати взаємодію композиції форми з освітленням: природне світло підкреслює текстильні шари і створює гру тіней під дахом-каркасом, тоді як м’яке локальне освітлення вирішує завдання «нічного» режиму. Тому важливо проектувати місця для вбудованих або підвісних світильників, розетки для нічників та дротових рішень таким чином,

щоб вони були доступні для персоналу й безпечні для дітей. Також варто врахувати акустичні властивості: вбудовані текстильні елементи та м’які панелі можуть зменшувати рівень шуму в груповому приміщенні, що позитивно впливає на сон і загальну атмосферу. З точки зору догляду, композиція повинна передбачати легкість доступу до всіх поверхонь для дезінфекції: знімні панелі, гладкі поверхні без дрібних щілин, можливість від’єднати текстиль і прати при санітарно-обґрунтованих режимах.

Не менш важливо звернути увагу на екологічний і матеріальний аспект композиції: вибір сертифікованих матеріалів, що мають низький вміст летких органічних сполук, використання відновлюваних деревних ресурсів і фарб на водній основі, сприяє формуванню безпечного середовища для дітей і знижує ризики алергій та довготривалого шкідливого впливу. У контексті життєвого циклу меблів, композиція повинна бути такою, щоб при вичерпанні ресурсу якихось деталей їх можна було легко замінити або утилізувати, мінімізуючи відходи.

На кінець треба підкреслити, що композиція і гнучкість форми модульного ліжка-будиночка мають служити двом взаємодоповнюючим цілям: з одного боку, забезпечувати дитині стабільне, впізнаване і приватне місце з комфортними умовами сну та гри; з іншого — робити систему меблювання максимально адаптивною для закладу, де планування, чисельність груп і педагогічні підходи можуть змінюватися. Продумана композиція, продиктована як естетичними, так і технічними вимогами, створює середовище, що одночасно підтримує дитячий розвиток, полегшує щоденну експлуатацію та догляд, і відповідає сучасним стандартам безпеки й екологічної відповідальності.

Висновки до розділу V

Розробка модульного ліжка-будиночка для будинку дитини ґрунтується на поєднанні чітко сформульованого функціонального призначення та

продуманих конструктивних рішень, що разом утворюють взаємопов’язану систему вимог і рішень. У процесі проектування було визначено, що основною метою цього елементу є забезпечення безпечного, комфортного та психологічно сприятливого простору для сну й ігор, який одночасно виконує утилітарні задачі зберігання та зонування приміщення. Саме це функціональне завдання визначило ключові параметри конструкції: розміри спального місця відповідно до вікових груп, оптимальну висоту доступу, запас міцності несучих елементів, а також вимоги до матеріалів і покриттів, які забезпечують довговічність і гігієнічність. Таким чином, функціонально-конструктивна основа розглядається не як набір окремих технічних характеристик, а як цілісна система, де кожен технічний вибір підпорядкований комфортові, безпеці та експлуатаційній зручності.

Композиція й архітектоніка форми ліжка-будиночка виконують водночас естетичну і практичну функцію: впізнавана силуетна форма задає просторову орієнтацію та емоційний тон, а продумані пропорції і деталі дозволяють модулювати цей образ під різні контексти приміщень будинку дитини. Завдяки простоті геометрії й модульності вузлів реалізовано гнучкість форми — можливість масштабування, перестановки й комбінування одиниць у різних конфігураціях. Це дає змогу використовувати один і той самий тип елементу в приміщеннях з відмінними планувальними рішеннями, змінюючи лише висоту даху, глибину ніші або комплектуючі текстильні й світлові елементи. У межах композиції увага приділена тому, щоб декоративні й функціональні елементи були інтегровані органічно: полиці, кишені для речей чи місця для освітлення слугують підсилювачем образу «будиночка», а не випадковими надбудовами.

Особлива увага приділена питанням безпеки та ергономіки, бо ці аспекти визначають можливість практичної експлуатації меблів у колективному середовищі.

Ідея персоналізації кольору й принта текстилю для кожної дитини підсилює її емоційну прив’язаність до місця, сприяє встановленню ритуалів і

полегшує соціальну орієнтацію у груповому середовищі. Водночас палітра та декоративні рішення розроблені таким чином, щоб вони корелювали із загальними інтер'єрними рішеннями закладу: базові нейтральні тони для каркасу та основи і набори індивідуальних акцентів для персоналізації, що дає змогу балансувати між упорядкованістю простору та самовираженням дитини.

Насамкінець, впровадження ліжка-будиночка у інтер'єр має значення не лише як одиничне дизайнерське рішення, а як складова стратегічного підходу до створення середовища, що підтримує розвиток, відчуття безпеки і соціалізації дітей. Цей модуль демонструє, як продумана форма, правильні матеріали й увага до деталей експлуатації можуть одночасно вирішувати педагогічні, гігієнічні та естетичні завдання закладу. Подальші дослідження і практичні випробування в реальних умовах дозволять уточнити оптимальні конфігурації, вдосконалити матеріальні рішення й адаптувати систему до потреб різних груп закладів, але вже на цьому етапі проєкт довів свою життєздатність як комплексне рішення для покращення інтер'єру та умов перебування дітей у будинку дитини.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати, викладені у пояснювальній записці, слід відзначити, що проведене дослідження поєднало історичний, теоретичний, аналітичний та проєктно-конструкторський підходи з метою формування цілісного бачення інтер'єрних рішень для будинків дитини та розробки конкретного модульного елемента —ліжка-будиночка.

Розділ І висвітлив історичні передумови виникнення й становлення інституції будинків дитини, а також систематизував теоретичні підходи до її дослідження, що заклало методологічну основу для подальших розділів. Аналіз історичного досвіду дав змогу простежити еволюцію уявлень про призначення і функції закладу, трансформацію уваги від суто медичних потреб до комплексного підходу, що включає психолого-педагогічну підтримку, створення стимуляційного і водночас безпечного середовища. Теоретичні огляди визначили ключові категорії аналізу: комфорт, безпека, нормування простору, роль кольору та оздоблення у формуванні емоційного клімату. Це дозволило чітко сформулювати критерії відбору рішень при проєктуванні інтер'єрів і меблювання.

Розділ ІІ дав практичне й аналітичне підґрунтя через дослідження вітчизняного й закордонного досвіду проєктування інтер'єрного простору будинків дитини, а також через вивчення нормативної бази й функціонально-технологічних процесів. Порівняльний аналіз показав, що найефективніші практики поєднують стандартизовані технологічні рішення з високим ступенем адаптивності, дозволяючи підлаштовувати простір під вікові й культурні особливості користувачів. Вітчизняні приклади продемонстрували переважно ортогональні, функціонально зумовлені планувальні рішення з акцентом на санітарно-гігієнічні вимоги, у той час як закордонні кейси часто містять ширший спектр педагогічних та ергономічних інновацій. Вивчення нормативної бази виявило необхідність гармонізації між вимогами безпеки, санітарії та сучасними педагогічними стандартами щодо комфорту та

стимулювання розвитку дитини, що було враховано при формуванні вимог до проєктованих модулів.

Розділ III зосередив увагу на особливостях формування дизайну інтер'єрів приміщень будинків дитини, заснованих на результатах емпіричних досліджень та аналізі колористичних і матеріальних рішень. Було виявлено й обґрунтовано, що колір і текстури мають не лише естетичну функцію, але й істотно впливають на поведінкові та емоційні реакції дітей: пастельні й нейтральні основи сприяють заспокоєнню, а точкові яскраві акценти — стимулюють активність та самовираження. Аналіз оздоблювальних матеріалів підтвердив пріоритетність поверхонь, що легко піддаються очищенню та дезінфекції, мають сертифікацію по безпеці та низьку емісію летких органічних сполук. Розглянуто також особливі умови організації простору у воєнний час, де питання укриттів, мобільності обладнання й оперативної реорганізації простору набувають критичного значення; у цих умовах дизайн має поєднувати швидку трансформованість із простими механізмами фіксації та зберігання.

У Розділі IV став логічним містком між теоретичними висновками й практичним застосуванням: на його підставі сформовано технологічне завдання на розробку модульних елементів, визначено принципи зонування, параметри ергономіки, а також набори вимог до обладнання та матеріалів. Особлива увага приділялась узгодженню дизайн-концепції з режимом життя закладу, вимогами персоналу та потребами дітей, що забезпечує ефективність реалізації проєктних рішень у конкретних умовах експлуатації.

Розділ V присвячено безпосередньо проєктуванню модульного елемента — ліжка-будиночка. Тут було докладно обґрунтовано функціонально-конструктивну основу, визначено ключові техніко-експлуатаційні характеристики, описано композицію та гнучкість форми. Проєктований модуль поєднав у собі вимоги безпеки, простоти обслуговування, ергономіки й гнучкої зовнішньої персоналізації: архітип «будиночка» забезпечує дитині орієнтир і приватність, тоді як модульність дозволяє адаптувати конфігурацію

для різних приміщень і вікових груп. Розмірні рішення й конструктивні вузли передбачають запас міцності і можливість швидкої заміни зношуваних частин, а використання сертифікованих матеріалів і знімного текстилю гарантує дотримання санітарних норм та зручність догляду.

Узагальнення результатів дослідження дозволяє сформулювати кілька практико-орієнтованих висновків, які мають пряме значення для упровадження розроблених рішень у практику будинків дитини.

По-перше, інтеграція модульних елементів інтер'єру до існуючих планувальних схем має здійснюватися на основі попереднього функціонального аналізу режиму роботи закладу, що дозволить визначити оптимальну кількість і розміщення модулів, з урахуванням потоків дітей та персоналу.

По-друге, технологічна і матеріальна стандартизація вузлів кріплення і обробки поверхонь значно знизить витрати на монтаж, ремонт і експлуатацію, а також полегшить логістику постачання запасних частин.

По-третє, персоналізація текстильних елементів як частина проєктного підходу сприяє формуванню у дітей відчуття власності і може бути включена в ритуали адаптації та психологічної підтримки.

Крім безпосередніх технічних і дизайнерських висновків, дослідження виявило і кілька стратегічних напрямів для подальшої роботи. Необхідним є проведення випробувань прототипів у реальних умовах експлуатації з метою верифікації ергономічних параметрів, довговічності й реакцій користувачів на персоналізацію. На рівні стандартизації доцільно опрацювати рекомендації щодо максимально допустимих розмірів, матеріалів і фінішних покриттів, які могли б лягти в основу локальних технічних регламентів або методичних вказівок для дизайнерів і технічного персоналу.

З позиції соціально-педагогічного ефекту, інтеграція продуманих інтер'єрних рішень, у тому числі модульних ліжок-будиночків, має потенціал суттєво покращити умови перебування дітей у будинках дитини: створення передбачуваної, безпечної і водночас стимулюючого середовища сприяє

кращій адаптації, зниженню рівня тривожності та підтримці рутинних ритуалів, що є важливими для розвитку прив’язаності та соціальної комунікації. Отже, питання дизайну інтер’єру в такому контексті є не лише естетичним або функціональним, воно має пряму педагогічну і реабілітаційну значимість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жовтневий переворот. Вікіпедія. - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%BE%D0%B2%D1%82%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82
2. Кравченко, Олена Валентинівна. Опіка над дітьми на українських землях у складі Російської імперії наприкінці XVIII – на початку XX ст. : дисертація доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України (історичні науки) / О.В. Кравченко; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. - Харків, 2019. - 690 с.
3. Стаття «Будинок дитини» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://vue.gov.ua/Будинок_дитини
4. Соціальна опіка в правобережній Україні (1860-ті – 1914 рр.): історичний аспект : монографія / Ю. В. Сербалюк. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори – 2006», 2015. – 220 с.
5. Соціальний захист та соціальне забезпечення в Київській Русі - - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://prezi.com/p/w50agc9imvgo/presentation/
6. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. – 116 с.
7. Стаття «Уряд скасував низку санітарних норм часів СРСР» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://medplatforma.com.ua/news/38-urjad-skasuvav-sanitarni-normi-chasiv-srsr
8. Розпорядження «Про схвалення Стратегії реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціоналізації догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках» від 24 грудня 2024 р. № 1315-р Київ. - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2024-%D1%80/stru2
9. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017—2026 рр. - [Електронний ресурс] Режим доступу:

https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditey-u-spetsialnikh-zakladakh-osviti/natsionalna-strategiya-reformuvannya-sistemi-internativ

10. Стаття «В Україні з'являться "Сімейні домівки" для дітей-сиріт: що це і чому важливо» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://weukraine.tv/novyny/v-ukrajini-zjavljatsja-simejni-domivki-dlja-ditej-sirit-shcho-tse-i-chomu-vazhlivo/
11. ДБН В.2.2-4:2018 "Заклади дошкільної освіти" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3199641891914122817?doc_type=2
12. ДБН В.2.2-40:2018 "Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3192362160978134152?doc_type=2
13. Стаття «Особливості психології дітей-сиріт – вплив втрати батьківської опіки» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://psyhologist.com.ua/osoblivosti-psixologii-ditej-sirit-yak-vplivae-vtrata-batkivskoi-opiki»
14. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / Олена Пометун. - Київ: 2007. - 141 с. - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf
15. Конвенція про права дитини. ООН. Від 20.11.1989 - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_021
16. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2947-14
17. Закон від 26.04.2001 «Про охорону дитинства» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2402-14
18. Закон від 13.01.2005 «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» - [Електронний ресурс] Режим доступу:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2342-15

19. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 «Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/564-2002-%D0%BF
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 № 565 "Про затвердження Положення про прийомну сім'ю" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/565-2002-%D0%BF
21. Матеріальне становище дитячих будинків в Україні у реаліях повоєнного часу (друга половина 1940-х — 1950-ті рр.) / І. Безлюдна // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст. — К., 2014. — Вип. 19. — С. 138-147.
22. Дитячий садочок «LeapKids» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://grigorova.com.ua/leapkids/
23. Приватний дитячий садок LeapKids - "Академія Щастя" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.akustik.ua/projects-privatniy_dityachiy_sadok_leapkids___akadem%D1%96ya_cshastya.html
24. Дитячий будинок "Children of light" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.domiinterier.com/%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D0%B8%D0%B9-%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA-children-of-light/
25. Стаття «Переможці Ukrainian Urban Awards: архітектура державних, муніципальних, культурних та соціальних об'єктів» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://hmarochos.kiev.ua/2021/06/08/peremozhczi-ukrainian-urban-awards-arhitektura-derzhavnyh-municzypalnyh-kulturnyh-ta-soczialnyh-obyektiv/
26. Дитячий центр Hello BABY / Студія SVOYA - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.archdaily.com/936387/hello-baby-childrens-center-svoya-studio
27. Стаття «Дитячий центр Hello Baby» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://designhunger.co/magazine/hellobaby-childrens-center

28. Дитячий садок Обухівка / Валентиров і Партнери - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.archdaily.com/956405/kindergarten-obukhivka-valentirov-and-partners
29. Стаття «Kindergarten Obuhivka Олексій Валентирів, Єкатерина Кріськова» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.idmagazine.com.ua/kindergarten-obuhivka-aleksej-valentirov-ekaterina-kryskova/
30. Стаття «10 реалізованих проєктів соціального житла у Європі» [Електронний ресурс] Режим доступу: https://hmarochos.kiev.ua/2020/05/28/10-realizovanyh-proyektiv-sotsialnogo-zhytla-u-yevropi-foto/
31. Школа-інтернат. Вікіпедія. - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%82
32. SOS Children's Village In Djibouti / Urko Sanchez Architects - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.archdaily.com/773319/sos-childrens-village-in-djibouti-urko-sanchez-architects
33. Le Village d'Enfants et d'Adolescents de Sablons - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.actionenfance.org/villages-enfants-foyers/carte/sablons-33/
34. Villages d'Enfants - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.sosve.org/
35. New Nordic School By the Sea - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://archello.com/fr/project/new-nordic-school-by-the-sea
36. Стаття «New Nordic School by the Sea» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.inputinterior.com/case/new-nordic-school-by-the-sea/
37. CIFI RENCENT GROUP CYF KINDERGARTEN [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.architonic.com/en/pr/cifi-rencent-group-cyf-kindergarten/20139142/
38. Kinderhaus St. Elisabeth - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.architonic.com/de/pr/kinderhaus-st.-elisabeth/5106024/
39. ДБН В.2.2-3:2018 «Заклади освіти» - [Електронний ресурс] Режим доступу:

https://e-construction.gov.ua/laws_detail/31996399278054457 16?doc_type=2

40. ДБН В.2.5-67:2013 "Опалення, вентиляція та кондиціонування" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3074971619479783152
41. ДБН В.2.2-4:2018 «Будинки і споруди. Заклади дошкільної освіти.» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=77081
42. ДБН В.1.1-7:2016 "Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3080743763845318619
43. Наказ від 20.02.2013 № 144 Про затвердження Державних санітарних норм та правил Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів
44. Стаття «ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРУ ДИТЯЧИХ БУДИНКІВ СІМЕЙНОГО ТИПУ» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15641/1/td_2020_N1_05.pdf?utm_source=chatgpt.com
45. Звіт за результатами аналізу ситуації в будинках дитини «ПІД МАСКОЮ ТУРБОТИ» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://znaydi.org/wp-content/uploads/2024/08/zvit-pid-maskoiu-turboty.pdf?utm_source=chatgpt.com
46. Vaux, Dana E., and David Wang. Research Methods for Interior Design: Applying Interiority. New York: Routledge, 2020.
47. Designing with Care Interior Design and Residential Child Care - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://strathprints.strath.ac.uk/2404/6/strathprints002404.pdf
48. Use of Color in Child Care Environments: Application of Color for Wayfinding and Space Definition in Alabama Child Care Environments. Early Childhood Education Journal 30, 233–239 (2003).
49. Impact of Visual Color and Texture on Infant Well-being and Development : A

Case Study of Interior Design of Care Centers - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/391784459_Impact_of_Visual_Color_and_Texture_on_Infant_Well-being_and_Development_A_Case_Study_of_Interior_Design_of_Care_Centers

50. Стаття «ПСИХОЛОГІЯ КОЛЬОРУ У ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://okstudio.in.ua/articles/psykholohiia-koloru-u-dyzaini-interieru.html
51. Стаття «The Importance of Textures» Care - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.pathstoliteracy.org/the-importance-of-textures/?utm_source=chatgpt.com
52. Стаття «Tactile sensory experiences / Profiadau synhwyraidd cyffyrddol» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.corampacey.org.uk/tactile-sensory-experiences-profiadau-synhwyraidd-cyffyrddol/?utm_source=chatgpt.com
53. Наказ від 20.02.2013 № 144 Про затвердження Державних санітарних норм та правил Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів
54. ДБН В.2.5-28-2018 "Природне і штучне освітлення" - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3074958732556240833?doc_type=2
55. ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=104666
56. Рекомендації ДСНС України щодо організації укриття. Інструкція з цивільного захисту в закладі освіти. Інструкція з цивільного захисту, техногенної безпеки та дії у надзвичайних ситуаціях. - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://svyatruo.org.ua/blog/2022/06/29/rekomendacziyi-dsns-ukrayiny-shhodo-organizacziyi-ukryttya-instrukcziya-z-czyvilnogo-zahystu-v-zakladi-osvity-instrukcziya-z-czyvilnogo-zahystu-tehnogennoyi-bezpeky-ta-diyi-u-

nadzvychajnyh-sytuaczi/

57. Стаття «Організація захисних укриттів у закладах освіти: що потрібно знати» - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://nus.org.ua/2022/07/27/organizatsiya-zahysnyh-ukryttiv-u-zakladah-osvity-shho-potribno-znaty/?utm_source=chatgpt.com
58. Проєкт дитячого садочку - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.behance.net/gallery/77820175/proekt-detskogo-sada?tracking_source=search_projects%7C%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82+%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%81%D0%B0%D0%B4%D0%B0&l=17

ДОДАТКИ

CERTIFICATE

is awarded to

Mishchenko Olena

for being an active participant in
IV International Scientific and Practical Conference

"SCIENCE, TECHNOLOGY AND GLOBAL CHALLENGES"

24 Hours of Participation
(0,8 ECTS credits)

TOKYO

4-6 December 2025

sci-conf.com.ua

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE · SCIENCE, TECHNOLOGY AND GLOBAL CHALLENGES · SCI-CONF.COM.UA · TOKYO · 4-6 DECEMBER 2025

INFORMATION PLATFORM "CENTER FOR INNOVATIVE THINKING"
UKRAINIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC STRATEGIES
EUROPEAN UNION RESEARCH DEPARTMENT
SCIENTIFIC AND PUBLISHING CENTER "PROGRESS"

CERTIFICATE

is awarded to

Mishchenko Olena

for being an active participant in International Scientific and Practical Conference
SCIENCE, TECHNOLOGY AND ART IN GLOBAL CONTEXT

24 HOURS OF PARTICIPATION
(0.8 ECTS CREDITS)

December 12-14, 2025
Cambridge, United Kingdom
www.naukainfo.com

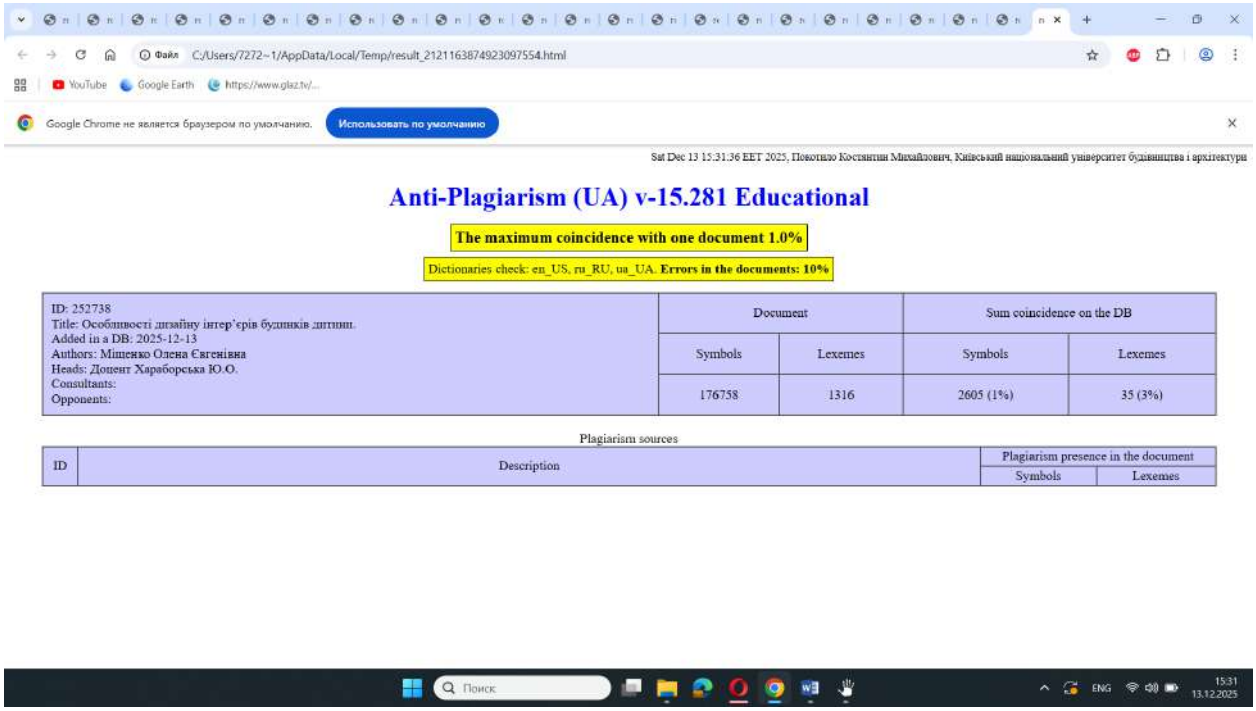
№ 81047

SCIENTIFIC AND PUBLISHING CENTER · SOLE PROPRIETOR · SOLOVIOV · "PROGRESS"

O. SOLOVIOV
Editor-in-Chief of the Proceedings of the Scientific and Practical Conference

UKRAINIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC STRATEGIES

V. HALENKO
Head of the Ukrainian Institute of Scientific Strategies

Google Chrome не является браузером по умолчанию. Использовать по умолчанию

Sat Dec 13 15:31:36 EET 2025, Пономаренко Костянтин Михайлович, Київський національний університет будівництва і архітектури

Anti-Plagiarism (UA) v-15.281 Educational

The maximum coincidence with one document 1.0%

Dictionaries check: en_US, ru_RU, ua_UA. **Errors in the documents: 10%**

	Document		Sum coincidence on the DB	
ID: 252738 Title: Особливості дизайну інтер'єрів будинків дитини. Added in a DB: 2025-12-13 Authors: Міщенко Олена Євгенівна Heads: Доцент Харабореська Ю.О. Consultants: Opponents:	Symbols	Lexemes	Symbols	Lexemes
	176758	1316	2605 (1%)	35 (3%)

Plagiarism sources

ID	Description	Plagiarism presence in the document	
		Symbols	Lexemes